hepileri

Aylık Sosyalist Dergi Haziran'97 Sayı:3 Fiyatı: 200.000TL (KDV Dahil)

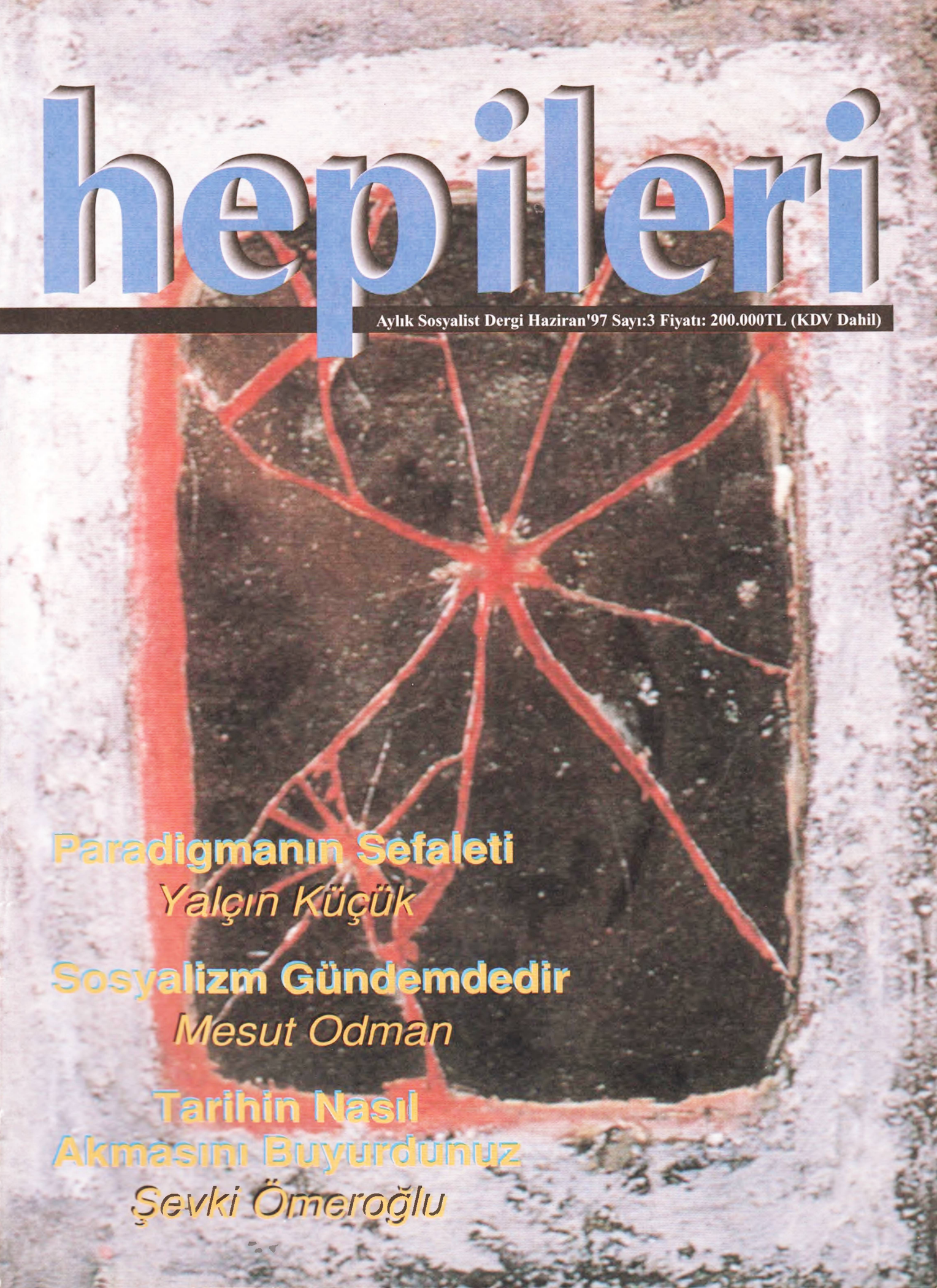

Paradigmanın Sefaleti
Yalçın Küçük

Sosyalizm Gündemdedir
Mesut Odman

Tarihin Nasıl Akmasını Buyurdunuz
Şevki Ömeroğlu

hepileri

SAYI:3
HAZİRAN
1997

DEMİREL: GENERALLER GÜVENMEDİKLERİNİ BELLİ ETTİLER 3

BÖLGE PLANLAMA TOPLANTISI 4

KUZEY IRAK: KEŞİF HAREKATI 6

SOSYALİZM: ENKAZDAN ÇIKIYORUZ 7

DEVRİMCİ'NİN GÖREVLERİ 10

SOSYALİZM GÜNDEMDEDİR

Mesut ODMAN 13

TARİHİN NASIL AKMASINI BUYURDUNUZ?

Şevki ÖMEROĞLU 18

EMEKLİ CARİLLO İLE ÖDEP'Lİ STAJYER UFUK

Hasip AKGÜL 24

PARADİGMANIN SEFALETİ

Yalçın KÜÇÜK 27

STATÜKO ÇÖZÜLÜRKEN

Gökhan HARMANDALIOĞLU 43

SOL SOSYETE HAKKINDA BİR DENEME

İsmail DOĞAN 46

SANAT GERİCİ MİDİR?

Şule BAKIR 49

TAŞERON EMPERYALİZM

Cemil NAMLI 52

HEP İLERİ Aylık Sosyalist Dergi

Sahibi ve Yazı İşlerİ Müdürü:
Ertürk **AKŞUN**
Genel Yayın Yönetmeni:
Hasip **AKGÜL**
Koordinatör: Doğan **ÜLGENCİ**
Yönetim Yeri: Büyük Parmakkapı Sok.
20/4 Beyoğlu / İstanbul

Hesap Numarası:
Yapı Kredi Bankası
Mark: 3004942-9 Dolar: 3004943-7
TL için 0303803-1
Baskı: Mart Matbaacılık
Logo ve Kapak Tasarımı: Erdal **BAYSAL**

Bu sayımız

"Pseudo radikalizm" diye bir kavram var. Yalancı ya da sözde radikalizm olarak olarak türkçemizde kullanıyoruz. Genellikle baskının, gericiliğin hayata hakim olduğu, yönetenlerin sonsuz iktidar sahibi firavunlar gibi algılandığı dönemlerde bezgin muhalifler olarak ortaya çıkanlara deniliyor.

Yalancı radikallerin dünya ile belli bir kavgaları yoktur. Sadece, dünyayı bu haliyle beğenmediklerini söylemekle yetinmiş oluyorlar.

Yalancı radikaller yalancıdırlar, çünkü dünyayı beğenmedikleri o haliyle sevmektedirler; ağıtlarını onun sayesinde söyleyebilmektedirler.

Varolan dünyanın karşısına dikilmek yürek kadar yetenek, yetenek kadar da irade istemektedir. Oysa onlar ağıt yakmayı bir sanat haline getirmişlerdir.

Her mantığı çürütmek, her boynunu dik tutana dudak bükmek, ekşimiş bir yüz refleksi, boşvermiş bir filozof edası ve nadiren beliriveren acılı bir gülümseme... Bu bir yalancı radikaldir.

Hep ağlamak, şikayet etmek, hatta şikayet edenlerin bulunduğu bir ortamdan şikayet etmek, hep ağlayanların olduğunun ağıdını yakmak ve değiştirememenin yenikçiliği içinden değiştirememeyi mutlak ilan etmek "yalancı radikal"in belirgin özelliklerindendir.

Değişik türleri vardır.

Duyarlık tüccarlığı yapan sözde radikaller, cinsinin en kalabalık grubudur. Trotskist olanları dünyanın her yerinde görülmektedir. Refahçı olanları bize özgüdür.

Sonuçta bir düşünce biçimidir yalancı radikalizm. Betimleyici bir düşünüş tarzıdır.

Bizim tarzımızdan uzak demek doğru değil, karşısındadır. Biz analizci bir düşünce tarzını esas alıyoruz.

Analizci düşünüş, toplumsal ve ekonomik yapıyı, işinde ve evinde hayata ve üretmeye karşı duruşları, insanlararası ilişkilerin işlevlerinde görülen özelliklerin yapısal açıklamalarını bulmadan, anlamadan rahat edemeyen bir düşünüş tarzıdır.

Betimleyerek karşıdan bakmak çok az şeyi anlamak ve hiçbir şeyi değiştirememeyi garantiye almaktır.

Bu sayımızda Fikret Başkaya ve Ufuk Uras böyle bir tipolojinin en gelişmiş örnekleri olarak seçildiler. Yalçın Küçük yepyeni bir tartışmayı onun omuzları üs-

tünden başlatıyor. "Paradigmanın İflası"nın yazarına "Paradigmanın Sefaleti" yazısıyla unutamayacağı bir demokratlık sertifikası vermiş oluyor. Bu sertifika ile "Özgür Üniversite"den "Bilgi Üniversitesi"ne rahatlıkla geçebilir.

Ufuk Uras, Carillo'ya 27 Mayıs'ı şikayet ederek ve Samanyolu TV'de Refah'ı ve tarikatları savunarak, bu ayın ve bu sayımızın en iyi ikinci demokratı oldu. Ona da bir özendirme ödülü olarak "umut veren demokrat" beratı veriyoruz.

Ataol Behramoğlu'na da demokrat olarak değişik alanlardaki çalışmalarından dolayı Osman Çutsay'ın "1960'larda Şairin Bir Genç Adam Olarak Portresi" adlı kitabını ve onun tanıtımını sunuyoruz. Tanıtımı, genç bir arkadaşımız, Şule Bakır yaptı.

Bu sayımızla ilgili sözedebileceğim en sevindirici imzalardan biri Mesut Odman. Mesut Odman Yürüyüş-Sosyalist İktidar döneminden bu yana yayınlarımızın büyük emekçilerindendir. Varlığı her zaman her düzeydeki yoldaşımız için bir güven kaynağı olmuştur. Bu sayıdaki "Sosyalizm Gündemdedir" yazısı sosyalizmin çok güncel ve ulaşılabilir bir proje olduğunu bilimsel mesnetleriyle ortaya koyuyor.

Şevki Ömeroğlu bir sayılık aradan sonra"Tarihin Nasıl Olmasını Buyurdunuz?" yazısıyla tekrar aramızda.Yalçın Küçük tarafından başlatılan restorasyon tartışmasına önemli bir katkı sağlıyor.

Cemil Namlı da dış politikada güncel gelişmeler üzerinde durarak önemli katkı ve değerlendirmeler yapıyor.

"Statükonun Sonu" yazısıyla bu sayımıza katılan Gökhan Harmandalıoğlu, 1949 doğumlu. On yılı aşkın süre THKO ve TDKP davalarından cezaevinde kaldı. Şu an yurtdışında yaşıyor. THKO ve TDKP süreçlerinin etkili, önemli isimlerinden biri olan Harmandalıoğlu, Avrupa'da yayınlanan Özgür Politika gazetesi yazarlarından. Yazılarının devamını diliyoruz.

Durmuş Tiryaki'nin "Sola" Yeni Dünya Düzeni Ayarı" yazısıile Levent Aslan, İstanbul'un Fethi tartışmaları üzerine hazırladığı dosyayı yer darlığından bu sayıya koyamadığımızı belirtiyoruz.

* * *

Moralimiz yüksektir ve sosyalizm gündemdedir. Dostlukla.

Hasip Akgül

DEMİREL: GENERALLER GÜVENMEDİKLERİNİ BELLİ ETTİLER

- ✓ **YAŞ'ın olağanüstü toplantısını haber vermediler. Demirel bunu güvensizlik olarak algıladı.**
- ✓ **Kızdı ve A.Yüksel'in kararını onayladı ve "laiklik tehlikesi yuktur" dedi.**
- ✓ **Son Mgk toplantısında generaller Demirel'e bu tutumunun şeriatçılara yaradığını hatırlattılar.**

Devletin tepesindeki çatışma kızışmıştır ve bu sertleşme karşısında Demirel, her zaman davrandığı türden, açık taraf olmanın risklerinden kaçmanın yollarını aramaya başlamıştır.

Kamyon hadisesinin hemen ertesinde, ortaya çıkan kamuoyu tepkisi üzerine "nereye kadar giderse, götürün" demekle birlikte, 'gideceği' duraklardan birisi in kendisi olduğunu da bildiği için takibi ilk bırakanlar arasında olmuştur.

Genelkurmay ve Mit destekli operasyonların bir uzantısı olarak tekelli basın aracığılıyla yürütülen şeriat tartışmalarının ilk günlerinde her zaman olduğu gibi bir iki konuşma yapan ve kendisini bu tehlikelere karşı siper ettiğini söyleyen Demirel, Alaaddin Yüksel'i görevden alan kararnameyi imzalayarak, "hükümetin yaptıkları yasaldır ve Türkiye'de bir laiklik tehlikesi yoktur" deyiverdi.

Restorasyondan korktuğu için generallerle arasına mesafe koymaya çalışan Demirel'in, hayatında hiç risk almadığını generallerin de bildiği kesindir. Bu nedenle son YAŞ toplantısını Demirel'e haber vermediler.

Bununla da yetinmeyen generaller, son MGK toplantısında Demirel'i açıkça eleştirerek, tehlikeyi küçümsemenin ve küçük göstermenin şeriatçıların işine yarayacağını ilan ettiler.

Bu, bir güvensizliğin açığa vurulmasıdır.

Demirel, şimdilik kenardadır, risk almak istemiyor.

Kestanelerin ateşten alınmasını bekliyor.

Ancak generallerin tutumu da açıktır; Demirel'e güvenmedikleri bellidir.

Bizim restorasyon çözümlememiz çokça tartışıldı. Ancak, iyi anlaşıldığı kuşkuludur. Şu anda restorasyon'un hiçbir 'sivil' ayağı bulunmuyor. Bu, kuşkusuz, restoratörler açısından bir eksikliktir. Generaller bütün işlevleri üstlenmek zorunda kalıyorlar. Henüz basın ve yüksek yargı dışında bir dayanak bulamamışlardır. Hem basın, hem yüksek yargı, kaypaktır. İşsiz kalmaktan başka riskleri bulunmuyor.

Generaller restorasyon riskini alacak kimseyi bulamıyorlar. Bu anlaşılabilir bir durumdur; gericilik yıllarında, gericilik toplumun bütün kesimlerine sinmiştir. Generaller bunu görüyorlar.

Kimseye güvenmiyorlar

BATI GRUBU

Generaller mi Batı Grubu'nu kurdu, yoksa genç

subaylar mı Generalleri zorladı, bu soru sorulmalıdır. Şimdi bütün birliklerde binbaşı ve daha küçük rütbeli subayların Ankara'ya her gün yeni bilgiler akıttığı anlaşılıyor. Şimdi General Osman'ın Erzurum'dan sesini yükseltmesi ve tank birliklerinin Sincan'a girmesi daha bir anlaşılır hale gelmiştir. Batı Grubu, genç subayların örgütlenmesi olarak anlaşılmalıdır.

Çok yaygın ve ciddi bir örgütlenmeye ulaştıkları anlaşılıyor.

Genç subay, toplumun içindedir.

Önümüzdeki dönemde, birliklerdeki genç subayların restorasyon sürecine daha aktif olarak katılacakları görülmektedir.

Demirel'in risk olarak kokladığı daha çok bu olmalıdır.

Demirel, ikiyüzlü arkadaşı Haydar Aliyev'den restoratör Garbaçov'un sonunu iyi öğrendiği düşünülebilir.

Ayrıca, Demirel'in bir kulağının da sürekli Amerika'da olduğu ve Dışişleri Bakanı Albright'ın "Ankara'ya, demokratik düzenin dışına çıkılmaması gerektiğini bildirdik" demeciyle bütünlüklü davranmaya özen gösterdiğini unutmamak gerekiyor ■

'BÖLGE PLANLAMA TOPLANTISI'

✓ Diyarbakır'daki "Bölge planlama toplantısı"na Chp'li profesörler-Amerikancı Türkler-BM-Yahudi sermayesi-Elçi'nin partisi çağrıldı.

✓ Tip, 1975 programında, belediyeler arası birliği savunmuştu. Elçi, şimdi bunu savunuyor.

✓ Bu, bir çözüm arayışı olabilir mi?

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı ile Birleşmiş Milletr Kalkınma Programı, geçtiğimiz günlerde, Diyarbakır'da "Yoksulluğu Önleme Stratejileri" adlı bir konferans düzenlendi. Basında yer alan haberlere bakılacak olursa, toplantıdan, "yoksulluğu önlemenin yolu, siyasaldır" sonucu çıktı. "Bölge planlama toplantısı" denilebilecek buluşmaya, Chp'li profesörler, Amerikancı Türkler, Birleşmiş Milletler, Yahudi sermayesi ve Şerafettin Elçi'nin partisi çağrıldı.

Bileşenlerine bakıldığında, toplantının tekelli basında yer verilişinden çok daha önemli olduğu anlaşılıyor.

Bölge planlaması toplantısı, katılanları kadar, katılmayanları açısından da ipuçları taşıyor.

BM DOĞU'DA

Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içinde ve BM'nin aktif katılımıyla düzenlenen toplantıya, Cumhurbaşkanı ve Başbakan bile bir mesaj göndermediler. Ancak, Diyarbakır'ın Belediye Başkanı Ahmet Bilgin eliyle Rp kanadının tolantıdan hoşnutsuzluğu, bir fiziksel saldırıyla açıklanmış oldu.

Refah'ın tepkisinin pratik dışavurumu, geçtiğimiz aylarda Diyarbakır'daki "Ramazan kamyonu" tartışmasını yeniden gündeme getirdi. Belediye başkanı Bilgin'in, toplantının bir yerinde, "Polis yok mu!" diye bağırması üzerine, belediye zabıtaları içeri girerek, toplantıyı dağıtmaya kalkıştı.

Geçtiğimiz ramazan ayında, bir kamyonun tepesinden, köylerinden kovulmuş, evleri yakılıp-yıkılmış olduğu için birçok şehirde olduğu gibi Diyarbakır'ın gecekondularına sığınan, açlık sınırlarında ve dizlerine kadar çamur içinde bulunan Kürt analarına ve çocuklara fırlatılan yiyecek ve giysi paketleriyle ortaya çıkan sefalet manzarası, günlerce gazete ve televizyonların manşetinden inmemişti.

Bundan önce de, Hakkari çöplüklerinden yiyecek toplayan, yine açlık sınırında, kar altında ayakları çıplak çocukların görüntüleri ekranlarda tekrar tekrar gösterilmişti. Ayrıca, gazetelerin ekonomi sayfaları, "Güneydoğu'ya ekonomik olağanüstü hal" haberlerini, oligarkların ve generallerin ağzıyla sürekli ilk haber olarak verdiler.

Tüm bunlar bir araya getirildiğinde şöyle bir tablo ortaya çıkıyor.

Bölge Planlama Toplantısı'nda, "BM Doğu'da" sloganıyla, Diyarbakır'da bir ofis açılacağı duyuruldu. Açıklamalardan, Diyarbakır merkezli BM faaliyetinin TC devleti sınırlarıyla sınırlı kalmayacağı sonucu da çıkıyor.

BM'nin ABD'nin kontrolünde olduğu biliniyor. Kuzey Irak'ta doğrudan kendisine bağlı güçleri, Barzani ve Saddam Hüseyin'in askeri harekatı sırasında tahliye etmek zorunda kalan ABD için Diyarbakır, daha dolaylı, ancak daha güvenli bir kontrol ve hareket merkezi olarak ortaya çıkıyor.

Toplantıya Amerikancı Türkler de çağrıldı. Prof. Merih Celasun'un bulunduğu her yerde Amerika vardır. Celasun'un söylediği her söz, Amerika tarafından söylenmiş demektir.

YAHUDİ SERMAYESİ

Toplantının yöneticilerinden İshak Alaton, köylerinden sürülmüş Kürt köylülerinin barındıkları mahalleleri ziyareti sırasında "Devlet, kendi köylerini yaktı, artık barış gelmelidir" dedi. Birkaç gün sonra ise kendi sözlerini yalanladı.

Alaton, bununla da yetinmedi ve bölgedeki "sivil" kuruluşların toplantıya ilgisizliğinden yakınarak, "Tüm sivil toplum örgütlerini katkıda bulunmaya" çağırdı.

Türkiye-İsrail ittifakının, yıllardan sonra ve üstelik de Refah hükümeti sırasında gerçekleşmesi Ortadoğu'daki güçler dengesinde yeni bir durum olarak algılanmıştı. Ancak, bu yeniliğin, kapsamı yönünden çok daha geniş olduğu anlaşılıyor. Türkiye-İsrail ittifakının, askeri-teknolojik konularla sınırlı kalmadığı, İsrail'e Ortadoğu'da biçilen aktif rolün, artık Türkiye sınırlarını da içerdiği ortaya çıkıyor.

CHP ÇIKMAZ YOLDA

Shp-Chp'nin hükümet ortağı olduğu yıllar, bugün ayrıntılarıyla ortaya çıkan cinayet şebekelerinin en aktif oldukları, en çok kan döktükleri yıllardı. Kürt politikacı, aydın, gazetecileri birbirinin peşi sıra katledilirken, hükümetin Dışişleri Bakanı Kürt Hikmet Çetin'di.

Türkiye şehirlerinde devrimciler yine aynı ortaklık eliyle, yargısız infaz edildiler. Sivas'ta 37 aydının katledilmesiyle sonuçlanan olaylar yine bu ortaklık zamanında gerçekleştirildi.

Köyler, mezralar en çok Shp-Chp'nin hükümette olduğu yıllarda yakıldı, boşaltıldı; Kürt köylüsü sürgün edildi.

Chp yöneticileri bunları hatırlıdıkça ve cinayet şebekeleri bir bir ortaya çıktıkça, Anap kadar dahi üzerine gidemiyor. İslamik gericiliğe karşı, tekelli basının tavrını dahi sergileyemiyor.

İngiltere ve Fransa'daki seçimlerden kendisine umut çıkarmakla birlikte, 'Kürt oyu'na başvuramıyor, Türk soluna gidemiyor. Başkaları tarafından önünün açılmasını bekliyor. Bu nedenle ancak Amerika'nın ve İsrail'in organize ettiği toplantılarda ve burada Prof. Erol Çevikçe'nin ağzından "siyasi çözüm" talep ediyor.

Avrupa'da 'sol' rüzgar esse de, Türkiye'de sol yükselişin ipuçları belirginleşse de, Chp'nin önü kapalıdır.

"Bölge Planması Toplantısı"nın Kürt rengini ise Şerafettin Elçi'nin partisi sağladı. Yerel 'sivil' kuruluşlar, toplantıya ilgi göstermediler.

ÖZERKLİK ÇAĞRIŞIMI, BELEDİYELER BİRLİĞİ

Şerafettin Elçi'nin, Kürt mücadelesinin içinde olmamakla birlikte, zor zamanlarında verdiği destekler biliniyor. Ancak son zamanlarda Kürt mücadelesinden tamamen uzak kalmıştı. Cinayet şebekelerinin birdenbire ortaya çıkarılışının hemen öncesinde ve ordunun söylemini değiştirmeye başladığı dönemde kendi partisini kurdu.

Elçi, programında yerel yönetimlerin etkinliğinin arttırılmasını ve belediyeler arası birliği savunuyor.

Belediyeler arası birlik, Türkiye İşçi Partisi, Tip'in, 1975 programında savunulmuştu.

Tekelli basın, toplantıya önem vermedi. Haberlerin çoğunda Elçi'nin, Merih Celasun'un isimleri geçmedi bile.

Oysa bu önemli toplantıya çağırılanlara bakılarak, şu soru sorulabilir: Bu, bir çözüm arayışı olabilir mi? Chp Cia, İsrail ve Elçi, bu işin içindedir■

Alaton: Yıllardır kendi köylerimizi yakıyoruz

TÜRKİYE Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) ile BM Kalkınma Programı'nın (UNDP) işbirliğiyle Diyarbakır'da düzenlenen "Türkiye'de yoksulluğu önleme stratejileri" konulu toplantıya katılan işadamları, gecekondu mahallelerine giderek köylerinden göçeden ailelerle görüştü. Alarko Holding'in patronlarından İshak Alaton, köylülerin aktardığı sorunları dinledikten sonra, "Biz yıllardır kendi köylerimizi yakıyoruz" dedi.

İshak Alaton (soğda) Diyarbakırlı işadamlarıyla sohbette.

Aralarında TESEV Başkanı Can Paker, İshak Alaton, TÜGİAD Başkanı Murat Bekdik'in de bulunduğu işadamları, kırsal kesimden göçeden ailelerin kaldığı Seyrantepe semtindeki Aziziye Mahallesi'ne gitti. Dürtkü ziyaret sırasında işadamlarının etrafını saran vatandaşlar, sorunlarını anlattılar.

GECEKONDUDA PERİŞANIZ

Terör yüzünden göç etmek zorunda kalan vatandaşlar, işadamlarına şunları söylediler: "Köylümüzde tarlamız, bağımız ormanlarımız vardı. Ancak, devlet yaktı ve göç etmemize neden oldu. Geldiğimiz Diyarbakır'da yerleştiğimiz gecekondularda ise perişan olduk. İş yok, güç yok, bunun yanında mahallede su yok, yol yok, adeta sefalet içindeyiz. Köylümüze dönmek istiyoruz, ancak koruculuk dayatması var. Köylümüze dönmemize izin verilmiyorsa devlet bize iş versin. Kan dökülmesinin önlenmesini ve barış gelmesini istiyoruz. Artık insanlar ölmesin."

İşadamlarından Alaton, bu felaketi herkesin görmesi gerektiğini belirterek, "Bakın göç eden insanlara soruyoruz, kim köyünüzü yaktı, diye bize devlet yaktı diyorlar. Biz yıllardır kendi köylerimizi yakıyoruz. Temennimiz bölgeye bir an önce kalıcı barışın gelmesi ve bu insanların ortada bırakılmamasıdır. Köyüne dönmek isteyen vatandaşa ise devlet yardımcı olmalı, onların sorunlarına eğilmelidir" dedi.

ÇOCUKLAR ÖLÜYOR

Bu arada, Yoksulluğu önleme stratejisi konulu toplantının ikinci gününde "Türkiye'de Eğitim Sorunları ve Çözümleri" tartışıldı. Toplantıda çocuk ölümlerinin Batı'da binde 30 olmasına karşın bu oranın Doğu'da 10'da bir olduğu bildirildi. Toplantıda konuşan Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi Başkanı Fisun Sayek, bölge için sağlık reformunu önemsediklerini belirterek, "Batı'da doğan bin çocuktan 30'u ölürken, Doğu'da 100'ü ölmektedir. Barınak sağlık için birinci derecede gerekli bir altyapıdır. Ancak, Güneydoğu'da barınaksızlık had safhada. Hızla bu soruna çözüm bulunmalı" dedi.

Ramazan YAVUZ - Faruk BALIKÇI / D... İliha

TÜSİAD: Hükümete tahammül kalmadı

TÜSİAD Başkanı Muharrem Kayhan, Refahyolun ülkeyi karanlığa sürüklediğini belirterek, "Bu hükümet hemen gitmelidir. Ülkenin bunlara tahammülü kalmamıştır" dedi. Gaziantep Sanayici ve İşadamları Derneği (GASİAD) tarafından konuk edilen TÜSİAD yöneticileri, önceki gün Organize Sanayi Bölgesi'nde yapılan toplantıya katıldı. TÜSİAD Başkanı, TÜRK-İŞ, DİSK, TESK, TİSK, TOBB ile sivil toplum örgütlerinin Refahyol hükümetinin düşürülmesi yolunda yapacakları her türlü girişime destek vereceklerini belirtti. Kayhan, "Refahyol hükümeti kalmanın tam anlamıyle başarısızdır" dedi. Hükümetin içinde ve ortaklar arasında uyuşmazlık olduğuna işaret eden Kayhan, sözlerini şöyle sürdürdü: "Siyasi reformlar yapıldıktan sonra seçime gidilmelidir. Hükümetin başındakiler, koltuk düşkünü olmamalıdır. Koltuklarına karşı bir tehdit hissettiklerinde birbirine kenetlenip, bu tehlikeyi

KUZEY IRAK: KEŞİF HAREKATI

- ✓ **Eğer reaksiyon yüksek olmazsa Musul'a yerleşilir. Amerika, üç yıldır öneriyor.**
- ✓ **Reaksiyon olmamıştır. Bağdat'ında PKK'nin tasfiyesi için göstermelik çıkışlar yaptığı görülüyor.**
- ✓ **PKK'nin kayıpları önemli değildir.**
- ✓ **Ordu, bir psikolojik üstünlük elde etti. Ancak düşen helikopter bunu sildi.**

Nato'nun Doğu Avrupa'da genişlemesi ile Türk ordusunun Kuzey Irak'ta ilerlemesi eş zamanlıdır. Tesadüf olmamalıdır. Başta Almanya olmak üzere, Avrupa, Türkiye'ye kapılarını kapatmıştır. Avrupa için Türkiye artık bir Ortadoğu ülkesidir. Bu açıktır.

Dahası da var. ABD ile Avrupa'nın Ortadoğu çıkarları farklılaşmıştır. Frankfurt mahkemesinin İran diplomatlarını açıkça suçlayan kararına rağmen, Almanya'nın İran ile ilişkilerinde en küçük bir kısıtlamaya gitmekten kaçınması gözden kaçırılmamalıdır. İran'daki Alman yatırımları büyük boyutlardadır. İran'ın yeni devlet başkanı uzun yıllar Almanya'da okumuş, doktorasını Kant üzerine yapmış bir Almancıdır. İran seçimlerini Almanya kazanmıştır.

Ortadoğu'da yollar ayrılmıştır. Bir yanda ABD, İsrail ve Türkiye, diğer yanda başta Almanya olmak üzere Avrupa vardır.

Avrupa'da Nato genişlemesi Ortadoğu'da yeni düzenlemelerin kapısını açmıştır. Şimdi ABD yeni bir Bağdat Paktı arayışındadır. Türkiye-İsrail anlaşmaları böyle anlaşılmalıdır.

Diğer tarafta ise Almanya'nın desteğini sağlamış Rusya ile İran vardır. Rusya-İran ittifatının Irak ve Suriye'ye doğru uzanması kaçınılmazdır. Rus Parlamentosu'ndan Irak ile ticaret kararı çıkması ve Rusya'nın Suriye'ye silah satışı yapabileceğini açıklaması anlamlıdır. Mısır ise, yeni düzenlemelerden rahatsız olmakla birlikte henüz açık bir tutum almaktan uzaktır.

SAVAŞIN AÇIK KABULÜ

Orduların geri çekilmesi de en az ileri harekatları kadar zahmetlidir. Türk ordusunun son güney harekatına da böyle bakılmalıdır. Ordu'nun güneye girişi ile bozulan dengeler, çıkışı ile yeniden otomatik olarak kurulamayacaktır. Şimdilik üç olasılık vardır; bir kanat, ki sözcülüğünü Mümtaz Soysal yapmaktadır, ordunun Kuzey Irak'ı Saddam'a teslim ederek çekilmesinden yanadır. ABD ve Genelkurmay ise PKK'den temizlenmiş ve sınır güvenlikleri sağlanmış bir bölge arayışındadır. İran'a yüklenmeleri bundandır. Bununla birlikte PKK'nin Güney Kürdistan'da yakaladığı siyasi üstünlüğü kırmak, PKK'yi, sadece gücünü yetiremediği bir gerilla topluluğu

Ordu, operasyonun başında elde ettiği psikolojik üstünlüğü düşen helikopterle kaybetti.

olarak bırakmak istediği de görülmektedir.

Sonuncu ve pek de telaffuz edilmek istenmeyen bir olasılık ise Türk ordusunun bölgede kalması ve PKK gerillaları ile açık bir savaşa tutuşmasıdır. Genelkurmay'ın ilk defa bir helikopterin PKK gerillaları tarafından düşürüldüğünü ilan etmesi belki de bu açık savaşı kabul etmesinin bir başlangıcıdır. Ağır silahlarını geri çekerek, hafif silahlı birliklerini bırakması kesindir.

Açık olan nokta şudur; Ortadoğu'da Türk ordusu eliyle yeni bir dönem açılmıştır. Bu ilk harekat bir keşif harekatıdır. Eğer güçlü bir direnişle karşılaşılmazsa, Türkiye'ye yepyeni roller biçileceği açıktır. Şimdilik güçlü bir reaksiyonla karşılaşılmamıştır. Irak, her şeye rağmen, PKK'nin tasfiyesini ummaktadır. Bu yüzden Irak'ın ciddi bir tepkisi olmamıştır.

ABD birkaç yıldan beri Türk ordusunu Musul için ikna etmeye çalışmaktadır. Ordunun ise en az on yıldan beri Musul'u düşündüğü açıktır. Bu kuşkusuz tankların girip çıkması kadar kolay olmayacaktır. Üstelik PKK'nin bu son harekatta ciddi bir kayıbı görülmemektedir. Türk ordusunun PKK ile mücadele adı altında yaptığı havadan saldırılarda sivil halktan 100 kişinin öldüğü, 6 sivil kadının panzerlerle sürüklendiği, gelen bilgiler arasındadır. Türk ordusunun harekatın ilk günlerinde medya aracılığıyla sağladığı psikolojik üstünlük helikopterlerin düşürülmesi ile ciddi olarak sarsılmıştır.

Bölgenin geleceği Türkiye'nin geleceğine artık daha sıkı bağlanmıştır.

Bölgenin geleceği bölge halklarının kaderine bağlanmıştır.

ABD İsrail ve Türk senaryolarının halklara hiçbir katkı getirmeyeceği açıktır. Ancak Alman, Rus ve İran direnişi de, en azından devrimci bir ittifaka zorlanmadıkları sürece anlamlı olmayacaktır.

Devrimci ittifak ise halkların birliğinde aranmalıdır ■

SOSYALİZM: ENKAZDAN ÇIKIYORUZ

✓ 1980'lerden bu yana büyük bir saldırı halinde yaşanan ve adına büyük bir kandırmacayla liberalizm denilen vahşi kapitalizm saldırısı 1991 yılında sosyalizmin çözülüşü ile dünya halklarının üzerinde inebileceği en gaddar çizgiye inmiştir.

✓ Ancak, Avrupa'da yapılan seçimlerde esen sol rüzgar, sosyalizmin çözülüşünün üzerinden kısa bir süre geçmesine rağmen, umut tazeleyicidir.

✓ Artık enkazdan çıkılıyor.

Çok uluslu tekeller, Balkan halklarından 2. Dünya Savaşı'ndan bugüne kadarki tüm soğuk savaş maliyetlerinin acısını çıkarıyor. Başkaldırıları yenik düşmüş mahkumların gardiyanları, önce onları terbiye etmek için işkence aletlerini çıkarıyorlar. Bu iş, para, pazar ve maden kaynaklarının ele geçirilmesinden daha öncelikli bir öneme sahip.

Lenin'in kitaplarının kesekağıdı, Enver Hoca'nın kitaplarının peynir kağıdı yapılması, Dimitrov'un mezarının Dalmaçyalı köpekler gibi boyanarak, reklam panosu haline getirilmesi bu işkence seanslarının en izalimliğini gösteriyor.

Arnavutluk'ta sermaye birikiminin mafyöz yöntemlerle, çok hızlı banker soygunuyla gerçekleştirilmesi, hormonlu burjuvaların ortaya çıkarılması... Tüm bunlar insanlığın pazara çıkarılmasının doğal bir sonucu olarak görülebilir; ancak bununla sınırlı değil. İnsanlığın evrensel değerlerine, birikimlerine bu derece vahşi saldırıların yapılması olan bitenin aynı zamanda bir intikam harekatı niteliği taşıdığını da gösteriyor.

KESEKAĞIDINDA MONARŞİ

Nitekim aynı anda Balkanların her yerinde bir monarşik furya esmeye başlıyor. Kendini Kral

Arkadaşımız Özcan Ercan, Kral Leka ile görüştü.

59 yıl sonra gelen Kral

■On aylık bebekken sürgüne çıkan ve tam 59 yıl sonra Arnavutluk'a dönen Kral 1. Leka Milliyet'e konuştu: "Eğer halk referandumda krallık isterse tacımı giyerim. Cumhuriyet isterse, sıradan bir kişi olarak hizmet ederim. Bankerlere kaptırılan paraları geri verememe ama vatandaşlarıma ülkelerini geri verebilirim." 17. sayfada

I.Leka olarak tanıtan sabıkalı silah kaçakçısı Arnavutluk'ta yeniden boy gösteriyor. Aynı adam, ağırbaşlı ifadelerle "Bankerlere kaptırılan paraları veremem ama vatandaşlarıma ülkelerini geri verebilirim" diyor.

Kral 2. Simeon namlı bir zat, Nisan ayında seçim yaşayan Bulgaristan'a alkışlarla getiriliyor.

Romanya'da kendisine kral ünvanı verilen bir şahıs bir süredir ortalıkta dolaşıyor.

Bütün bu yaşananlar, sosyalizmi eksiğiyle gediğiyle kurmuş bir süre yaşatmış halklara, tarih öncesine sürgün cezası kesme denemeleridir.

Sılavıyla, Boşnak ve Arnavutuyla Balkanları yeniden bir halklar hapishanesine dönüştürmeye, bu yolla insanların belleklerinden yaşadıkları ileri deneyleri silmeye çalışacaklar. Böylelikle herkes "demokrasinin tek çıkar" yol ve bu gardiyanların gerçekliğinin tek gerçeklik olduğunu kabul etmiş olacak.

Lenin'in kesekağıdı yapılan kitapları bir hıncı anlatıyor. Ancak nisan ayı Lenin'in doğduğu aydı ve öncelikle kendi ülkesinden başlayarak dünyanın her yerinde doğum günü coşkulu toplantılarla kutlandı. Lenin'in kitaplarına yapılan işkence onun düşüncelerini belleklerden silemiyor. Bu kesekağıtlarında halka sundukları monarşi bayat kokular saçıyor.

İKİ KUTUPLU GERİCİLİK

Rusya hızla şoven, ırkçı, dinci, politik yönelişlerin etkisine giriyor.

Bir yandan da Çin ile olumlu ilişkiler geliştirerek Asya'da ve özellikle Türkiye'yi de ilgilendiren Doğu Akdeniz'de gücünü ortaya koyuyor.

Balkanlar'da Pan-Ortodoks, Pan-Slav bir politikayı uygulayabilir bir duruma geliyor. Bu politikayı Kafkasya'ya kadar yayabiliyor. Kafkas ve Hazar petrollerini denetim altına alıyor.

Amerikan destekli Talibanların Afganistan'da atağa kalkmaları ve Türkiye-İsrail- ABD ittifakının Doğu Akdeniz'deki hareketliliği bulunduğumuz bölgede taraflarını gericilerin oluşturduğu yeni bir denge durumu oluşturmaya başladı. Almanya, bu çatışmalardan yararlanarak, başka bir emperyalist güç olarak bölgeye girmeye çalışıyor.

İNGİLTERE: 'SAĞ MAJOR'DAN, 'SOL MİNÖR'E

1980'lerden bu yana büyük bir saldırı halinde yaşanan ve adına büyük bir kandırmacayla liberalizm dedikleri vahşi kapitalizm saldırısı 1991 yılında sosyalizmin çözülüşü ile dünya halklarının üzerinde inebileceği en gaddar çizgiye inmiştir.

Dünyadaki bu çizgi Türkiye'de 12 Eylül ve Özal koordinatlarından geçerek oluşturulmuştu.

Şimdi bu işin kalesi İngiltere'de Muhafazakar Parti'nin 18 yıldır

Yer gök Dalmaçyalı

WALT Disney'in yapımını gerçeklestirdiği "101 Dalmaçyalı" filminin tanıtımı için Bulgaristan'ın başkenti Sofya benek benek boyandı. Hatta komünist dönemin en çarpıcı abidelerinden biri olan ünlü halk kahramanı Georgi Dimitrov'un mozolesi bile beyaza boyanarak üstüne siyah benekler atıldı. Dimitrov'un naaşının 1992 yılında mozoleden kaldırılmış olmasına rağmen komünistler, para uğruna abidenin Dalmaçyalı köpekler gibi dam alanmasına karşı çıktılar. Tüm bu itirazlara aldırış etmeyen bir kadın ise Dalmaçya desenli bir palto giymiş, Dalmaçyalı köpeğiyle mozolenin önünde poz veriyordu.

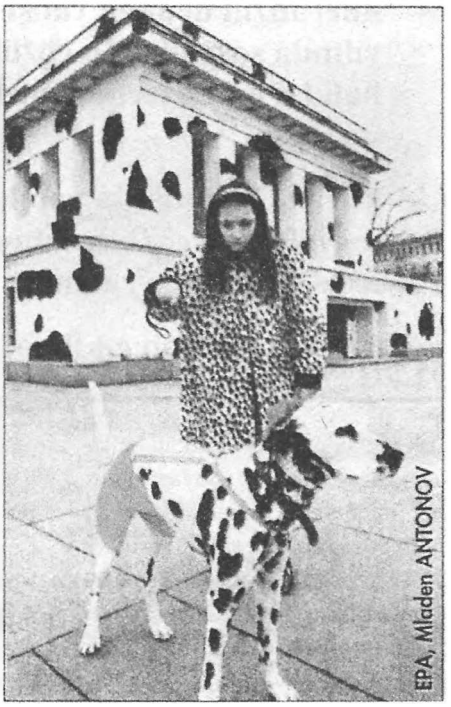

EPA, Mladen ANTONOV

sultası devrilmiştir.
Özelleştirme politikalarının gerçek teorisyenlerinin iflas etmesi, bütün dünyada olumlu sonuçların doğumuna işarettir.
Bizim 1997 başlarından bu yana geliştirmeye çalıştığımız, "Restorasyon" kavramı hem yerel, hem evrensel ölçüde derinlik kazanmaya başladı. Özelleştirmelerin Türkiye versiyonlarının tarümar olması, Özal'ın Teatcher döneminde yükselmesi kadar anlaşılırdır.
Telefon ve havaalanları özelleştirmeleriyle '82'lerde özelleştirme saldırısını başlatan Teatcher 1996-97'de demiryolları özelleştirmeleriyle Major izledi. Tekellere daha geniş alanlar açıldı. sendikalar ve devletin sosyal görevleri askıya alındı.

Kapitalizm, Teatcher ile aşmaya çalıştığı bunalımına en Major tonunda tekrar girdi. Şimdi sol minör tonlara dönelmesi, yeni bir kaitalizm entrümanı olarak Blair'ın çalışması her şeye rağmen onların geri çekilmesidir. Blair'ın solcudan ziyade bir şarlatan olması bunu görmeye engel olmamalı.
Sözü edilen bu tür solculuk. İngiltere'de seçimi kazanacaklarının garantisini Financial Times'ın seçim öncesi bir manşetinde görmüştüler: "Unucaceptable Risk" Özelleştirmeci saldırgan ideologlara parmak gösteren bu başlığın Türkçesi, "Kabul edilemez risk" oluyor.

FRANSA: UMUT VERİCİ

Fransa biraz daha değişik görünüyor. Lionel Jospin'in de BLair gibi piyası mekanizmasını savunuyor olması bir gerçektir. Ancak Jospin, daha halkçı ve içtenlikli bir tavır sergilemektedir. En azından komünistleri hükümete taşımakta tereddütsüz bir cesaret göstermiştir. Bunda 1995 yılı sonundaki demiryolu işçilerinin hayatı felce uğratan eylemlilikleri önemlidir.
Gösterişten uzaklığı, medyatik lider döneminde, Jospin'in vitrinden değil, içeriden müdahale edeceğini, bu yanıyla işçi sınıfından olmasa da genel insanlık sorunlarına bize eğilim gösteren bir tarzda yaklaşacağını düşündürüyor.
Fransa seçimlerine biraz daha sevinerek bakmamızda ABD ve Japonya'nın tutumunun da rolü vardır. ABD ve Japonya, İngiltere'deki "sol"un seçim başarısını önemsemezken, Fransa'daki sosyalistlerin zaferinden kaygılı tepkilerle söz etmeye başladılar.
Artık enkazdan çıkılıyor.
İtalya ile başlayan, İngiltere, Fransa, Cezayir ve İran'da yapılan seçimlerden faşistler ve muhafazakarlar yenik çıktılar.

DÜNYADA SON DURUM

Bağlarsak, dünya emperyalizminde son manzara umumiye şu:
ABD dünyanın en vahşi saldırganı olarak, Uzakdoğu halklarına karşı Japonya ile ittifak halinde. Doğu Akdeniz'de taşeronları İsrail ve Türkiye üzerinden şiddetini ve sömürüsünü ihmmal etmiyor.
Rusya, Balkanlar'da Pan-Slav, Pan-Ortodoks gericilik üzerinden hakimiyet kuruyor ve Çin, İran ve Irak gibi ülkelerle yer yer ittifaka giriyor.
Avrupa emperyalizmi isi şimdilik Almanya hariç geri çekilme dönemine giriyor■

1991 Sovyet düzeninin yıkılışından kısa bir zaman sonra, enkazdan çıkılıyor. İngiltere'de seçimleri kazanan Blair'ın, sol ile ilgisi kalmamış bir şarlatan olduğu ortadadır
Fransa'da, L.Jospin, piyasa mekanizmasını savunmakla birlikte, dürüst yanıyla tanınıyor Ayrıca, gittikçe gerileseler de komünistler hükümete girdi. Dominique Voynet'in Yeşiller'i, doktriner değil, ancak halkçıdır.
1995 yılı sonunda demiryolu işçilerinin Fransa'da hayatı felce uğratmaları tüm bu gelişmeleri önceleyen önemli bir işaret oldu. Türk yönetenleri, Avrupa'da canlanan 'sol' esintinin kokusunu aldılar; şimdi, Deniz Baykal'ı pompalıyorlar. Baykal, çok tutucu bir Amerikan politikacısıdır Blair ile daha sağa, Jospin'le biraz sola sallanacaktır Şansı yoktur.

DEVRİMCİ'NİN GÖREVLERİ

1989 yılı önemlidir. PKK'nin kütleselleştiği, Türkiye'de işçi sınıfının hareketlendiği ve solun silkindiği bir dönemdir. Karşı tarafın şaşkınlığı, aşiret reislerinin Ankara'da zirveye çağrıldığı bir telaş dönemi.

1990 Dyp-Shp hain ittifakıyla Demirel'in başbakanlık koltuğuna oturtulduğu ve oturur oturmaz "kürt realitesi"nin tanındığı ve tanınır tanınmaz Kürt realitesinin üzerine bombalar yağdırıldığı bir yıldır.

1991 yılı , Cia eski başkanı ve dönemin ABD Başkanı Bush'un Türkiye'ye uğradığı aynı zamanda, Diyarbakır'da Vedat Aydın'ın ve İstanbul'da Devrimci-Sol önderlerinin katledikleri zamandır. 1991-92 yılı "iç savaş"ın ilan edildiği ve hızla tırmandırıldığı, iki cephenin de üzerine kanla gidildiği bir dönem oldu. Tam bir iç savaştı ve iç savaşı devlet kendi içinde de değişik anlayışlarla çatışmalar yaşadı.

1993 yılı, "iç savaş" mantıki sonucuna ulaştı ve Çiller bir darbeyle iş başına getirildi. 1993 darbesi 1980 ve 1971 darbelerinden daha kanlı bir darbe olduğunu ortaya koydu. Kanla temizlenen Kürt köyleri, dehşetle susturulan Türk illeri, karapara işleri, eroin ticareti ve en son uluslararası planda şırınga ilişkilendirilen türk bayrağı darbecilerin kendi sonlarını hazırlayan gelişmeler olarak yaşandı.

1996 sonunda, hala kaza olup olmadığını belli olmayan Susurluk gelişmesiyle darbenin mantıklı sınırlarına çekilmesi süreci başlamış oldu.

REFAH'IN FOYASINI TÜRKİYE SOLU ÇIKARDI

Ancak, 1996 yılında kurulan ve darbecilerin Refah'la ittifak kurarak genişlettikleri cepheyi ilk zorlayan ve onların bu yeni vizyonlarının faşist çehresini bütün açıklığı ile ilk ortaya koyan Türk Solu'nun yiğit evlatlarının ölüm orucu olmuştur. 12 yiğidin peşpeşe ölümleri bütün dünya ajanslarında ilk haber olarak okunurken şimdi içimizden bazı aymazların demokratlıkla payelendirdiği Refah peşpeşe süren ölümleri duymayarak bir katliam yaratmıştır. Devrimciler bunların iktidara iyice yerleştirdiklerinde neler yapabileceklerini o günden bedellerin en büyüğünü ortaya koyarak halklarına göstermişlerdir.

Toplumun değişik kesimlerindeki uyanış allahın lütfettiği bir kaza ile olmamıştır. Mücadeleyi küçümseyenler, mücadelenin içinde olmayanlardır.

Devrimciye düşen görev toplumu kendisini içermektedir. Türkiye'deki gelişmeler ne Susurluk kazasının, ne 28 Şubat Mgk kararlarının, ne generalin ne şunun ne bunun ürünüdür.

Dergimizin başyazarı Yalçın Küçük Yoldaş'ın 28 Şubat toplantısından önce imam-hatip okullarının kapatılması ve yargı, emniyet, kaymakamlık, valilik ve öğretim üyeliği görevindeki imam-hatip çıkışlıların mutlaka tasfiyesi edilmesi için yaptığı basın açıklamasının girmediği faks numarası kalmamıştır.

SIKIYÖNETİM Mİ GELİYOR?

Aynı şekilde Tgrt'nin bir tarikat televizyonu ve İha'nın polis kameralarından ibaret bir devlet kuruluşu olduğunu çok önceden haber vermiştir. Fethullah'a tapınan, Toktamış Ateş gibileri, demokratlık adı altında Refah'a karşı oluşan tepkinin önüne geçmeye çalışanları, yazıları ve ideolojik şiddetiyle solun içinde etkisiz hale getirmeyi her zaman önemli bir görev olarak bilmiştir.

Dergimiz başyazarı 1980 öncesinden, "generaller işbaşına gelecek, Erbakan'ı hapse atacak ve ondan daha çok Erbakancılık

yapacaktır" saptamasını bir kitabında yayınladığı için sekiz yıla mahkum olmuştur.

Ordu'nun bugün doktrin değiştirmesi, içindeki Erbakancıları tasfiye ederek irade göstermesinden komplekse kapılmak bir yana yalnızca sevinç duyarız. Ancak, Yalçın Küçük Yoldaş, orduyu şu anda güçsüz olarak niteleyerek ve ordunun emniyet ve idare mekanizmalarına henüz sözünün geçmemesinden yola çıkarak yakında İstanbul, Konya, Urfa, Erzurum, Diyarbakır gibi yerlerde sıkıyönetim gelebilecektir saptamasını yapmaktadır.

Devrimciye bugün düşen görev, karşı tarafın güçlerini bölmek ve sürekli hareket ederek aktivasyonu ve inisiyatifi elde tutmaktır■

YALÇIN KÜÇÜK HAKSIZ REKABETE YOL AÇTIĞI GEREKÇESİYLE BÜLENT ECEVİT HAKKINDA DAVA AÇTI

GAZETEPAZAR

DSP'nin sol'u mahkemelik oldu

Paris'te yaşayan Prof. Yalçın Küçük, DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit hakkında Ankara 3. Asliye Ticaret Mahkemesi'nde dava açtı. Dava gerekçesi, DSP'nin sol ile hiçbir ilgisi olmadığı halde adında sol sözcüğünü kullanması. Davanın ilginç yanı Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan ve şirketler arası anlaşmazlıklarda uygulanan haksız rekabet hükümlerinin ilk kez siyasi bir davaya gerekçe oluşturması.

Ecevit hakkında açılan davanın gerekçesi, haksız rekabete yol açmak.

Demiroy Oral

1983 yılında Paris'e yerleşen Prof. Yalçın Küçük'ün, DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit aleyhine açtığı dava hukuk literatürümüzün ilginç örneklerinden birisi olmaya aday. Küçük, Ankara 3. Asliye Ticaret Mahkemesi'nde açtığı davada Bülent Ecevit'in partisinin adında bulunan 'sol' sözcüğünü kullanmamasını istedi. Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan ve şirketler arası anlaşmazlıklarda uygulanan Haksız Rekabet Hükümleri'ne dayanılarak açılan dava dilekçesinde önce kanıtlarını sıralayan Prof. Yalçın Küçük, dilekçenin sonuç bölümünde şöyle dedi:

"Başında Bülent Ecevit'in bulunduğu DSP'nin 'sol' ile hiçbir ilgisi yoktur. Bu nedenle adında 'sol' sözcüğünü kullanması yanıltıcı olduğu kadar, bir haksız rekabete de yol açmaktadır. Ecevit'in parti adında 'sol' sözcüğünü kullanmasının engellenmesini talep ediyorum."

Dava 19 Haziran perşembe günü görülecek. DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in avukatı Hakkı Suha Okay, bu davayı Küçük'ün medyada görünmek için başvurduğu bir fantezi olarak niteleyerek ekliyor: "Talep hukuki açıdan içerikten yoksundur. Ortada korunması gereken hukuki bir menfaat de yok." Halen Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesine aykırı hareketten hesinkesmiş 1 yıl cezası bulunan Yalçın Küçük'ün avukatı Dursun Ermiş sorularımızı yanıtlarken müvekkilini savunmakta zorlandığını kabul ediyor: "Bir hukukçu olarak baktığımızda dava tutarlı değil. Siyasa amaçlı bir dava. Yalçın Küçük kendisinin hazırladığı bu dilekçeyi bana iletti. Davanın düşmemesi için duruşmalara katılacağım." Geçtiğimiz günlerde Alaş Yayıncılık tarafından yayınlanan son kitabı "Sicil 'de 'Ecevit'e Dava" başlığı altında yer alan dava dilekçesinde Yalçın Küçük DSP'den "Sol" kelimesinin çıkarılmasını talebini şu kanıtlara dayandırdı:

KÜÇÜK'ÜN KANITLARI

1) Solculuk, temelinde insanı bir çıkış'tır. Her solcunun düzen programı ne olursa olsun, solcu, toplumda düşkünlere, yoksullara, tutuklu ya da mahkumlara insani duygularla yaklaşır. DSP Genel Başkanı Ecevit'in bu insani yaklaşımından yoksun olduğunu görüyoruz. Geçen yılın yaz aylarında cezaevlerinde, siyasi mahkum ve tutukluların sunduğu oturum oruçlarında, oturum oruçuna yatanlar için, ailelerini zorlayarak polis başkanlarını öneren tek politikacı Bu Ecevit olmuştur.

2) Solculuk, bir yaşam biçimi olarak, tartışmayı sevmek ve düşünceyi hoş görmektir. Ecevit'in bundan çok uzak olduğunu görüyoruz. Yakın zamanda, partisindeki üç milletvekilini, sözleri bir yana, kimsenin bilmediği "tehlikeli düşüncelere" nedeniyle, partiden kovmayı istemiş ve disiplin kurulu tarafından kovulmalarını sağlamıştır. Bu milletvekillerine, "sus," olarak herhangi bir söz yuklenmemiştir.

3) Bu milletvekillerini, herhangi bir parti örgütünün seçimi olmaksızın, milletvekili yapan, Ecevit'in kendisidir. Bütün milletvekillerini, Bülent Ecevit, karşıyla birlikte kendisinin seçiğini saklamamakta ve tanı tersine, her vesileyle anlatmaktadır. Yalnız, bu milletvekillerinden şimdiye kadar bir diğer uçu da, kendilerini resmen sağcı sayan iki partiye, ANAP'a ve DYP'ye katılmışlardır. Bu kadar sağ tercihi olan kimseleri milletvekili yapan bir mekanizmanın solcu olduğu söylenemez.

Yalçın Küçük DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit hakkında dava açtı

4) Sol parti, bir örgüt demektir. Bugün Ecevit başkanlığında DSP'nin hiçbir örgütü olmadığı, kağıt üzerinde yazılı teşkilatların olmadığı, gündelikten yazılan cemek için postacıların adres bulamadıkları, günlük basın haberidir. Ayrıca, partiler yasası gereğince, cumhuriyet başsavcılığının bu örgütsüzlük nedeniyle, DSP'yi kapatma yapmamıyla, uyarıdığı bilinmektedir.

5) Sol parti, sol yaklaşımı olan veya en azından sol iddiası olan partilerle işbirliğine yatkın bir partidir. CHP'nin sol olduğu tartışılabilir; ancak böyle bir iddiadadır ve Türkiye'nin Sosyalist Enternasyonal'de temsil edilen tek partisidir. Ne var ki DSP tasist suçlamalarından rahatsız olmayan MHP ile işbirliğine girebilmekte, Türkiye solunun tumunun adını bile duymaktan rahatsız olduğu Albay Türkeş in ölümü üzerine, MHP'ye gidip cenaze sevgi gösterilmekte ve Albay'in cenazesine katılabilmektedir. Ancak DSP Genel Başkanı, bir televizyon programında bile, CHP Genel Başkanı Baykal ile yan yana gelirken "ayıp" olacağı endişesini taşımaktadır. DSP, BBP dahil Meclis'te milletvekili olan bütün partilerle işbirliği yapabileceğini söylemekte ve ancak CHP ile görüşmeyi bile reddetmektedir.

6) DSP'nin sol ile ilgisi olmadığı, yabancı basın tarafından da kabul edilmektedir. Örnek olsun, Paris'te yayınlanan ve Sosyalist Parti yanlısı bilinen gunluk Liberation Gazetesi, 19 Temmuz 1996 tarihli nüshasında, DSP'den sözederken "Parti de la gauche democratique" sözleriyle DSP adını Fransızca yazdıktan sonra, "DSP, centre nationaliste, 76 deputes" açıklamasını ekliyor; "merkezi milliyetçi" anlamındadır.

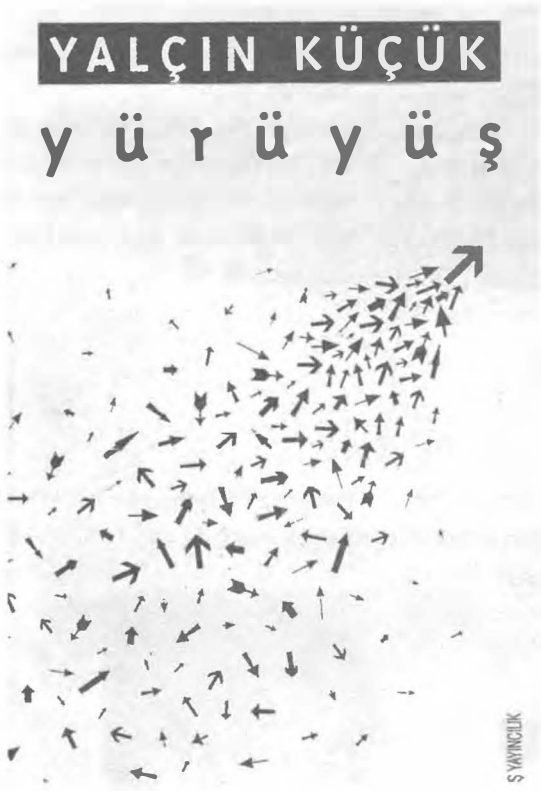

TOPLATILDI

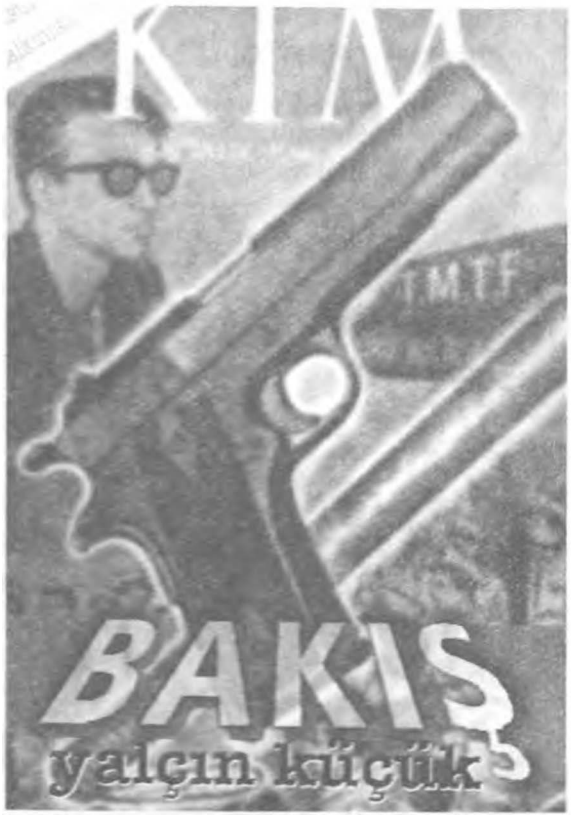

II. BASKI HAZIRLANIYOR

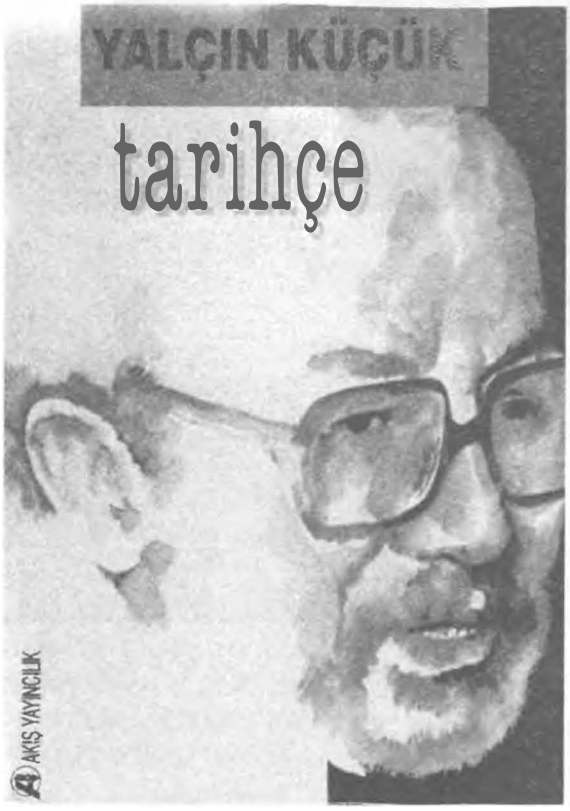

TÜKENİYOR

ÇIKTI

Akış Yayıncılık
Büyük Parmakkapı Sok. 20/4
Beyoğlu/İstanbul

Sosyalizm Gündemdedir

Mesut ODMAN

Kapitalizmin yarattığı insanlığı yeni bir ortaçağa taşıyan uygarlık ortadadır. Ondan, onun doğurduğu binbir türlü kirlenmeden, sömürüden, baskıdan hoşnut olmayan; bunların tümünün ürünü olan çözümsüzlük ve umutsuzluktan silkinmeye başlayacak olan insanlığın gündemi sosyalizmdir. Bunun imkansızlığını ileri sürmek, yaşamaktan vazgeçmek demektir; gereksizliğini ileri sürmekse bir "anti-hayat"ı savunmak.

Nasıl olur? Çökmüş, yıkılmış, dağılmışken; neredeyse hiçbir saygınlığı kalmamışken, politikacının, bilim adamının, sanatçının en ciğeri beş para etmezlerinin dilinde itilip kakılırken; yandaşlannın, en azından bir zamanlar yandaşı olmuşların gönlünde herhangi bir titreşime yol açmazken, utanmaz, "iki dinliler"in birazcık insanlığı kalmış yüzleri bile kızartan şaklabanlıklarıyla saldırıya uğrarken, nasıl olur da sosyalizmin gündemde olduğundan söz edilebilir?

Kabul, sosyalizm çözüldü, çöktü, yıkıldı, nasıl denirse... Ama sosyalizm bir ne, bir düş mü, bir düzen mi, bir yaşama biçimi mi, bir yokülke mi, her neyse, belkide bunların tümü var oldu. Yeryüzünün her yanına yayıldı. Yayıldığı ve yayılamadığı yerlerde milyarlarca insanı derinden etkiledi. Onun adına ve onun uğruna hiçbir "şey" için yapılmayanlar yapıldı. İyilikler, kötülükler, yiğitlikler, özveriler, direnişler, atılımlar, yıkımlar, kıyımlar... Hiçbir ideoloji, hiçbir politik eylem, hiçbir felsefe, hiçbir dünya görüşü insanlığı bu kadar yaygın, bu kadar hızlı ve derinden etkilemedi.

Eğer böyleyse, bir çekinmeyle, bir yenilmeyle, istenirse bir yıkılmayla da denebilir, gündem dışı kalınabilir mi? Gündemden düşülebilir mi? Umutların, hayallerin, korkuların, karabasanların kaynağı öyle bir çırpıda kuruyabilir mi?

Kurumamıştır da zaten. Kurumak bir yana, görülmemiş zenginliklere gebe bir doğurganlık kazanmıştır. Bu tür sözlerin boş bir hamaset, inandırıcılıktan yoksun bir "dolduruş" çabası olmadığını görmek için çok fazla beklemek gerekmeyecektir.

TANIMLAMA VE ADLANDIRMA

Bugün sosyalizm sözcüğü üzerinde, bu sözcüğün hala kullanılabilir olup olmadığı üzerinde durulabilir. Böyle bir ihtiyaçtan sözedilebilir. (Devrimci mücadelenin geçmişinde bu ihtiyacın doğuşunun ve yol açtığı değişikliklerin örnekleri vardır. Burada sadece önemli bir incelemeye gönderme yapmakla yetineceğim. Pek çok önemli incelemede olduğu gibi Yalçın Küçük imzasını ve "Tarif ve İsim Üzerine" başlığını taşıyan bu ince-

leme, Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Çözülüşü adlı kitabın ikinci bölümünün ekinde yer alıyor.)

Ancak, bunu, dünyadaki sosyalist hareketin neredeyse kalıtımsal hastalıkları olmuş "gizlide korunurken kimliğini yitirme" yahut "devrim yolunu istasyonlara bölme, daha kestirme söyleyişle, aşamacılık" eğilimlerinin yeni bir belirişi olarak düşünmemek gerekir. En azından bizim topraklarımızda "sosyalizm"in ne demek olduğu az-çok bilinir. Sözgelimi, "biz sosyalistiz" derseniz, kimseyle karıştırılmazsınız. Zaten kimse de üstlenmez bu etiketi; hele sosyalizmin cenaze töreninin çoktan tamamlanmış sayıldığı, onda ısrarlı ve inatçı olmanın ruh çağırıcılığı ile bir tutulduğu bir dönemde... Dolayısıyla, asıl tehlike, bugün sosyalizm sözcüğünden parti programlarından tabelalarına oradan da toplantı alanlarına kadar her yerde vazgeçenlerle karıştırılma tehlikesidir. Öyleyse, bir yandan sözcük seçimindeki teorik ve politik-pratik kaygının gereği olan çabayı gösterirken, sosyalist olduğumuzu, sosyalizmi amaçladığımızı, sosyalizmi kurmak ve durmadan geliştirmek için iktidarı almak zorunda ve kararında olduğumuzu her durumda söylemeliyiz. Gereken açıklık ve anlaşılırlıkta ortaya koymalıyız.

BELLEĞE YAZILANLAR

Herhalde insanlık tarihinin hiçbir döneminde yirminci yüzyılda olduğu kadar tek bir olgunun öne geçtiği, insanlığın gelişimi üzerinde egemenlik kurduğu, toplumsal hayatın bütün alanlarına damgasını vurduğu görülmemiştir. Bu olgu sosyalizmdir ve bu yüzden yirminci yüzyıla sosyalizm çağı demekte herhangi bir abartma yoktur.

Peki, şimdilerde silikleşmiş yahut belirsizleşmiş görünen bu olgunun belleklerde bıraktığı izler, aşağı yukarı genel kabul görecek dersler de denebilir, nelerdir? Bunlara değinmeye çalışacağım, bir öncelik gözetmeden, ama az-çok bir mantık sıralaması yaparak. Başlamadan, bu değinmelerde birçok eksik bulunabileceğini, ayrıca tümünün de tartışılmaya ve geliştirilmeye muhtaç olduğunu belirtmeliyim.

Yıkılan, ama pes etmeyen

1. Mülk sahiplerinin iktidardan uzaklaştırılabilecekleri ve mülksüzleştirilebicekleri gösterilmiştir. Ancak, mülksüzleştirilenlerin "rövanş" azminin, kararlılığının, inadının, sanıldığından çok daha zor kırılabilir olduğu da anlaşılmıştır. Bu özellik, yeni dünyanın ya da yeni düzenin karşısında oldukça uzun süren ve dirençli bir tehdit oluşturabilmekte herhangi bir tehditin ötesine geçebilmektedir.

2. Burjuvazinin bir toplumsal sınıf olarak ortadan kaldırılması tek tek kapitalistlerin biyolojik varlığına son vermez. Emperyalist aşamadaki kapitalizmin üstün konumda bulunduğu çağdaş dünyada -bu ekonomik, politik, toplumsal koşullardasınıfsal ömrü sona ermiş kapitalistlerin basübadelmeftlerinin imkansızlaşması içinse birkaç kuşaktan daha uzun bir zaman dilimi gerekebilir. Şöyle de söylenebilir: Kapitalizmle yan yana var olmanın ötesinde -bu kadarı geçici de olsa bir zorunluluktur- barış içinde yarışıp giden bir sosyalizmde ölümcül hastalıkları üreten bataklıkları kurutmak, imkansız değilse, çok güçtür.

3. Kapitalist sınıfın olmadığı bir toplum ve ekonomi varolabilir. Aynı anlama gelmek üzere, kapitalist sınıf olmadan da üretim yapılabilir, bir toplumsal hayat olabilir ve yönetilebilir. Bu da yaşanarak kanıtlanmıştır.

4. "Müttefikleri" ile birlikte iktidarı ele geçiren ve sosyalizmi kurmaya girişen işçi sınıfı, iç ve dış düşmanların oldukça uzun süren, değişik biçimlere de bürünebilen saldırılarıyle boğuşmuş; sonunda, iktidarda kalmayı ve kuruluş sürecini devam ettirmeyi başarabilmiştir. Ancak, bu arada, işçi-emekçi iktidarını ve sosyalizmin kuruluş sürecinin geri dönülmezliği ya da döndürülemezliği düşüncesi, denebilirse, bir tür "iman" olarak yerleşmiştir. Genellikle böyle olmuştur. Uluslararası sosyalist hareketteki eğilimler arasında geri dönüş olasılığını saklı tutan, hatta bunun gerçekleştiğini savunanlar olduğu da biliniyor. Ama bunların hiçbirinin çözümlemeleri yeterli tutarlılığı ve/veya açıklama gücünü taşımamıştır. Oysa, bu durumu açıklamaya çalışırken, sosyalist düşüncede bugüne kadar var olmuş determinist tonun koyuluğuna yeterince ağırlık vermek gerekir.

Plan, piyasa, üretkenlik

5. İşçi sınıfının önderliğindeki emekçi halkın yönettiği ya da onlar adına ve onların şu ya da bu ölçüde etkin katılımı ile yönetilen, bir ekonomi burjuvazinin aynı konumda olduğu bir ekonomiye göre daha hızlı ve birçok bakımdan daha az sarsıntılı olarak gelişebilir, büyüyebilir. Gelişip büyüyebildiği görülmüştür. Buna karşılık, kurulabilen sosyalizmde, emekçi halkın gerek ekono-

minin, gerekse toplumsal hayatın öteki alanlarının yönetimine katılmasında ciddi eksiklikler ortaya çıkmıştır. Parti dahil var olan örgütler yeterli olmamış, yeni örgütler ve örgütsel mekanizmalar yaratılamamış yahut işletilememiştir. Çözümü geleceğe devredilen önemli sorunlardan biri budur. 6. İnsan hayatının toplumsal üretimi planlaması -üretimin işletme, kuruluş vb düzeyinde değil, ülke ve ülke toplulukları düzeyinde planlanması- mümkündür. Ancak, kurulabilen sosyalizm, bu imkanı yeterince değerlendirememiş ve/veya yarattığı sorunların bir bölümünü çözememiştir. Yine de bu nokta, ekonomik hayatın yahut üretici faaliyetin piyasanın kör güçlerinin hükmüne bırakılmayıp toplumun iradesine bağımlı kılınması, sosyalist üretim biçiminin ayırtedici özelliklerinden biri olmaya devam etmektedir. Öte yandan, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin ortadan kaldırılması da sosyalizmin varlık nedenleriden biri olan "kapitalist sömürüye son vermek" amacının vazgeçilmez koşuludur. Dolayısıyla, şu ya da bu kaygıyla, şöyle ya da böyle "özelleştirme"den yana olmak, sosyalizmden vazgeçmekle eşanlamlıdır. Üretim araçlarının mülkiyetini ellerinde bulunduran ve çeşitli biçimlerde örgütlenmiş kapitalistlerin yönetip yönlendirdiği ve ücretli emeği sömürdüğü, piyasanın kör güçlerinin egemenliğindeki ekonomik yapının ya da düzenin adı kapitalizmdir.

Burjuvazinin bir toplumsal sınıf olarak ortadan kaldırılması tek tek kapitalistlerin biyolojik varlığına son vermez. Emperyalist aşamadaki kapitalizmin üstün konumda bulunduğu çağdaş dünyada -bu ekonomik, politik, toplumsal koşullarda- sınıfsal ömrü sona ermiş kapitalistlerin basübadelmeftlerinin imkansızlaşması içinse birkaç kuşaktan daha uzun bir zaman dilimi gerekebilir.

7 Kurulabilen sosyalizm, işçi sınıfına ve çok geniş emekçi yığınlara, gelişmiş kapitalist dünya ile karşılaştırıldığında hayatlarının birçok alanında, "gelişmekte olan" kapitalist dünya ile karşılaştırıldığında ise bütün alanlarında, hayal bile edemedikleri iyileştirmeler, kolaylıklar, rahatlıklar, açılımlar kazandırmıştır.

8. Toplumsal hayatın bütün alanlarında eşitlik ve ortaklığın mümkün olduğu görülmüştür. Ancak, bunu kalıcı olabilmesini ve hem biraz önce değindiğimiz, hem az sonra değineceğimiz birtakım gelişmelerin ön koşulu, emeğin üretkenliğinin arttırılmasıdır. Sosyalizm, geçmişte bu konudaki büyük başarılarla sarsıcı başarısızlıkları kimi zaman bir arada kimi zaman ardarda yaşamıştır. Gelecekte de böyle bir sorunu olacaktır. Ancak yeni sayılabilecek bir soruyla birlikte: Üretkenliğin, bizim ülkemizdeki gülünç ve yetersiz kuruluşun yerleştirdiği deyimle verimliliğin arttırılmasının zaman içinde bir sınırı yok mudur? Daha açık da söyleyebilirim: Emeğin üretkenliğini arttırma çabası ve bu çabanın çok öncelikli olmasına kadar, örneğin kaç kuşak sürecektir ve burada bir görelilik sözkonusu olduğuna göre, ne ile karşılaştırma yapılacaktır, "en gelişmiş kapitalist ülke" ile mi, kendi geçmiş düzeyi ile mi, ortaklaşa karar verilmiş bir hedef ile mi? Bu çabanın zaman boyutunun olup olmamasının yanı sıra, bir soru daha var: Üretim biçimi ile bağlantısı yok mu? Emeğin üretkenliğini arttırılması, bu anlamda ve biraz burjuva iktisadının bir kavramı çağrıştırılarak söylenirse, "nötr" bir gelişme midir; bunun yolları sosyalist ve kapitalist toplumlar için aynı mıdır? Aynıdır ya da benzeridir biçimindeki bir yanıt, kurulabilen sosyalizm tarafından açıkça olmasa da örtük olarak verilmiş; sonunda bunun yanlış olduğu ve yıkıcı sonuçlara yol açtığı görülmüştür.

Ayrışarak gelişme, benzeyerek çürüme

9. Sosyalizm dışbaskı ve saldırılara daha dayanıklı, içten çürümeye karşı ise daha savunmasız olmuştur. Bu çürümeyi başlatan etkenlerden biri mülkiyet düşkünlüğü ise hızlandıran ya da azdıran da çalışma -üretim- sürecinin sosyalist niteliğinin geliştirilmesine, aynı anlama gelmek üzere şöyle de söylenebilir, kapitalist çalışma süreçlerine gittikçe daha çok benzemez kılınmasına yeterli özenin gösterilmemesidir.

10. Sosyalizmin kapitalizmle yarışması, son çözümlemede, kapitalizmin yararına olmuştur. Bir yarışmanın, süresinin uzunluğuna gerçekleştiği koşullara göre değişen biçimlerde de olsa yarışmacıları etkilememesi mümkün değildir. Bu etki-

leme gerçekleşmiş ve yarışma kurallarını koyandan yana sonuçlanmış; başka bir anlatımla kuralları koyan rakibini kendisine benzetmiş ya da yakınlaştırmıştır.

11. Korkuya, insanların başka insanlardan daha erken, daha hızlı, daha uyanık, daha işbilir, vb. davranmadıkça, öteki insanları geçmedikçe, alt etmedikçe, ezmedikçe yaşamlarını sürdüremeyecekleri korkusuna dayanan ya da başlıca dayanaklarından biri bu olan, kapitalist yaşam biçimi kurabilen sosyalizmin insanına oranla daha acımasız, daha vahşi, daha sevgisiz, daha bencil, daha tek yönlü; buna karşılık, daha mücadeleci, daha saldırgan, daha atak, daha koparıcı, daha araştırıcı insan tipleri yaratmış ve bunları çoğaltmıştır. Bu insanlar kapitalizmin, ne pahasına tartışması ayrı, sözgelimi dünyayı ve hayatı yakıp yıkma pahasına, dünyayı ve hayatı zaptetmesinde önemli roller oynamışlardır. Üstelik bu insanlar, genellikle, egemen kapitalist sınıfın içinden çıkmamış ve sonradan onlar arasına katılmaları da kural değil kuraldışı olarak gerçekleşmiştir.

12. Kurulabilen sosyalizm teorik ve politik mücadelesinde ve söyleminde önemlice bir yer tutmasına rağmen yeni bir insan yaratmayı yeterince sorun edinmemiştir, yeterince yerine hiç mi demek gerekiyor acaba?

13. Neye, hangi konuya bağlayarak yazacağımı bilemiyorum ama değinmeden geçemeyeceğim iki nokta daha var. Yeni insanın yaratılamayışı ile de ilişkilendirilebileceğini düşünerek hemen burada yazabilirim.Yirminci yüzyıldaki sosyalizmin çözemediği, dahası onun ülkelerde ve bölgelerdeki çözülüşünde rol oynayan sorunlardan biri de alışılmış deyişle, "ulusal sorun"dur. Sosyalizmin teorik birikiminde bu konuda varolan donanım yeterli olmaktan uzaktır. Yüzyıl boyunca "hayata geçirilen" pratik de daha çok sorunu örtmeye, ertelemeye, hatta bazı durumlarda çözümsüzleştirmeye yaramıştır. Sosyalizmin çözüldüğü topraklarda, neredeyse çözülüşle eşanlı olarak, pek ilkel milliyetçilik akımlarının ortaya çıkıp hızla güç kazanması, "kardeş" oldukları sanılan ulusların birbirlerini kesmeleri, belki de, kurulabilen sosyalizmin üzerinde en çok durulması gereken açmazlarından biri olarak ele alınmayı beklemektedir.

Din sorunu ise daha farklı bir konumdadır. O konudaki teorik birikim hem daha yeterli, hem de daha geçerlidir. Oradaki darboğaza, daha çok, politik söylem ve toplumsal çözümlerin örgütlenmesi düzeyinde ele almak gerekecektir.

SONUÇ OLARAK

İki de bir "kurulabilen sosyalizm" demekle şu birkaç noktayı da söylemiş ya da satır aralarına sıkıştırmış olduğumun farkındayım. Bitirirken, onlara biraz daha açıkça değinmekte yarar olabilir

Birincisi, yirminci yüzyılın tanık olduğu sosyalizm, o koşullarda kurulması mümkün olan sosyalizmdir. Bununla birlikte bunu söylemek "mümkün olan tek sosyalizmdir" demekten farklıdır. Başka bir anlatımla, birtakım nesnelliklerin dayatmasıyla, böyle bir sosyalizm ortaya çıkmıştır; ama bunda öznel etkenlerin, kişisel, örgütsel, sınıfsal eksikliklerin de önemli payı vardır

İkincisi, yirminci yüzyılda kurulabilir sosyalizmde eksikler bulmak, sosyalizmden uzaklaşmak anlamına gelmez; sadace bu yönde bir adıma dönüşme tehlikesini taşır. Ancak, yirminci yüzyılda kurulabilmiş sosyalizmle yetinmek de insanlığa çözümsüzlük ve umutsuzluğa mahkum etmekten, dolayısıyla "bir daha sosyalizm, mosyalizm olmaz olsun!" dedirtmekten başka bir sonuç vermez.

Üçüncüsü bunların doğal uzantısı olarak söylenebilir, yirminci yüzyılda insanlık kurtuluşunu kendi ellerine almış, sosyalizmi denemiş, o yönde çok önemli dönemeçleri geride bırakmış, benzersiz zenginlikte yaşantılar biriktirmiş; ancak, sanki bıkmış, usanmış, yorulmuş ve biraz da kendi kendine yenilerek çekilmiştir. İnsanlık yarıda bıraktığı yürüyüşüne yeniden koyulmaya, yeniden canlanmaya, yeniden yaratmaya karar verdiğinde, arkasında bıraktığı deneylerden öğrenerek ve elbette onları aşarak ilerleyecektir.

Şunu kabul etmek gerekiyor herhalde: Bugün sosyalizmi savunmak ve mücadelesini vermek, hiç değilse bir açıdan daha güçtür; sosyalizmin bir "dünya sistemi" olduğu, sınırlı ve bölgesel düzeyde değil, dünya çapında yaygınlık kazanmış bir siyasal ve askeri güç konumuna ulaştığı döneme göre daha zordur "Hiç değilse bir açıdan" derken, o sıralar, yeryüzünde yaşayan insanların çok önemli bir bölümünün tercihlerinin, seçimlerinin sosyalizmden yana olduğunun o yaygınlık kanıt gösterilerek belli bir inandırıcılıkla ileri sürülebilmesini; bir de, emperyalist-kapitalist

dünyanın yeryüzünün herhangi bir yöresindeki devrimci gelişmelere müdahale etmeden önce, "dünya sosyalist sistemi"nin gücünü hesaba katmak zorunda bulunuşu; şimdi ise zaman zaman destekleyici, zaman zaman da destekleyici olmasa bile karşı saldırıları önleyici, caydırıcı ya da hafifletici böyle bir gücün yokluğunu vurgulamak istiyorum. Sosyalizmin ancak işçi sınıfı ve emekçi yığınları, bu çok geniş insan kitlesini oluşturan bireylerin çoğunluğunun oylarıyla ya da başka biçimlerde verecekleri destekle iktidar olabileceğini ileri sürmek, pek naifçe bir düşünce olur. Bununla birlikte, o kitlenin içindeki etkili bir büyük kümenin ya da önemli bir çokluğun, sosyalizme bağlılık ve güven duyması da "olmazsa olmaz" koşullardan biridir. Dolayısıyla, çok sayıda insanın sosyalizm düşüncesine ve eylemine kazandırılması apaçık bir zorunluluktur. Bugün bu gereğin yerine getirilmesi, örneğin birkaç on yıl öncesine göre biraz güçleşmiştir.

Ancak, bir de, "madolyonun öteki yüzü" denilerek, şu açıdan bakılamaz mı? Bir kez, destekleyici ya da düşmanları caydırıcı bir güç yoktur ama, örnek alınması, dikkate alınarak davranılması, gerçekten önemli olan çıkarları gözetilerek ağırdan alınması gereken bir "dost" da kalmamıştır; onun şu ya da bu nedenle, kabul edilebilir ya da edilemez biçimde ortaya çıkmış hatalarını, başarısızlıklarını görmezden gelme yahut inandırıcı biçimde açıklayabilme zorunluluğu da ortadan kalkmıştır Birincisi, bu. (Böyle söylemekle "enternasyonalizm"e ya da onun geçmişte kazandığı anlamların neredeyse tümüne aykırı düşüldüğü ileri sürülebilirse de bu tartışmayı başka bir zaman yapmak uygun olacaktır.)

İkincisi, insanlık, bir biçimde ve bir yere kadar da olsa, sosyalizmi kurmuştur. Sonra da yıkmış ve yıkılışını seyretmiştir. Böylece, sosyalizm kitaplardan çıkmış, kitaplarda yazılı kalmaktan kurtulmuş, yaşanan bir olgu konumuna gelmiştir İnsanlar okumanın, anlamanın, izlemenin, vb ötesinde onu yaşamışlardır. İnsanlığın güzel anıları arasında da benzersiz bir yeri vardır artık sosyalizmin. Anılarda yer etmenin, aynı zamanda, bir silinmezlik gücü de eklediğini düşünüyorum. Yalnız bireysel olarak değil, böyle bir deyim kullanmak yanlış olmazsa "toplumsal bellek" açısından da. O yüzden hiçbir "bellek silme operasyonu"nun aktarılmış, devşirilmiş anıların kazılmasındaki başarı şansı yüksek olabilmekle beraber, yaşanmışlardan iz bırakmamak gibi bir sonuca ulaşmasını mümkün görmüyorum.

Üçüncüsü, bu yazıda pek de sistematik olmayan bir biçimde değindiğim sorunlar ve değinemediğim başkaları, çok yoğun bireysel ve ortaklaşa çabalarla son derece zengin yaratılara yolaçabilecek bir itici güç sağlayabilir. Bilimde, sanatta, politikada, bütün alanlarda devrimci olanlar için heyecan verici ufuklar açılıyor. Yeni yüzyılın başlarında, sosyalizmin teorik gelişmesi, belki de yirminci yüzyıl da hiç görünmemiş bir canlanma içine girebilecektir.

Kurulabilen sosyalizm teorik ve politik mücadelesinde ve söyleminde önemlice bir yer tutmasına rağmen

yeni bir insan yaratmayı yeterince sorun edinmemiştir, yeterince yerine hiç mi demek gerekiyor acaba?

Sosyalizmin yirminci yüzyılda kaldığını söyleyenlere şaşırmak mı gerekir, gülmek mi, bilemiyorum. herhalde ikisi de...

Oysa, sosyalizm şimdi de gündemdedir. Kapitalizmin yarattığı insanlığı yeni bir ortaçağa taşıyan uygarlık ortadadır. Ondan, onun doğurduğu binbir türlü kirlenmeden, sömürüden, baskıdan hoşnut olmayan; bunların tümünün ürünü olan çözümsüzlük ve umutsuzluktan silkinmeye başlayacak olan insanlığın gündemi sosyalizmdir. İnsanlık sosyalizmi nasıl kurduğunu, neler yaptığını, yapamadıklarının neler olduğunu, ondan neden ve nasıl uzaklaştığını yeniden düşünecek, tartışacak ve daha gelişmiş bir sosyalizme ulaşacaktır. Hem kafalarda, hem ülkelerde ve bölgelerde... Bunun imkansızlığını ileri sürmek, yaşamaktan vazgeçmek demektir; gereksizliğini ileri sürmekse bir "anti-hayat"ı savunmak■

Tarihin Nasıl Akmasını Buyurdunuz?

Şevki ÖMEROĞLU

Genelkurmay gardım çoktan almıştır. İç tasfiyeyi sistemetik hale getirmiştir. Düzenin diğer kurumlarına iç uyarıları zamanında yapmış, Yalçın Küçük'ün konu sıcakken isabetle vurguladığı gibi 1995 seçim öncesi bilinen bir kadro devlet aygıtından sürülmüştür. '95'in bu anonsu iyi işitilmemiş, Susurluk gerçekleşmiş, bu atmosfer de dağılınca 28 Şubat Mgk kararları oluşmuştur.

Düzenin kıyıcı aristokratları, elitist kadro ve aydınlar, "her zaman kemalist" sol, tekelci burjuvazi ve orta sınıflar, sendika aristokratları bir yanda ve diğer yanda yoksul Türk halkı, işçi ve emekçi yığınlar ve de Kürt halkı. Modernist mücadele kalkanıyla yeni bir sınıfsal-ulusal baskı ve kıyım programının korku ve kaygıları seslendiriliyor. Bu kutuplaşma tablosu sis bulutlarıyla örtülüdür- Gençlik ve devrimciliğimin ilk yıllarında bizim için hareketin akıp gitmesi önemliydi. Akan zaman olayları soğuttuğunda süreçten kopmadıysanız, düşünmeye devam ediyorsanız, olaylar yerli yerine oturur. İçeri girdikten bir süre sonra mücadeleye daha tutkulu sarılamamanın üzüntüsünü yaşamaya başladım. Hareketimle ve tüm solla beraberdim. Bütünü iyi görememiş, kendimi iyi konumlandıramamıştım. Düşmanım hemen kapının ardındaydı; bu konumlanmayı daha önce iyi hissedememiştim.

Halkımız böyle durumlarda, "şimdiki aklım olsa" der. Eski tüfekler ise iç çeker· "Gençler bilebilse, yaşlılar yapabilse. Toplumsal ve bireysel ciddiyet ve uyanıklık içerisinde değilseniz, hayatınız böyle kaçırdığınız "an"ların toplamından ibaret olur ve gün gelir "hayat boşmuş" dersiniz ve yaşama boş gözlerle, boş boş bakarsınız. İpin ucunu kaçırmamak gerekiyor ve bu allahın ipi değildir.

Oysa gençlik, toplumun ve bir siyasetin soyutlama gücü ve toplumsal birikimin somut ifadesidir. Bu birikimin naif alıcısı, nesnesi ve aynı anda öznesi olan gençlik bu soyutlamaların, zaman zaman tutkulu, enerjik savunucusu ve savaşçısıdır da. Örgütler ve hatta devletler bu yüzden hep geç kalmaya çalışır, özellikle de söylemde. Sonunda Genelkurmay da devleti gençleştirmeye karar vermiş!.. Toplum öyle bir halde ki; kaknem bir kadın estetik ameliyatında!..

İradeyi kırmak ve anons

Yirmiüç yaşında cezaeviyle tanışıp, savaştığımız güçler ete kemiğe bürününce insan en özlü, en içgüdüsel tepkilerini veriyor; ateş ve hırsından duvarları bile delebilirsin!.. Cuntanın Amerika'dan getirdiği ajan ve uzman psikolog Turan İtil:

"Bunlara dokunanın eli yanar, 40 yaşına gelmelerini bekleyelim", demişti. Bugün kırk yaşında sakin bir adam olarak sakinliğimi cezaevindeki ilk yılıma bağlıyorum oysa. Eski tüfekler bir hayli "mapushane edebiyatı" yapmışlarmış. Sonradan okudum. Bu sürece, "cezaevinin bilincine varma" adını yakıştırmışlardı, mazlumca. Ama bizim sakinliğimiz pek mazlumca ve mahzunca değildi. Taleplerimize direnişimiz, bitmezdi. Askeri cezaevinin yönetici subayları, taleplerimizin güçlü mantığı karşısında söyleyecek söz bulamadıkları zaman mazgal kapaklarını çapraz biçimde açtırarak hoparlörlerden anonslarını yaparlardı: (Duvarla temas etmesin diye) "Askının altına yapıştırdığınız gazeteler koğuşun görüntüsünü bozmaktadır. Şu vakte kadar kaldırılması, yoksa gerekenin yapılacağı...

Cezaevi de kendince bir dünya ve mücadele alanıdır. Sınıflı toplum dünyası "irade kırmak" üzerine dönüyor. Bir düzlemde mantığı kırılan, öteki düzleme geçiyor. Bu psikolojik savaşta denge de arzulanan ve yaşatan bir süreç değil. Sataşma ile işler başlıyor, işin zarfına bakanlarımız bozulurdu: "Adamlara bak! Koğuşun görüntüsü on dakika sizin, (sayımlarda) yirmidört saat bizim." Tabii ki sataşmayı hiç üzerine alınmayanlarımız da olurdu. Onlar Cumhuriyet gazetesi okuyan, güleryüzlü, demokrat yüzbaşıya duvardaki gazetenin fonksiyonunu anlatabileceklerini umarlardı. Derinlerdeki dostluğu ve birlikteliği ve derinlerdeki düşmanlığı ve ayrılığı hala algılayabildiğimizi sanmıyorum. Mantıksal haklılık, onu bir güçle donatmamışsan görecedir ve hiçbir şeydir. Köklü haklılıkları suni ya da baskıcı bir uzlaşmaya zorlamak yaşamı kurutur ve çürütür.

Aslında varolan durumdan biz de memnun değilizdir Durağan bir denge yaşamı tıkamaktadır. Hamle senden gelmiyorsa, ondan gelir. Cezaevi yönetimi bazen kaybedebileceğini kestirmesine rağmen, bu tür oparasyonlara girebilmiştir. Ama burası cezaevidir. Zamana ve gelecek muharebelere güvenilebilir.

Ülkeyi de bir cezaevi gibi düşünen ve tutan Genelkurmay anonslar yapmakta, brifingler vermekte. Açık bir programla ve sağlam bir mantıkla. Çünkü iradesinin üstün olduğundan emindir. Meselenin sosyolojik ve tarihsel boyutlarının farkında olarak, operatif bir siyasi parti gibi hareket etmektedir. Hiç kimsenin kuşkusu olmasın, çoktan mevzilenmiştir de. Çünkü, sonuçlarından hiçbir zaman bu kadar emin değildir. Bu operasyonun ciddiyeti tartışılamaz. İradesini kabul ettirene kadar da sürdürecektir. Bu aynı zamanda devlet aygıtını bir küçültme operasyonudur. Kurumlardan faşist ve dinci kadroların ayıklanıp, dar ve teknokrat hızla hareket eden bir devlet aygıtı ve ona paralel bir ordu örgütlenmesi, katı objektivist bir mantıkla düşünürsek, bu sürecin doğal sonucudur. Bu, yıllardır değişik sözcüleri olan, -çok yeni olmayan- bir programdır. Emperyalist Türkiye tartışmaları hatırlanmalıdır.

Önemli sonuçlara gebe bir dönemeç

Genelkurmay gardını çoktan almıştır. İç tasfiyeyi sistemetik hale getirmiştir. Düzenin diğer kurumlarına iç uyarıları zamanında yapmış, Yalçın Küçük'ün konu sıcakken isabetle vurguladığı gibi 1995 seçim öncesi bilinen bir kadro devlet aygıtından sürülmüştür. Çoğunluğu Dyp'de milletvekili olan bu kadro, "terfi ettiler, polis ve devlet partisi Dyp, polis partisine giriş" çoğunluk değerlendirmeleriyle ele alınmış ve bugünün paspaye Dyp görüntülerine gelinmiştir. '95'in bu anonsu iyi işitilmemiş, Susurluk gerçekleşmiş, bu atmosfer de dağılınca 28 Şubat Mgk kararları oluşmuştur. Ve artık zarfa değil, mazrufa bakmak zorunluluğu vardır. Genelkurmay ne yapmak istemektedir. TSK'nin tarihsel ve geleneksel özellikleri, şekillenişi üzerinde uzun uzadıya durmak gereksiz. Dünyanın en politize olmuş ordularından biridir. Yüzyılın bu topraklardaki sosyal mücadelelerinin tam göbeğindedir ve çatışmalar sürekli orada bağlanmıştır. Sürekli doktrine edilerek, kısmen serada (kışla bir sera değil midir?), toplumsal yaşama fazla sokulmadan ve onu soyutlayarak algılayan, böylece yukarıdan bir bakış açısı edindiği için kitlelerin yaşamından, sınıf mücadelesinden hiçbir duygu ve sorumluluk hissetmeyen ve küçümseyen bir yapı. Adeta tarih dışı bir aygıt ve yüksek aklı kendinden menkul. Böyle bir yapılanma hareke geçtiğinde ya içinde toplumsal organizmalar belirmiştir ya da klasik rolündedir. Bir operasyonla akışı değiştirecektir.

Bu operasyonların hangi toplumsal sonuçlara yol açtığını, getirdiği değişiklikleri ve etkililiğini

de tartışmaya gerek yok. Bunlar aynı zamanda emperyalizmin dünya çapındaki politikalarında ya da atraksiyonlarında önemli bir yer tutmaktadır.

Amerikan politikasında politik islamla ilgili iki çizgi tartışması basına sık sık yansıdı. İşbirliği yanlısı Türkiye Büyükelçisi Grossman ki akımın başını çektiği yazıldı, yakın günlerde Türkiye'yi terketti.

Ortadoğu'daki bloklaşma herkesin gözü önünde gerçekleşiyor. Almanya, Kohl'ün açıklamasından sonra, Anayasayı Koruma Örgütü'nün raporları ile Refah'ın güçlü operasyonu Milli Görüş'ü tehlikeli ilan edip, izlemeye alıyor. Mhp ve Refah üzerindeki Alman koruyucu şemsiyesi kalkıyor.

Bütün bunlar eşzamanlı yüzeysel göstergelerdir. Bu buzdağının su üzerindeki görüntüleri, politik islamın geleneksel ve tarihsel varlığının su altındaki kapsamıyla birleştiğinde gayet çetrefil birdurumla karşı karşıya kalınıyor. Genelkurmay'ın tarihe, birdenbire sayılacak bir zaman kesitinde silahlarını doğrultması, ne tür bir sıkışıklıktan kaynaklanıyor, tartışmak gerek. Sincanlı başkan, aydınlara şeriat enjekte ediyordu. Genelkurmay'da da modernizmin şırıngası mı var? Bu programın sivil sözcülerinin (özellikle basın) Genelkurmay'ın bildirilerini ve tehditlerini yinelemekten öte hiçbir siyasal ve toplumsal değerlendirmeye girmemesi de önemli bir ayrıntıdır. Süreç tümüyle askeri götürülüyor.

Milattan Önce (MÖ)!..

Genelkurmay manevralarından önceki ve sonraki politik iklim, çöp dağlarından berbat kokulu gazlarla kirlidir. Bu kanlı tarih yapraklarının habercisidir. Bütün burjuva partileri, liderleri ve kadroları sersemlemiştir. Hemen hepsi, geleceğe ilişkin projelerini politik islama göre ayarlıyordu. Anap'ın durumu ve bileşimi bellidir. Ecevit kaderini bağladığı ordudan böyle bir manevra beklemiyordu. Düne kadar "inananları üzmeyecek laiklik" tanımı peşinde kıvranıyordu. Alık durumundadır. İkizi Baykal, şaşkın şaşkın Avrupalarda geziniyor Sol rüzgarlardan nem kapacak. Verili sisteme alışmış, hiçbir ufku ve projesi olmayan, kulaklarına da bir şey fısıldanmayan basın ve aydınlar Baykal'ı şişirmeye çalışıyor. Bir tek onu buldular Demirel tam bir bunak konumundadır. Onun yüzüne bile bakmak bu yeni süreci ciddiye almaya yeterlidir Saydığım, saymadığım bütün partiler ana doğrusu islam olan bir devlete gidildiğine inanıyordu. Ne diyeceklerini bilemez haldeler.

Ya aydınlar, sol kültür; Fethullah Gülen'le, Murat Belge'nin, felsefe ve dünya görüşlerinin mistik boyutları açısından aralarında çok mu geniş bir açı var? Belli başlı edebiyat ve romancılarımızın, felsefe ve denemecilerimizin mistisizmi hidayete erme yolundaydı. Türkiye solunun materyalist temelleri bir hayli sarsılmadı mı? İdealist ve mistik sapmalar, sızıntı düzeyini çoktan aşmıştı.

Şebekece ruhu şekiilendiriimiş halkın durumu ise bir faciadır. TSK brifingleri ile oradan oraya sevk olan "mevzi değiştiren" demokratik kitle örgütleri, üniversiteler, medya, yargıçlar, tüm kurumlar bu facia madalyonunun öteki yüzüdür.

Şebekece ruhu şekillendirilmiş halkın durumu ise bir faciadır. TSK brifingleri ile oradan oraya sevk olan "mevzi değiştiren" demokratik kitle örgütleri, üniversiteler, medya, yargıçlar, tüm kurumlar bu facia madalyonunun öteki yüzüdür. Genelkurmay sivil örgütlere, sosyal eylem çağrısı yapmakta, bunlar traji-komik biçimde çağrı metnindeki sözcükleri bile aynen kullanarak yankılamaktalar. Hiçbir fikirleri, çıkarları ve dünya görüşleri yoktur. Darbelere ve medya kampanyalarına itaate alışmışlardır. Yürekleri ve beyinleri teorize edilmiştir. Toz bulutu gibi gelen darbeler, kalkarken nesneleri şekillendiriyordu. İnsanlarımız sancısız, zahmetsiz topluca şekillenmek istiyorlar. Verilen görevi bile anlamıyorlar

TSK harekatı sivil inisiyatiflere gerçekten bir zemin sunuyor mu? Operasyonun içeriği ve yönü böyle bir arzunun nesnel olduğunu gösteriyor. Ama ne ekersen onu biçersin. Ortalıkta emireri ordusundan başka bir güç gö-

zükmüyor.

Dinciliğin panzehiri marksistler nerede?

Peki artık her eve gelen Mgk sohbetlerinden birinde "kendilerine haksızlık ettik" denen "marksistler" nerede duruyor? Çoğunluğunu uzaklarda aramalarına gerek yok. Yanıbaşlarındaki sivil emireri ordusu içerisindeler. Çoktandır, bağımsızlık duygularını, güçlerini ve formasyonlarını kaybetmişlerdi. Utangaçları "ne şeriat, ne darbe" diyerek demokrasi vaazları veriyor. Böyle bir programı gönülden destekliyorlar, ama ellerindenartık, bir şey gelmez.

"Marksitler" bu tür operasyonlarda beyni un ufak edilenlerdi. Genelkurmay bu operasyonunda bunu referans olarak kullanabilir. Sola karşı uygulayacağı şiddet teorize olup, ideolojik bir karakter bile kazandı. Siyasetlerin bünyesine sindi, özümlendi. Sol kadroların önemli bir bölümü bu şiddetle mazohistçe büyüleniyor, tarihini ve devletini tanıyordu: Kaskatı bir gericilik ve sisteme katılıyordu.

Hiç kimse uzun yıllardır, kaygan, köksüz bir mecrada seyretse de Türkiye'nin toplumsal tarihini ve birikimini küçümsemiyor. Sol olarak böyle bir tarihin şu ya da bu kadar etkili bir parçasıyız da. Türkiye solu gibi, dünyada orduyla bu kadar yumruk alanı içerisinde başka bir sol da azdır. Yokluğu tartışılsa da bu bizim iktidar perspektifimizle ilgili bir özelliktir ve solun kemalist bir geçmişi, kemalist ordunun da üzerinde Ekim Devrimi'nin etkileri vardır Bu tarihsel özellikler ve ilişkiler, gün gelmiş, solu büyük kitlelere ulaştırmış, ama "gerçek gün" geldiğinde ise kurutmuştur Türkiye solu bütün tarihinde bir geçiş hareketi özelliği gösterdi. Mücadelesinin sonuçlarını doğrudan örgütleyemedi. Ancak ordu orduluğunu yaptıysa, sol da solculuğunu yaptı. Savaş alanında sadece kendi imkanlarıyla vardı. Terlemedi, titremedi, aşağılanamadı. Bu mücadelenin ve onun kayıplarının onuru solu bu topraklarda sürdürmeye yeterlidir. Ordu bir soyutlamadır. Sol ise başka bir soyutlama.

Bir yandan da herkesin kendisini, generaller ve gizli servis ajanlarıyla cirit yarışında hissettiği günlerdeyiz. Teoriler teorileri, komplolar entrikaları kovalıyor. Ama kütleleri örgütleme, toplumsal yapının değişikliklerine bakma zahmetine yine de katlanamıyorlar. Oysa Yalçın Küçük bilinen sistematiğini, "restorasyon" adını verdiği bir modele taşımış bulunuyor. Bu aslında toplumu "sosyalleştirme" içinde bulunduğu vahşi cangıldan çıkarma modelidir Herkese durduğu yeri, geldiği noktayı, Türkiye tarihinin dinamiklerini gösteren, toplumsal ciddiyete ve mücadeleye davet eden bu model, Genelkurmay programını da devrimci sosyalist basınç altında tutuyor. Kullanılan olumlu irade bu tür dönemeçlerin doğasına uygundur Ancak siyasi enkazın kaldırılması, kıstırılmış ve sersemletilmiş siyasi çizgilerin soğukkanlı davranması kolay değil.

Kuşkusuz, ortada emperyalist merkezlerce de rötuşlanan bir program var. Yine aynı merkezlerde destekleri bulunan dinsel gericiliğin siyasal programı solu kusan bir tarihin, sürecin ürünü olarak verili durumda, somut haldedir. TSK programı nasıl evrilir, tartışma konusudur; ancak diğer programın zaten içinde yaşıyoruz. Tarih duygusunu ve bilincini kaybetmemek gerekiyor.

Böyle bir yoldan geri dönülmesi iyidir

Siyasi ve ahlaki tereddütlerin kaygıların varlığının yanında; dinsel gericiliğin programının etki alanında, artık başka dünyaları, siyasal ve sosyal tarzları hayal edemeyecek hale gelenler var. Bu durumda da oluşmuş bir statü ve onun kaybından endişeleri olanlar var, bu liste uzayabilir.

Bu operasyonun kaynak gücü, sınıfsal sömürünün, ulusal baskı, kıyım ve asimilasyonun da temel gücüdür. Ve şu ana kadar dini de bu yönde kullanıyordu. Ters teptiğini kalıcı bir söyleme çevirmek ciddi ve bilimsel bir tepki olamaz. Politik olarak da anlamlı değildir. Ordu brifingleri artık, "irtica ve bölücü terör kolkola" nakaratı ile sürdürülüyor. Laik bir hareket olmasına rağmen PKK- ulusalcı ve halkçı bir temelde Genelkurmay'ın din silahını büyük ölçüde boşa çıkarmıştı. Genelkurmay şimdi: "Bakın!.. Din PKK'nın elinde" demektedir. "Yavuz hırsız evsahibini bastırıyor" Tabii ki bu Kayserili tüccar kurnazlığı değil, politikadır. Politikalara, politikayla cevap verilir. "Siyasi islama"a savaş açıp, görünürde aklın yolunu açmaya çalışan hareketin Kürt meselesini hala koyu karanlıklarda tutmaya çalışmak gibi bir umudu ve hayali becerisi ise sürmektedir.

Öte yandan, brifingler, dinin kullanım tarihini 1940'lara taşıyor ve artık kullanamamanın itirafını da içeriyor. Diyanet ihanetle suçlanıyor. Bu kısa sayılamayacak bir tarih kesitidir. Bu sürede, dünyada ve Türkiye'de yoğun siyasal, toplumsal ve ulusal mücadeleler yaşanmış; en önemlisi Sovyetler birliği çözülerek, ortalığı dini ve milli hareketler kaplamıştır. PKK'nin bölgede gelişimi çok önemlidir ve onüç yoğun savaş yılı yaşanmıştır. İki kutuplu dünyanın yarattığı siyasal kararsızlıklar, emperyalist atraksiyonlar ve pazar savaşları sürmektedir. Çeçenistan ve Afganistan'da şeriat çözümleri çıkmaktadır, Türkiye'de ise böyle bir program yürütülmektedir.

Halkçı güdülerle elitist konuma düşmek kaygısı anlamsızdır

Bugün, Türkiye'de politik islamın tabanının ve seçmeninin büyük ölçüde yoksul halk olduğu ve düzene bu tarzda tepki verdiği tesbit edilmektedir. Ağır sınıfsal baskılar örgütsel biçimde göğüslenemezse, insanların dine sarılmaları anlaşılır bir özelliktir. Yine, Kürdistan'da çelişkili ve karmaşık bir ilişki olmasına rağmen, dindarlığı derin bir kitle ulusal davasıyla ilgilidir. Örgütlü Refah da dahil PKK'ye farklı bakılmaktadır.

Düzenin kıyıcı aristokratları, elitist kadro ve aydınlar, "her zaman kemalist" sol, tekelci burjuvazi ve orta sınıflar, sendika aristokratları bir yanda ve diğer yanda yoksul Türk halkı, işçi ve emekçi yığınlar ve de Kürt halkı. Modernist mücadele kalkanıyla yeni bir sınıfsal-ulusal baskı ve kıyım programının korku ve kaygıları seslendiriliyor.

Düzenin kıyıcı aristokratları, elitist kadro ve aydınlar, "her zaman kemalist" sol, tekelci burjuvazi ve orta sınıflar, sendika aristokratları bir yanda ve diğer yanda yoksul Türk halkı, işçi ve emekçi yığınlar ve de Kürt halkı. Modernist mücadele kalkanıyla yeni bir sınıfsal-ulusal baskı ve kıyım programının korku ve kaygıları seslendiriliyor. Bu kutuplaşma tablosu sis bulutlarıyla örtülüdür.

Bu tabloyu sol adına çizmek, en baştan devreden çıkmayı kabullenmektir Bu, İran devriminin vulgar-popülist çizgisidir. Humeyni gericiliği ve şahı aratan sol kıyımlarla noktalanmıştır. Halkçı güdülerle elitisit konuma düşmek kaygısı anlamsızdır. Halk için yapılacaklar bambaşkadır.

Ve sanki yıllardır halk için bir şey yapılmamış gibi!..

Ben bir sosyalistim; doğal olarak da materyalist. Ülkemin, politik ve sosyal ikliminin mistizm ve her türlü idealizmi büyüten politik araç, kurum ve kadrolardan arınmasından, demokratlık ve şekilsiz bir hümanizm kaygısıyla da rahatsız olmam mümkün değildir. Sınıf mücadelesinin imkanlarının ve araçlarının çoğalması, bilimin ve aklın önünün açılması, hurafelerden arınılması benim alt yapımı güçlendirir. İş yapmak yetenek ve becerilerimi arttırır ve bunları da bence ancak güç ve imkanlarımla yaparım. İş bilmez, basiretsiz ve beceriksiz bir solculuğun içerisinde olunduğunu unutmamak gerek.

Ordu partisinin karşısında mazlumun yanında saf tutmak!

Mazlumun polis partisini ne yapacaksınız?

Ne Kürdüm, ne de PKK'liyim, ama bizim için uzun süredir farketmiyor. PKK'yi bin türlü değerlendiren ve değişik tarzlarda algılayanlar var. Kirli savaş; yıpratıyor, toplumu ve siyaseti kurutuyor. Geriye kaba kutuplaşmalar kalıyor. PKK'nin çıkış kaynaklarını hala güçlü görenlerdenim. Savaşın kaynaklarını, köklerini de çok derin ve yoğun çelişkilerle örüldüğünü de hissedenlerdenim. Gelişmelerden, tarihin akışından, ele alınışındaki ciddiyetten de pozitif duygu ve düşüncelerle yüklüyüm Savaş bitmeyecektir, ancak politize edilme imkanları arttmıştır

Bu yeni politik atmosfer sosyalist ve ulusal mücadelede bize geçmişe göre fazla zarar da vermez. Ancak hazırlop imkanlar da sunmaz. Kayıkçı döğüşleriyle de ilgili değiliz. Ançak durum kayıkçı döğüşüne pek benzemiyor. Sersemleyen ve durumu tam tahlil edemeyen gericiliğin konumundan bunu anlayabiliyoruz. Genelkurmay'da alevi cuntası arıyorlar. M.Yazıcıoğlu faşisti Genelkurmay'a karşı bula bula alevi kıyımı tehdidi "taktiğini" bulmamışsa, bunlar gerçekten olan bitenden bir şey anlamamış görünüyor. "Tattik"se de bu da budalalığın öteki yüzüdür.

Bizim işimiz ise toplumu derinlikleriyle ilgilidir

ve bu süreç, uyanıklılığımızı tahrik ediyor. Belki de mücadeleler doğal mecrasını alıyor. En azından kof ve lafazan bir demokrasi edebiyatıyla meselenin ciddiyetini sulandırmamak gerekiyor.

Bize ne var: Yağmurda ıslanmak özgürlüğünü biz de tattık

Yaşam mücadeledir. Tarihin motoru hala sınıflar mücadelesidir. Felsefenin temel kavgası da devam ediyor. İdealizm mi, materyalizm mi?

Savaş da devam ediyor. Bir stratejisi olmayanın hiçbir taktiği tutmaz. Yalçın Küçük'ün dediği gibi biz, "mazohist" değiliz. Ancak "ne kokar ne bulaşır" tarzındaki siyaset de bizden hep uzak olmuştur.

Yaşamın tuhaflıkları işte. 12 Eylül cuntasının, polislerin işkence yaparken bağıra bağıra söyledikleri sözler aklıma geliyor: "Siz ne kadar mazohistseniz, biz de o kadar sadistiz."

Mamak'ı teslim almakla övünen Metris cezavenin yüksek gardiyanı yüzbaşı Ömer Kavlak ise direniş karşısında cezaevi koridorlarını çınlatıyordu: "Biz, yağmur yağıyor, şemsiyenizi açın desek, sırf biz dedik diye açmaz, ıslanırsınız."

Tutsaksanız, "yağmurda ıslanmak özgürlüğünü" bile kullanmak istersiniz. Beyniniz ve yüreğiniz özgürse kim sizi "mutlak aklın" çağrısına uymaya zorlayabilir. Islandığımı hissetmiyorsam ya da başka hisler içerisindeysem senin "mutlak aklından bana ne?"

Bu türden özgürlük pratikleri ve duygularından gelen bizlerin bu süreçte hiçbir kompleks taşımadığı, taşımayacağı bellidir.

Yozlaşmayı, çürümeyi sürdüren miskin ve mistik bir ilişkiler yumağının ve sözde uzlaşmaların toplamı (bugünlerde toplumsal sözleşme ve anayasa hazırlığındaki) Belge-Laçiner demokrasisinden bize ne!..

Bizi ilgilendiren insanımızın spekülasyon ya da toz bulutları arasında hissedebildiği yaşamın, amorf ve omurgasız kıvamıdır. Biz kendi bilim kazanımızı hazırlayalım■

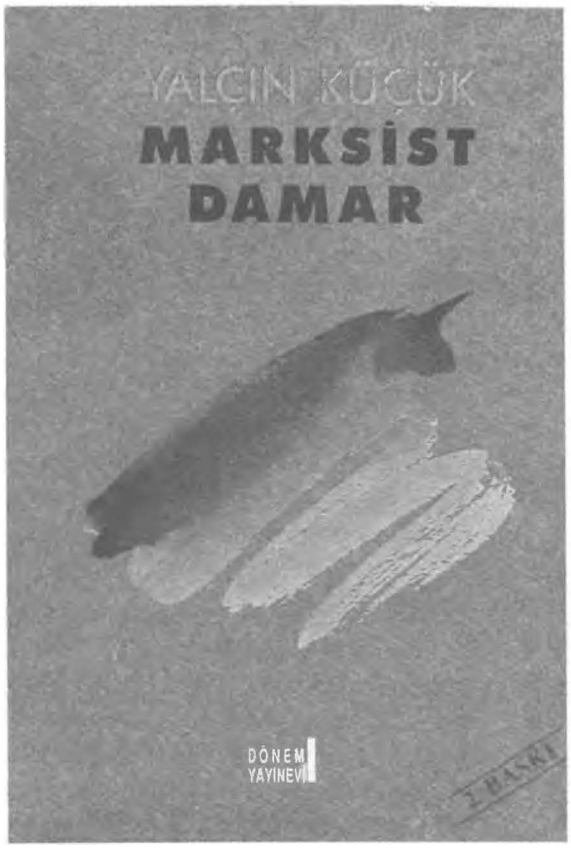

Emekli Carillo ile Ödep'li Stajyer Ufuk

Hasip AKGÜL

27 Mayıs'm Eylül ve Mart darbeleriyle aynı kefeye konması Murat Belgelerin üslubudur. İyi öğrenci, stajyer lider Uras'ın, Murat Belgecenin "devrimci bir laftan önce devletçi bir laf" alfabesini sökmüş olduğu görülüyor. 12 Mart, 12 Eylül kötü, ama 27 Mayıs da kötü. Devlet kötü, ama PKK da kötü. Kapitalizm kötü, ama sosyalizmin de uygulamaları çok kötüydü. Peki hedef? Hedef, ileri demokrasi.

Çoğumuzun kafasında devrimciliğin ölçüsü olarak kullandığı iki yanlış terazi var. Birincisi silahlı olanın, ikincisi illegal olanın ilk bakışta hemen en devrimci olduğuna karar veririz. Bunlar bir yolda kararlılığı gösteren yönelişler olduğundan ikirciklenmeyiz bile.

Oysa pek tabii ki belirleyici olan program ve projedir. Devrimci yürüyüşte hiçbir araç değişmez değildir. Sürekli değişen koşullar içinde bir aracı sürekli yararlı ve etkili olarak aynı kesinlikte ele almak mümkün değildir. Ama proje esastır. Israrla sosyalizme kilitlenmek bir ölçüdür. Sağlıklı bir değerlendirmeye buradan gidilebilir, ölçü budur. Örneğin bir dönem devrimci bir yol olduğunu söyleyenlerle hatta kurtuluş için "acil" teoriler üretenlerle, yine aynı dönem "yavaş" ve evrimci politikaların sahibi Tkp'liler şimdi ortak bir örgütte ortak bir program çerçevesindedirler. Devrimci demokrat anlayışlar ileri demokrasici anlayışlardan çok uzak değildi ama daha radikal algılanıyorlardı. Bugünkü projeler; onların birbirlerinden daha sağda ya da solda olmadıklarını ortaya koyuyor.

Geçen haftalarda Türkiye'ye gelen ve "tarihsel komünist lider" "asırlık komünist çınar" gibi ifadelerle karşılanan İspanyol Komünist Partisi eski lideri Carillo konusunda da herkes illegal geçmişine bakarak devrimcilik ölçüsünün topuzunu yine fazla kaçırdı. İspanyol faşistlere karşı ömrünün büyük bir bölümünü illegal mücadeleyle geçirmiş Carillo'yu bu araçlara bakarak değerlendirirseniz, gerçekten de 1970'lerin ucubik euro-komünizm öncüsünü göremezsiniz.

Carillo'nun kendisini anlattığı röportajlardan anlıyoruz ki, mücadelesi hep bir demokrasi mücadelesi olmuştur Kitaplarında da başka tür birşey yok. "Eurocomünizmo y Estado" isimli kitabı 1977'de yayınlanmış ve en önemli kitabı sayılıyor "Demokrasiyi burjuvazinin ürünü olarak görmek komünist hareketin en büyük yanılgısıdır. Proletarya Diktatörlüğü kavramının demokrasinin genişletilmesine temel hedef olarak almış toplumsal dönüşüm hareketlerinde artık yeri yoktur." Euro-komünizm budur.

Güneri Civaoğlu'nun programı için Türkiye'ye getirilen Carillo, Nilgün Cerrahoğlu ve Oral Çalışlar koluna girerek, darbelerin çözüm olmadığını konuşmak için Ödep Başkanı Ufuk Uras'a gitti

Göründüğü gibi bu sözlerin komünist teoriyle alakası yoktur. Ama Franko faşizmine karşı savaşmış bu demokrat devrimci, sırtında taşıdığı komünist sıfatının tuhaflığını açık mücadeleye çıktığı 1960'lı yılların sonunda anlıyor O sıfatı, bırakacağına o yılların prestiji çok büyük bu sıfatının içeriğini bozmayı tercih ediyor. İtalyan Berlinguer ile birlikte eurokomünizmin babası Carillo ise çok kısaca budur.

Peki bu Carillo ülkemizde ne arıyor? Güneri Civaoğlu'nun programının davetlisi olarak geldiği söyleniyor. Ancak Oral Çalışlar ve Nilgün Cerrahoğlu onu koluna girerek Ödep'e götürmüşler. Davet edenler ve mihmandarlar Ödep'e Avrupalardan sanki akıl hocaları getiriyormuş gibi bir durum ortaya çıkıyor, ancak asıl söylemek istediklerimiz bu değil. Asıl söylemek istediklerimiz, Ufuk Uras'ın parti merkezinin kapısında Carillo'yu karşılarken söylediklerileyle ilgidir.

Ufuk Uras, "Bugün 27 Mayıs. Türkiye için bir darbe günü. Carillo'nun da hayatı darbelerle geçti. Dolayısıyla ondan öğrenecek çok şeyimiz var. Onunla birlikte olmaktan çok mutluyuz" diyerek, Carillo'yu kapıda karşılamış. Carillo da darbelerin çözüm olmadığını vurgulayarak, "egemen sınıflar, halkı elinden tutulacak bir çocuk gibi görmemeli" diye buyurmuş.

İnsanları elinden tutulacak çocuk gibi görmek bir yana, kuklalar gibi manüple edildiği, tüketici robotlar ve başı eğik yoksul yığınlara dönüştürüldüğü bu çağda, Carillo seksen yaşında olmanın verdiği avantajla ciddiye alınmayabilir. Ancak henüz dimağı çok genç bir parti başkanı saçmalamanın epey bir ötesinde sabukluyor ve çok yazık; 27 Mayıs'ı, Mart ve Eylül'le aynı kefeye koyuyor.

Ufuk Uras daha önce Ödep Mkyk'sindeki eski gençlik liderlerinden saygıyla söz ederek, "hepsinden öğreneceğim çok şey var" demişti. Bu kez Carillo için aynı şeyi yineliyor: "Ondan öğreneceğimiz çok şey var." Tamam bunlar stajyer bir parti başkanı için iyi bir üslup olabilir, ancak 27 Mayıs, 12 Mart ve 12 Eylül darbeler başlığı altında birleştirilemez. Bilim, politika bir yana, çıplak gözlem buna izin vermez. Hemen sıralayalım; 27 Mayıs, ABD üslerinin ve ABD ilişkilerinin temelini atan, geliştiren Menderes-Bayar'a karşı yapılmıştır. Ezanı arapça okutan, imam hatip ve kuran kurslarını kitlelere açan Dp iktidarına karşı yapılmıştır. 27 Mayıs, dönemin, iktidarlarla işbirliği içinde bulunan genelkurmay başkanını tutuklamıştır. 27 Mayıs, halk ve öğrenci eylemliliğinin üzerine gelmiş ve istemlerine denk düşmüştür.

12 Mart ise üç devrimciyi ipe çekerken "bizden üç, onlardan da üç" sloganını kullanmıştır. 12 Mart, kendisini 27 Mayıs'ın tam tersi olarak ifade etmiştir. 12 Mart ve 12 Eylül sermayenin kanlı darbeleridir. Onların yapısal sorunlarına onar yıllık orta vadeli çözüm harekatlarıdır.

12 Mart, gerici Erbakan'ın ilk kez iktidarı denemesine ortam olmuş, 12 Eylül, "Erbakan'ın politikalarını, Erbakan'ı tutuklayarak uygulamıştır." En büyük dinci tırmanış, 12 Eylül dö-

nemindedir.

27 Mayıs'ın Eylül ve Mart darbeleriyle aynı kefeye konması Murat Belgelerin üslubudur İyi öğrenci, stajyer lider Uras'ın, Murat Belgecenin "devrimci bir laftan önce devletçi bir laf" alfabesini sökmüş olduğu görülüyor. 12 Mart, 12 Eylül kötü, ama 27 Mayıs da kötü. Devlet kötü, ama PKK da kötü. Kapitalizm kötü, ama sosyalizmin de uygulamaları çok kötüydü. Peki hedef? Hedef, ileri demokrasi.

27 Mayıs'ın iyi kavranamaması Samanyolu televizyonunda görüldüğü gibi demokrasicilik adına "tarikatlara özgürlük" "Refah Partisi'nin kapatılmasına karşı çıkmak" gibi faşist politikalara kadar götürüyor insanı.

Carillo'yu da, 27 Mayıs'ı da bir kenara bırakalım ve Ufuk Uras kardeşimizi buradan son derece ciddi bir şekilde uyaralım. Avukatlığın stajyerlik, akademisyenliğin asistanlık dönemleri anlaşılır evreleridir. Ancak liderliğin stajyerliği olmaz. Önce birikim, sonra mücadele deneyimi ve hepsinden önemlisi perspektif ve sosyalist program. Görüyorsunuz, görkemli geçmişi olan liderler ve kadrolar euro-komünizm gibi bir projeyle nereye kadar gidebildiler? Elinizde böyle programlarla yürümeyi düşünüyorsanız, hiç kuşkunuz olmasın ki, Carillo bir yana "reformcu kral Carlos"un çırağı bile olamazsınız. İspanya'da iktidara gelmiş, sosyalist politikacılardan birçoğu yolsuzluk davalarından yargılanıyor. Bir kısmı Eta'ya karşı mücadelede kurdukları yasadışı çetenin sayısız yargısız infazından yargılanıyor. Sistemin içinde sol olmaya çalışanlar sistemin bir unsuru olmaktan kurtulamıyorlar.

Onların programı ileri demokrasiydi, ama Franko faşizminin ateşlerinden geçecek kadar cesurdular. Sizin hem programınız demokrasi, hem de yüreğiniz... stajyer

Ödep ve stajyer başkanın Türkiye solunu temsil edemeyeceği görülüyor. Demokrasiyi belki, medyayı belki, İstanbul barlarını belki, asistanlar derneğini belki, ama Türkiye solunu asla ■

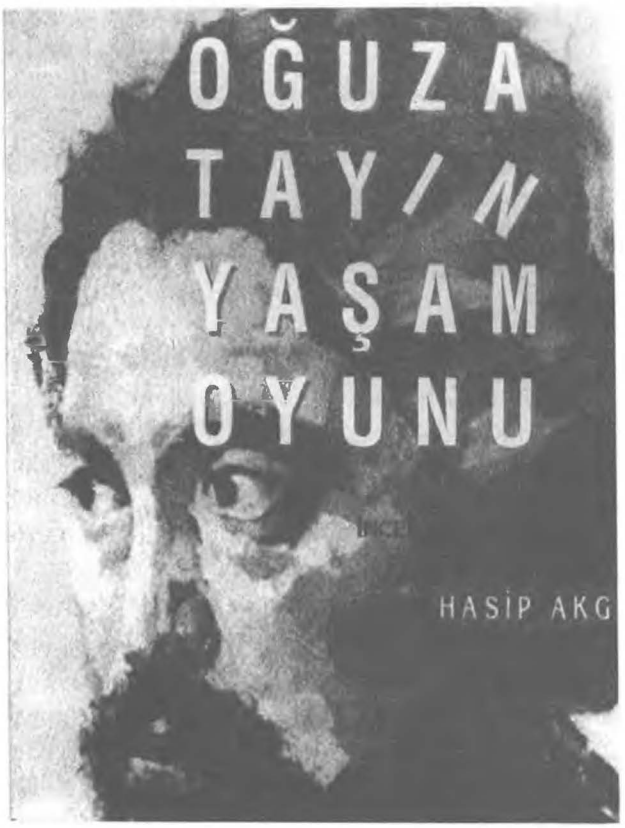

"Oğuz Atay'ın Tutunamayanlar romanı TRT roman armağanını titiz bir jüri üyesinin raporuna borçlu. Zorlu bir yayıncı bulunmasında biraz bu ödüle, biraz da ticari kafası olmayan bir yayıncıyla karşılaşmasına bağlayabiliriz. Oğuz Atay'a sağlığında edebiyat dünyasında gösterilen yer bu kadardır. Peki onu 1970'lerde eleştirenler, 1984'te birden hatırlayıp, onu Türk edebiyatının tepelerine taşımaları rastlantı mıdır? Kitapta ayrıntılarıyla gösterilen bu kişiler politikanın ve konuşmanın rafa kaldırıldığı, bütün düşünen insanların yanlış yaptıklarını söylemeye zorlandığı bir dönemde, Oğuz Atay'ı, apolitik, herşeyle alay eden ve yaşamı pek anlamlı bulmayan bir aydın tipi olarak tanıttılar. Bu kitapta ilk eşi Fikriye Gürbüz'ün anlattığı, her akşam koltuğunun altında iki kitapla gelen bir Oğuz Atay'ı; Barlas Özarıkça'nın anlatımındaki altı ayda başyapıt yazan Oğuz Atay'ı; Halit Refiğ'in anlatımında, Menderes istibdadına karşı sosyalist bir dergi örgütlemeye çalışan devrimci Oğuz Atay'ı; Cevat Çapan'ın anlatımındaki arkadaş canlısı, edebiyat tutkunu, namuslu Oğuz Atay'ı görenler, şaşırmamalıdırlar."

Paradigmanın Sefaleti

YalçınKÜÇÜK

Soğuk Savaş'ın ileri karakolunda Sovyet düşmanlığı ile "solculuk" ve Refah'm hükümetinde, kemalizme karşı bütün eleştirileri yoksayan inkarcı ve aynı zamanda, dayanaksızlığı ve ölçüsüzlüğüyle, bütün sağlam eleştirilere kuşku çağıran ve bunun yanında, Refah yobazlarına yönelik her türlü hücuma, fetişik bir demokrasi edebiyatıyle göğüs germek; Doktor Başkaya'nın soyutlanmasını böyle yapma zorunluluğu var.

Dünya'da riski en az aydın oyunu ne olabilir? Taş olup bir yere çakılmak var; hareketsizliğin riski son derecede azdır. Ancak hem hareketli görünüp ve hem de taş riski ile yaşamanın da yolları olmalıdır; Soğuk Savaş'ın en sıcak zamanında, Türkiye türü emperyalizmin ileri karakolu işlevini kabul etmiş bir toprak ta anti-sovyetik olmak, yerine çakılı taş kadar tehlikesizdir. Tüm anti-sovyetikler ve bunların başında trostkistler, bu tür aydın oyununun oyuncusu oldular.

Ne yazık, tarihin ilk büyük sosyalist denemesi, insanoğlunun büyük şarkısı Ekim Devrimi'nin kurduğu düzen artık tarih olmuştur. Ama yine de, ülkemizin, sayıları çok az trostkistlerinden birisi olan Doktor Fikret Başkaya'nın henüz kininin dinmediğini görüyoruz; Mülkiyeliler Birliği'nde yapılan Türkiye tarihi üzerine tartışmalı bir toplantıda, sözlerine, "mesela Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği deniliyor, ama ortada ne sovyetler, ne sosyalizmle ne de cumhuriyetle ilgili olmayan bir yönetim olabiliyor"(1) diye başlıyor. Herhalde eski alışkanlığıdır, fakat benim, önce kurucusu olduğum Özgür Üniversite'ye öğretim üyesi olarak davet ettiğim ve daha sonra da rektörlüğünü bıraktığım Doktor Başkaya'nın, hoşlandığı bu yeni sosyal eylemlilik döneminde, kendisine yeni korunaklar bulmakta gecikmediğini görüyoruz. Doktor Başkaya, "modernleşme, cumhuriyet, çağdaşlaşma vesaire deniliyor" sözleriyle, bir reddiye yazıyor ve bunu kanıtlamak için de iki kanıt ileri sürüyor; bunlardan birisini alıyorum. Çok kızmış, aktarıyorum: "Anayasa Mahkemesi başkanı geçenlerde bir gazeteye demeç vermiş: 'Refahlı milletvekilleri hakkımda ileri geri konuşuyormuş, onlara cevap vermeyi dahi düşünmüyorum. Çünkü her havlayana başımı çevirirsem sokakta yürüyemem' diyor." (2) Başkaya'nın, ülkemizde yobazların hedeflerinden birisi olan Anayasa Mahkemesi Başkanı'na çıkışmayı ve savcılara ve polise komuta eden Refahlı güruhun takdirlerini kazanmayı bir aydın oyunu olarak keşfettiğini görüyoruz. Gerçi ben, Anayasa Mahkemesi Başkanı ile ilgili böyle bir göndermenin kendisinden başka üç saygın profesörün katıldığı böyle bir tartışmada yerini göremedim, ancak böyle bir çıkışın, Başkaya'nın çok geç bir zamanda hatırladığı Kürt Davası'na olan ilgisinin risklerini azaltacağını anlayabiliyorum.

Soğuk Savaş'ın ileri karakolunda Sovyet düşmanlığı ile "solculuk" yapmak ve Refah'ın hükümetinde, kemalizme karşı bütün eleştirileri azımsayan inkarcı ve aynı zamanda, dayanaksızlığı ve ölçüsüzlüğüyle, bütün sağlam eleştirilere kuşku çağıran ve bunun yanında, Refah yobazlarına yönelik her türlü hücuma, fetişik bir demokrasi edebiyatıyla göğüs germek; Doktor Başkaya'nın soyutlanmasını böyle yapma zorunluluğu var. Marx'ın, somutun zenginliğinde soyutlama önermesi, üretkenliğini burada bir kez daha gösteriyor. Bu açıdan, ben, Başkaya'nın bu yobazlara düşkünlüğünü, Özgür Üniversite ile başlayan Kürt flörtünün risklerini azaltıcı bir tedbirlilik olarak görme eğilimindeyim; Türkiye ilerici hareketine bir zararı olacağını sanmıyorum, çünkü Başkaya'nın Türkiye ilerici hareketinde bir ağırlığı bulunmuyor; ancak, ben ülkeden ayrıldıktan sonra Kürt Davası'na, şöyle veya böyle, omuz veren veya vermek isteyen, aydınların büyük çoğunluğunun Refah yobazlarıyla kucak kucağa olmasının Kürt Davası'na yarardan daha çok zarar getireceğini düşünüyorum.

Bizim için önemli olan bir Kürt Yükselişi'dir. Bizim görüşümüze göre, aydınlanmış, sürekli haklarını arayan, emekçi, özgürlükçü bir Kürt Gerçekliği, Kürt halkının kendisi bir yana, ülkemiz ve bölgemiz için büyük bir zenginliktir ve son on yıllarda bu yolda çok önemli adımlar atılmış bulunuyor.

Önce iki noktayı açıklamak istiyorum; bizim için önemli olan bir Kürt Yükselişi'dir. Bizim görüşümüze göre, aydınlanmış, sürekli haklarını arayan, emekçi, özgürlükçü bir Kürt Gerçekliği, Kürt halkının kendisi bir yana, ülkemiz ve bölgemiz için büyük bir zenginliktir ve son on yıllarda bu yolda çok önemli adımlar atılmış bulunuyor. Yakın zamanlarda, Türk televizyonlarının birisinde gördüğüm, erkek kardeşinin PKK gerillaları tarafından öldürüldüğüne inanıldığı için, muhtemelen sert bir PKK karalaması yapacağı beklentisiyle çağrılan başı beyaz yemenisiyle örtülü Kürt kadınının, barış çağrılarını en inandırıcı bir biçimde dillendirdikten sonra, bir de kendisini reddetmesi istenince, ölülerini anlatırken kaşlarını gözlerini oynatan, her cümlesine bir gülüş bağlayan bizim yeni soysuzlarımıza hiç benzemeksizin, "ne istiyorsunuz, babom, biz ölülerimizi duvar diplerinden topluyoruz, ot yiyoruz, hapishaneye yakınlarımızı ziyarete her gittikçe dayak yiyoruz, dilimizi kestiniz, yeter artık" sözlerini dizmesi; bu yönde kat edilen mesafenin çok değerli örneklerinden sadece birisidir. Bu yönde Türk aydının katkısı önemli ve onurludur; ancak bu katkının, koşulsuz olması düşünülemez ve düşünüldüğünü sanmıyorum. Koşulu, tanımındadır.

Tanımını ise şöyle anlıyorum; ben, şu anda Türk Devleti'nin önemli sorunu olan, med-tv'nin pek çok yayınına katıldım ve yayın da yönettim. Bizim katkıda bulunma yükümlülüğümüz var; ancak, bir zaman geldi, bir yandan Hasan Mezarcı ve diğer yandan Mahir Kaynak, med-tv'nin başyorumcusu haline geldiler. Hasan Mezarcı, Şevki Yılmaz veya Hasan Hüseyin Ceylan ya da Şevket Kazan benzeri bir mantık erimesiyle, ileriye dönük tüm yüzlerimize küfrediyordu; enindesonunda, bizim devrimcilerimizin güvenini kazanan ve onlarla birlikte, solcu ve devrimci görünümü vererek, komiteler kurmuş, daha sonra da onları ispiyonlamış birisi olan Mahir Kaynak'la aynı kanalda görünmek onuruma dokunuyordu. İş evraklarım arasında kopyaları var, bunları ve bunların olduğu yayınlara katılmayacağımı yazıyla bildirdim; katkımız hiçbir zaman kendimizi reddetmemiz anlamına gelmiyor.

Bir kez yazdığımı sanıyorum; ama yine de özetliyorum. İnsana en çok yakışan insanlık halinin gülme olduğuna inanıyorum; gülebilen insanı çok güzel buluyorum ve yazılarımla konuşmalarımda gülünç öğeleri de sergilemeye özeniyorum. Londra'da böyle bir konuşmadan sonra, dinleyicilerimden birisi çıktı ve "biz Yalçın Küçük'ü demokrat bir aydın sanıyorduk, Nasrettin Hoca'ymış" deyiverdi; aklınca az ölçüde övdükten sonra büyük ölçüde bana hakaret etmiş oluyordu. Nasrettin Hoca diyerek bana hakaret ettiğini sanıyordu; bölgemizin büyük filozodur ve ben, Nasrettin'in yanında, sadece bir zavallı anlatıcı durumundayım. "Demokrat" derken de, beni övdüğünü sanıyordu; ben bana "demokrat" denmesini önce bir hakaret ve ısrar edilmesi halinde ise bir küfür sayıyorum. Bu nedenle bana demokrat demede ısrar edenleri, uyardıktan

sonra, en çaresiz kalınca, "bak ben de sana demokrat derim" sözüyle susturuyorum. Kürdistan Demokrat Partisi başkanı Barzani'nin, Clinton'un, Kohl'ün, Mesut Yılmaz'ın, Fırıldak Hoca Erbakan'ın, Madam Çiller'in, Cem Boyner'in, demokrat olduğu bir dünyada ben kesinlikle demokrat değilim. "Demokrat" sözcüğü kirlenmiştir, artık pistir; fakat, bu kadar değil, aslında teorik düzeyde kusurludur ve Marx ile Lenin'in bu sözcüğe bağlı kalmaları bizim için hep zorluk kaynağıdır. Böyle olduğu için, "demokrat" olan bir partiye girmem ve adı "demokrat" olan bir gazeteye yazmam, üstelik böyle bir gazetenin künyesinde birtakım eski-yeni refahlılar varsa, hiç yazmam; bu görüşlerim de yeni olmaktan uzaktır. Daha önce yazılmıştır ve iş evraklarım arasında kayıtları bulunuyor.

Henüz ikinci noktaya gelmedim; med-tv'deki haber programlarında, Kürt Konferansı haberlerinde, Akın Birdal'ın bir kenarında, Refahlı Fethullah Erbaş'ı ve diğer tarafında Doktor Başkaya'yı görmeye alışmış bulunuyorum. Ancak iç huzuru açısından alıştığımı söyleyemem; yadırgıyorum. Kürtler, Birdal, Başkaya, bu Fethullah Erbaş'ta ne buldular; kafamı yoruyorum ve bir türlü çıkaramıyorum. Genelkurmay, yobazlığı, yeni doktrinleri gereğince, PKK ile karşılaştırınca, bu Fethullah, " halkımız PKK'dan tiksiniyor ve işte bu yüzden generaller, halkımızın islamdan tiksinmesi için islam ile Pkk'yı yan yana koyuyor" diyebiliyor. Böyle bir insanın mantıklı düşünebilme yetisi olduğuna inanabilmek çok zordur.

Bu nokta ayrı bir öneme sahip görünüyor; önemi, imam-hatip okullarını doğru değerlendirme imkanı sağlamasından kaynaklanıyor. Herhalde biliniyordur; ancak ben yine de yazma gereğini duyuyorum, ben, Refah, hükümeti kurar kurmaz hem bir basın açıklamasıyla, Refah'ın hukuken kapatılması gerektiğini savundum ve hem de, avukatım aracılığıyla cumhuriyet savcılığına dava açılması için dilekçe verdim. İkincisi, 28 Şubat 1997 tarihindeki Milli Güvenlik Kurulu kararından önce de, imam-hatip okullarının kapatılması gerektiğini yazdım; bunlar bana bir önemli rahatlık sağlıyor. Kimsenin beni, Genel Kurmay'ın arkasına takılmakla eleştirme imkanı bulunmuyor; ben de, iki progragramatik isteğimin, üst rütbeli subaylar tarafından benimsenmesinden hiçbir rahatsızlık duymuyorum. Daha çok benimsemelerini istemek durumundayım. Biz emekçi ve ortakçı aydınlık yürüyüşümüzde, arkamızda daha

Doç. Fikret Başkaya

çok kurum ve kütleler görmek istiyoruz.

Ancak benim, imam-hatipler ile ilgili programatik isteğim, bu medreselerin kapatılmasıyla sınırlı kalmıyor; daha ötesi var. Şudur; bunlar, aslında okul değil, sadece ve sadece, refah partisi'ne kadro ve seminerci yetiştiren fabrikalardır. Devlet bu fabrikaları, bizim yükselen aydın ve sol hareketimizi ve arkasından gelen Kürt yükselişini durdurabilmek için açmış ve işletmiştir. Bu nokta önemlidir; ancak asıl daha önemli nokta karşısında ihmal edilebilir. Bu da şudur; imam-hatip medreseleri, aslında, insan aklını bozma makinalarıdır. Buradan çıkan insanların düşünme ve mantık yürütme kabiliyetleri bulunmuyor; bu mantıkları dağıtılmış imam-hatip medreselerinden çıkanlar ise, daha geniş kütlelerin, mantıklarını kırmak için seferber oluyorlar. Bu nedenle, ben, Milli Güvenlik Kurulu'nun 28 Şubat tarihli toplantısından önce, sadece bu medreselerin kapatılmasını değil, aynı zamanda, savcılık ve yargıçlık mesleği, içişlerinde, kaymakamlık ve valilik görevlerinde, öğretim üyeliklerinde, imam-hatip medreselerinden çıkanların tasfiye edilmesini istiyordum. Şevket Kazan, Tayyip Erdoğan, Hasan Hüseyin Ceylan, Hasan Mezarcı, Şevki Yılmaz, bu medreselerde, akılları parçalanmış, mantıkları kırılmış zavallı örnekleridir; bunların, düzgün düşünmeleri mümkün görülmüyor. Aynı isteğimi sürdürüyorum. Bu, bizim yönetimizde, ilk anda yapacağımız işler arasındadır.

Şimdi ikinci noktaya gelebiliyorum; Türk aydın hareketimiz içinde, Doktor Başkaya'nın bugün sergilediği aşırılıklar, daha doğru deyişle sapkınlıklar, yeni değildir. Biz, "Türkiye İşçi Partisi Ekolü", benim sosyal pratiğe girişim Tip'in kuruluşundan önce olmakla birlikte burada bu yaklaşıma "Tip Ekolü" demekte hiçbir sakınca görmüyorum, hem kemalizmi eleştirmekten geri

kalmadık ve hem de Kemal Paşa'nın kişiliğine saygısız ve yaptıklarının tarihsel rolüne karşı sapkın çıkışlara hep karşı çıktık. Önce "Emek Grubu" olarak ve "Emek Dergisi" çerçevesinde, Mülkiyeliler Birliği tartışmasında yer alanlardan Profesör Taner Timur'u da burada hatırlıyorum, ideolojik ve örgütsel hazırlıklarla, Türkiye İşçi Partisi'nin dördüncü büyük kongresini hazırladık ve burada Cumhuriyet tarihinde ilk kez, " Türkiye'de Kürt halkının varlığını" bir politik belgeye geçirdik. Bu Kürt tarihinde çok önemli bir dönemeçtir; öyle olduğunu da, Kürt Sorunu üzerinde yazılan bütün soğukkanlı ve tarafsız kitap ve makalelerde görmek mümkün oluyor.

Ancak "doğru" eninde-sonunda ölçüdür Bilim, eninde-sonunda tartıdır Sav ve eğilimleri ölçüsünden çıkarmak, gerçekliğin çeşitli öğelerini tartamamak, köylülerin işidir; buna aşırılık diyoruz. Bizim "Tip Ekolü" ölçülü olmaya ve tartılı değerlendirmelere özen göstermiştir; ancak, aykırılar da çıkıyordu. Bunlardan birisi, şimdi aramızdan göçük Profesör İdris Küçükömer'dir; Avcıoğlu'nun "Türkiye Düzeni" ve belki de Doktor Beşikci'nin "Anadolu'nun Düzeni" çalışmalarının yarattığı ilgiyle, çıkardığı "Düzenin Yabancılaşması" adlı çalışmasında, her türlü köylü aşırılığının en uç örneklerini sergiliyordu; neredeyse, Kemal Paşa ve Chp ile sorunu olan bütün kurum ve kişileri, göklere çıkarıyor ve bunlara bir ilericilik bileti veriyordu. Küçükömer, ittihatçıları gerici ve itilafçıları ilerici ya da akıl düzeninden yana olanları sağcı ve yobazları solcu olarak resmediyordu. Ben o sırada İngiltere'de sovyetoloji ile uğraşıyordum, zamanın etkili dergilerinden Ant'a gönderdiğim uzun incelemelerle Profesör Küçükömer'in gerici çizgisini açıklamaya, afişe etmek işini üstlendiğini hatırlıyorum. Profesör Küçükömer, bu eleştirilerin de etkisiyle, bizden uzaklaştıysa da, Ecevit-Erbakan arasındaki ilk koalisyon hükümetinin toz dumanında yeniden uçmaya başladı, bunu yeni bir cumhuriyet olarak niteledi ve Mustafa Kemal'i de, "İngiliz Casusu" koltuğuna oturttu. Karşı çıktık, köylü sapkınlığının altını çizdik; sonra ruhsal sağlığını yitirdi ve yalnızlık içinde bu dünyamızdan çekildi.

Kemal Paşa'nın İngiliz dengelerine çok önem verdiği kesindir. Bu, on sekiz ve özellikle on dokuzuncu yüzyılda, hep yenilgi görmüş, Doğu imparatorluklarının yöneten kadrolarında genel bir eğilimdir. Ancak bu zayıf reformatörlerin büyük devletler dengesini gözetmelerine bakıp da bunları İngiliz Casusu olarak nitelemek büyük bir insafsızlıktır. Buna da köylü insafsızlığı diyoruz.

Başkaya, bana Profesör Küçükömer'i hatırlatıyor; ikisi de, Erbakan'a göz kırpıp ortalığı toz duman etmeye çalışıyorlar. Her ikisinde de, sosyal pratikte geç kalmışlığın iç rahatsızlığı seziliyor. Ancak Füsun Erbulak'ın "neden geç kaldım" yazılarındaki içtenliğinden uzak görünüyorlar.

Bunlar başlangıç oluyor; Mülkiyeliler Birliği'ndeki tartışmada Doktor Başkaya'nın katkılarını, Profesör Küçükömer'in basitlemeleri ölçüsünde sapkın buluyorum, kısaca değinmek durumundayım. Yalnız önce bir alanda daha açıklık getirmek istiyorum; bu, Türkiye aydınlarının birbirlerini kötülemesi üzerinedir. Türk aydını birbirini, en çok birbiriyle yaptığı polemekleri genellikle "kişisel" olarak niteleyerek kötülüyor; hep söylenen, aramızda hiç düşünce tartışması olmadığı ve tartışmaların tamamının düşünsel giysili kişisel kavgalar olduğudur. Türk aydını bunları tekrarlayarak, bana göre, en çok kendisini ve en kötü bir biçimde karalamış oluyor.

Gerçekten öyle mi, gerçekten biz Türk aydınları hep kişisel kavgalar mı yapıyoruz? Bilemiyorum; belki çoğunluğu öyledir. Yalnız ben, bilmemek bir yana, bu düşünsel giysili kişisel kavgayı da pek anlayamıyorum. Bu anlama eksikliğim, belki de, Türkiye'de en çok tartışan aydınlardan birisi olmakla birlikte, hiç kişisel kavga yapmamış olmamdan geliyor; bunu bilmiyorum. O kadar bilmiyorum ki, bazan kişisel kavga yapmak istiyorum ve bilmediğim için de beceremiyorum. Öyle sanıyorum, aydınlarımız arasında kişisel olarak damgaladığımız tartışmaların çoğu düşünseldir ve biz, tembellik edip düşünsel temellerine inmeyerek "kişisel" damgası yapıştırmanın kolaycılığını seçiyoruz.

Benim Doktor Başkaya'nın bu sapkın görüşlerine yaklaşımımda kişisel hiçbir yan bulunmuyor; insanidir, fakat, olumsuz bir kişisellik taşımıyor. Bunun çok açık kanıtları var; Doktor Başkaya, adında "paradigma" sözcüğü olan bir kitap çıkartmış, belki ilk ve tek kitabıdır, bilmiyorum, biz o zamanlar Toplumsal Kurtuluş dönemindeydik ve bana da eksik etmemiş, ağza alınması zor hakaretler yağdırmış; okumadığım için bilmiyorum. Kurtuluşcular çok alınmışlar, bana söylediler; benim, benimle ilgili olarak yazılanları okumamak ve beni gösteren filmleri seyretmemek türünden bir zaafım var. Cevap vermemelerini salık vermiştim; verilip verilmediğini de hatırlamı-

yorum.

Özgür Üniversite'yi kurduğumuzda, birdenbire adımızı, "Kürt Üniversitesi" yaptılar; çok garip, Kürt öğrencilerimiz oldu, ama, karyerist Kürt aydın ve hocalarından hiçbirisini ders vermeye ikna edemedik. Aklıma Doktor Başkaya geldi, adını duyurmak istediğini ve bu yüzden Özgür Üniversite'de öğretmenliği kabul edeceğini düşünüyordum; eksik olmasın, geldiler. Hala teşekkür duyuyorum.

Beni okuyucularım nasıl tanırlar, bilemiyorum; fakat yakından tanıyanlar, fazla dürüst buluyorlar. Benim yargılarına kişisellik katmamak türünden bir tanınmışlığım var; belki böyle değildir, ama nedense, öyle tanınıyorum. Bu ayrı ve tartışmalıdır; bununla birlikte, gittiğimiz her yeri yeşerttiğimiz tartışmasızdır. Planlama'dan sonra geçtiğim Odtü İdari Bilimler Fakültesi'ni, altmışlı yılların ikinci yarısında, bir bilim ve tartışma odağı haline getirebilmiştik; her hafta Ankara'nın saygın düşünenleri ve yüksek bürokratlar geliyorlar ve Fakülte bir düşünce atölyesi oluyordu. Gelenler arasında bir yüksek bürokrat vardı; öğrencilerim geldiler, mezun olmuşlar, Maliye Bakanlığı'na girmek istiyorlar, bu yüksek bürokrat, "imtihan mimtihan yok" diyormuş, "Yalçın Küçük'ten iyi hal kağıdı getirenler alınır" diye ekliyormuş, gerçekten de pek çok öğrencim, benim tanıtma yazımla, önemli görevlere başladılar. Ama heyhat, 12 Mart geldi, bu yüksek bürokratımız, bütçeyi dengelerken, bunun üzerine ciddi kurul çalışması yaparken, ikide bir ve belki kendisi de farkında olmaksızın, "ama canım çok komünist" ya da "çok hırçın, aman allahım, uzak kalsın" ve benzeri, Yalçın Küçük'e herkesin ve bu arada Tkp'lilerin yıllardır söyleyegeldikleri sıfatı sıralıyormuş; korkuyor, benim referansımla memur aldığını herkesin bildiğini sanıyor. Öğrencilerim, büyük üzüntüyle bana haber veriyordu; benim bunları bildiğimi hiçbir zaman bilmedi. Sonra Ecevit dönemi geldi, bakan oldu, ben yazar ve gazeteciydim, günde üç kez telefonla arıyordu ve karı koca çok yakın dost olduk. Yalnız bazan başbakan Ecevit bana kızardı, kuşkusuz ben kızdığını doğrudan bilmezdim ve o sıralarda elçilik resepsiyonlarında göz göze geldiğimizde bile beni görmezdi; ben de görmeyince, Ecevit'in yine bir yazıma kızdığını anlardım. Sonra kızgınlık geçince, görmeye başlıyordu.

Aydınlar arasındaki tartışmaların kişisel olmadığı üzerine açıklamalarım sırasında buraya geldim; ipin uçunu kaçırdığım sanılmamalıdır, Doktor Başkaya tipolojisine yaklaşıyorum. Doktor Başkaya da, yeni kaset yaptıran gecekondu kızlarımızın çok kullandıkları sözlerle, "şöhreti yakalamasında" herhalde benim rolüm olduğu için, ben ülkeden ayrıldıktan sonra, her konuşmasında bana kötülükler yağdırmaya başlıyor; insanlar beni sevenlerin saysının beni şaşırtıcak kadar fazla olduğu konusunda hep yanılıyorlar. Ben bunları yapmamasını ve Özgür Üniversite'yi de sivil toplumcu soysuzlara peşkeş çekmemesi için, sevecen bir mektupla uyardım; uyarı mektubum kitaplarımın birisinde yayınlanmıştır.

Türk tarihçiliğinin tepelerinde Cevdet Paşa, Köprülüzade Fuat ve Halil İnalcık yer alıyorlar. Bunları öğrenerek ve en azından ilk ikisini zaman zaman hayranlıkla okuyoruz; ancak bunların her üçü de son derece sağcıdırlar. Ama yazdıklarının yerine konacak "marksist" tarih ürünlerine sahip bulunmuyoruz.

Bir tanesi ise, bizim bakanın halini hatırlatıyor; Fikret Hocamızı Avrupa'ya çağırmışlar ve bir konferansına doyamayıp bir de akşam yemeği vermişler, Hocamız hep yeni tarih kitabı yazacağından söz ediyor. Yalnız sadece söz etmiyor; her cümlenin sonunda, bir kez "ama Yalçın Küçük gibi yazılmaz, öyle yazmayacağım" diyor; bunu nakarat biliyor ve tekrarlıyor. Ben yemekte bulunanların Hocamız'a verdikleri dersi tekrarlamak istemiyorum; bu gerçekten, kişisel'dir. Kişisel olmayan yanı ise şudur; bana yersiz sataşma ve hücumların hiçbirisi kişisel değildir, hepsi, sağ'a ve sağcı bir devlete yaranma amacına yöneliyor.

Bütün bunları, yazdıklarımın hiçbir kişisel yanının olmadığını, hala sevencenlikle yazdığımı, ancak asıl, Mülkiyeliler Birliği Dergisi'nde yeralan sapkınlıkları görmezlikten geldiğimde, kişisel davranmış olacağımı düşündüğüm için tekrarlıyorum. Ayrıca Özgür Üniversite'ye çağırdığım için

de hiç pişman değilim; sadece ben Trostky'i çok önemsemek ve trostskistleri hiç beğenmemekle birlikte, trostkistleri ilkeli aydınlar olarak biliyordum, şimdi pek yanıldığımı öğreniyorum. Olsun, öğrenmenin sınırı yoktur; bu arada, Bilar'ı Ertuğrul Kürkçü'ye, Özgür Üniversite'yi Fikret Başkaya'ya hediye ettiğimi de belirtiyorum. Reçeteleri bizdedir; döndüğümüzde daha iyilerini kuracağımıza inanıyorum.

İncelemem için girişi tamamlamış bulunuyorum; şimdi Mülkiyeliler Birliği Dergisi'nde tartışmanın bazı yanlarını ele almak istiyorum. İktisat doktoru Fikret Hocamız'dan başka toplantıya katılanların diğer üçü daha çok tarihçi kimlikleriyle tanınıyorlar; Profesör İlber Ortaylı ile Profesör Sina Akşin kesinlikle tarihçidir. Profesör Taner Timur ise anayasa hukukunda başladığı kariyerini, izleyebildiğim kadarıyla, tarihçi olarak sürdürüyor; ancak, ben burada bu üç profesörün tartışma katkıları üzerinde durmak istemiyorum. Nedenleri var; Profesör Ortaylı, tartışmalara hiç girmek istemiyor ve kenarında kalıyor, ben ülkeden ayrılmadan önce yahudiler üzerinde araştırmalar yapıyordu ve şimdi belki de yobazların tepkisini çekmemek için yobaz kuruluşlarının ödüllerini toplamayı tercih ediyor. Tam bir kemalist araştırmacı olan Profesör Akşin'in çalışmalarından, kemalist eğilmlerinden ayıklanabildiği ölçüde, her zaman yararlanıyorum; yalnız, eylülist darbe sırasında, Paris'te bir mahkemede, Ermeni jenosidi üzerine tartışmalarda, cuntanın bilim adamı olarak bilim dışı bir tutum almasını bugün de yadırgıyorum. Ancak Fikret Başkaya, bu tartışmada öylesine ölçü dışı ve köylü abartmacılığı içinde ki, daha önce de değindim, her kemalisti, haklı çıkartabiliyor ve her kemalistin önünde mahcup olmak zorunda kalıyor. Profesör Akşin'den aktarıyorum: "Fikret Başkaya'nın bir şikayeti var· Cumhuriyet darbeyle geldi, diyor. Darbeyle gelmeyip nasıl gelecekti? Yani millet cumhuriyet istiyoruz diye sokaklara dökülecekti de zorla mı cumhuriyeti kurduracaklardı?" (3) Gerçekten de bu yeni zamanların şehvetli demokratı Fikret Hocamız'a sormak gerekiyor; Fransızlar, Cumhuriyet'e halk oyu ya da yoklamasıyla mı ilan ettiler, Rusya'da çarlık seçimle mi yıkıldı ve hiç beğenmediği cumhuriyetler birliği, seçimle mi kuruldu? Mısır'da Kral Faruk, İran'da Şah Muhammed, seçimle mi devrildi? Fikret Hocamız'ın gönlünü yapabilmek için devrimsiz-darbesiz gelen cumhuriyet'i nerede bulabileceğimizi bilemiyorum.

Profesör Taner Timur'a gelince, görüşlerini çekingen bir biçimde dillendirmeyi burada da sürdürüyor; bu nedenle doğruları da, bana yanlış gelen önermeleri de, pek belirsiz kalıyor. Fakat Doktor Başkaya'nın bu tartışmaya katkıları konusunda, "zaman zaman acaba şaka mı yapıyor" (4) diye düşünmekten geri kalmadığını da kaydediyor; doğrusu buna pek güldüm ve haklıdır. Bir de Başkaya'nın, büyük bir inkarcılıkla ilk kez kendisi tarafından keşfediliyor edasıyla ileri sürdüğü görüşlerin çoğunu da, "daha önce de söylendi, o kadar orijinal değil" değerlendirmesi yapıyor ve bunda da haklıdır. Başkaya, Doğan Avcıoğlu'nun, Yalçın Küçük'ün ve diğerlerinin yazdıklarından bazı ilginç noktalarla, Türkiye gericiliğinin kullana kullana bitiremediği, "milli şef" ya da "ebedi şef" türü, bir dönemi değerlendirirken fazla abartılmaması gereken abartmalardan bir bulamaç yapıyor; hepsi o kadar.

Devam etmeden önce üzerinde durulabilecek bir nokta var; tartışmacılar tarih yazımının nitelikleri konusunda bir görüş alış-verişi yapıyorlar, ben buna girmek istemiyorum. Ancak burada beni daha çok ilgilendiren, hem Doktor Başkaya'yı ve hem de Mülkiyeliler Birliği tartışmasını çok aşan bir soruyu ortaya atmak istiyorum; "tarihçi" kimdir? Artık Türkiye aydın hareketi, büyük sergüzeştlerden sonra, bir olgunluk dönemin eşiğine giriyor ve bu soruyu, çok kısaca, ortaya koymak gerekiyor. Bu soruya cevap ararken, önümüze ilk çıkan yapılardan birisi, "dil-tarih" nitelemesidir; burada da, cumhuriyet'te yapılanların hepsini kötülemeyi bir yana bırakarak, tarihçi mesleği açısından "dil-tarih" başlangıcının son derece yerinde olduğunu kabul etmek durumundayız. Tarihçilik mesleği, başında, bir "dil" bilme işidir. Tarihçi için dil bilmek ise, ilgi alanının metinlerini okuyabilmek değildir; ilgili alanın, dilin, tarihi gelişmeleriyle, bilmek ve buna ek olarak "karşılaştırmalı filoloji" denilen alanda önemli birikim sahibi olmak anlamındadır.

Hatırlanacağını umuyorum, yök ilk kurulduğunda, profesörlük terfileri için merkezi dil sınavı yapıyordu ve bu sınavların ilkinde, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin doçentlerinin çoğu, doktora yaptıkları ve yıllardır ders verdikleri İngilizce dilinden sınıfta kalıyordu; gazeteler, bunu, gerici yök'ün yeni kıyımlarından birisi olarak gösterdiler. Yök'ün gerici olduğu kesindir; ancak ben, o zaman bunun doğru olmadığını açıkladığımı hatırlıyorum; çünkü, hem dilleri seven ve hem de

aynı üniversitede öğretim üyeliği yapmış birisi olarak, Odtü öğretim üyelerinin, başta derecelerini Anglo-Amerikan üniversitelerinde alanlar olmak üzere çoğunluğunun, ingilizce bilmediklerini biliyordum. Bakkaldan peynir almak veya Odtü ya da Boğaziçi'nde, mühendislik ya da iktisat okutmak İngilizce bilmek anlamına gelmiyor; bunların kalıbı vardır Bizim, şimdi aramızdan göçük Behice Hanım'ın kocası, yine aramızdan göçük sevgili dostumuz Nevzat Hatko, sadece Elence biliyordu ve ancak on dilden ticari belge çevirebiliyordu. Dillerin kalıbı vardır ve dilbilimini soysuzlaştıran F.Saussure'den beri dillerin sadece bir "kalıp" olduğunu düşünüyoruz.

Dil bilmek ve aslında "bilmek" ayrıdır. Ben daha önceleri en önemli sorunlarımızdan birisinin "bilmeyi bilmek" olduğunu yazmıştım; yazdıklarım arasında, Madam Çiller'in de İngilizce bilmediği yeralıyor. Bunun zamanla genel kabul gördüğünü sanıyorum; ancak önümüzdeki tarihçi tartışmasıyla ilgili bir yanı var, buna gelmek istiyorum. Bu Madam Çiller, Türkiye'nin çok kritik bir zamanda chp-shp çizgisinin başına, muhtemelen Washington'un senaryosuyla oturtulan Erdal İnönü'nün alık giysisiyle gizlemeye çalıştığı büyük ihanetiyle, yeni kurulan Ulusal Akademi'ye çoğunluğu Amerika'ya bağlı ve tek dil'li öğretim üyelerini, "akademisyen" olarak yerleştirmiş bulunuyor. Daha kısaca yazmak istiyorum; Türkiye'nin yeni kurulan Ulusal Akademisi, amerikan çocuklarının ve cahillerin işgali altındadır. Bunların bir bölümü de "tarihçi" sıfatını taşıyorlar; son derece yanlıştır

"Avrupa merkezli yabancılaşma" önermesinde, biz Türklerin ve genellikle doğu halklarının tüm iç değerlendirmelerinde görülen ve istatikçilerin "sistematik hata" adını verdikleri bir çarpıtma var. Bunda Doktor Başkaya'nın bir kusuru söz konusu değildir; yenilmeye alışmış halkların psikolojiyle yenen emperyalistlerin küstah kayıtları, bu çarpıtmanın nedenleri olarak ortaya çıkıyor.

Daha da somut yazabilirim; bu akademiye yerleştirildiklerini duyduğum, yıllar önce özel sektörün özel üniversitesi olarak nitelediğim Boğaziçi'den Şevket Pamuk ya da Çağlar Keyder ya da bir zamanlar düzenleyen aklına büyük değerler biçtiğim ancak şimdi başta habitat her türlü gerici show'ların amigoluğuna özenen İlhan Tekeli türü, ne tarihçidir ve ne de iktisatçı; bunlar hayvanlar aleminde tek hücrelileri hatırlatan tek dil'li oluyorlar. Çok daha net yazabilirim; emperyalizmin konsolosluk arşivlerinden iki pamuk fiyatı dizisi çıkartarak veya Tekeli'nin yaptığı türden yaşlı toplumsal figürlerin ölümünü gözleyip evrak-ı metrukesi'ni yayınlayarak tarihçi olunmuyor. Tarihçilik, başka bir iştir ve bu alanda yapacaklarımız çoktur.

Tek dil'li frankofonlara gelince, söyleyeceklerim daha eskidir; bunların bir bölümüyle ilgili çok daha eskiden kayıt düşmüş bulunuyorum. Gazi Üniversitesi'nin henüz Ticari İlimler Akademisi olduğu ve halk arasında "bakkal mektebi" dendiği bir zamanda, benim "Seçme Teknik Çalışmalar" başlıklı kitabım yayınlanmıştı; burada, ekonometri, matematik istatistik ve diğer teknik çalışmalarım yer alıyor. Bu kitabım için yazdığım önsözde, bakkal mektebinde verilen doktora derecelerin bir bölümünün Fransa'dan alınan doktoralardan çok daha değerli olduğunu yazdığımı hatırlıyorum; o zamanlar Fransız bilim dünyasını tanımıyordum, yalnız, gerek Başbakanlıkta ve gerekse üniversitelerde karşımıza gelen "Fransız doktorları" biliyordum.

Şimdi daha net yazabiliyorum; Fransa'da lengistik, bizantoloji, arkeoloji, muhtemelen hukuk türü belli alanlar dışında, sosyal bilimleri çok zayıf saymak ve iktisat ile sosyolojiyi ise yok saymak mümkündür. Dile gelince, Fransa'da ve özelikle Paris'te üniversite sisteminin konumu nedeniyle, üniversiteyi Türkiye'de bitiren bir kimsenin Fransızcayı öğrenmesi de, imkansız değilse de çok zordur.

Tarihçilik, sosyal bilimler içinde en materyalist olan insan uğraşıdır; tarihçi, maddi kanıtların yaratıcı bir tutkunudur Bu, en çok bizim ülkemizde ve belki de, "Türk Tarihçiliği Paradoksu" diyebileceğimiz bir olguyla ortaya çıkıyor. Şunu görüyoruz; tartışılabilir, ancak pek çoklarına ve bu arada bana göre, Türk tarihçiliğinin tepelerinde Cevdet Paşa, Köprülüzade Fuat ve Halil İnal-

cık yer alıyorlar. Bunları öğrenerek ve en azından ilk ikisini zaman zaman hayranlıkla okuyoruz; ancak bunların her üçü de son derece sağcıdırlar. Cevdet Paşa, büyük bir kinle, reformatör

Prof. Sina Akşin

Mithat Paşa'nın zındanda boğulmasını sağlayan adamdır ve Fuat Köprülü, Yusuf Ziya Ortaç'ın güzelim "Portreler" kitapçığında, "bir büyük bilim adamı ve bir küçük adam" dediği gericidir. Hala yaşayan ve bir İç Asya göçmeni olan İnalcık, Amerika'ya bağımlı bir tutucudur; ama yazdıklarının yerine konacak "marksist" tarih ürünlerine sahip bulunmuyoruz.

Kanıt mı? Şu anda büyükelçi Cenk Duatepe, yakın zamana kadar Türk Devleti'nin Kürdistan Masası Şefi, benim aile yakınımdır; bir dayısı vardı, galiba Aslan, uzun yıllar Paris'te yaşıyordu. Bir zamanlar Cenk'e sormuştum, yıllar oluyor, Aslan Dayısı'nın Paris'te ne yaptığını ve nasıl geçindiğini merak etmiştim; Cenk'in, "doktora yazıyor" diye cevap verdiğini hatırlıyorum. Bitmez tükenmez bir doktora yazışıdır, önleyemediğim meraklılığımla peşini bırakmadım ve sonradan, Aslan Dayı'nın, kendi doktorasını beceremediğini, ancak Fransızca öğrendiğini ve Paris kahvelerinde, Türkler'in doktora tezini yazarak rahat bir hayat sürdürdüğünü, hayretler içinde, öğrendim. Ancak "hayret" benim için hep öğrenmenin ve yeni soruların başlangıcıdır; Paris'e hicretimle birlikte üniversite çevresindeki doktoraya gelen Ortadoğuluları gözlemeye başladım. Çoğunluğu doktorasının yazımı aşamasında bir Fransız sekreter ile evleniyorlar.

Sonra? Tarihçilik, maddi kanıtlara tutkunluk olduğu kadar geriye-ileriye gidiş-geliştir; benim Fransa'dan doktoralı ilk tanıdığım insan, öğrenciliğimde Siyasal Bilgiler Fakültesi asistanı Necat Erder'dir. Bitmez tükenmez merakımızla, öğrencilik yıllarımızda, Doktor Erder'in doktora sırasında bir Fransız kadınla evlendiğini ve doktorasıyla Türkiye'ye dönerken, Fransız kadını, Paris'te bıraktığını öğrenmiştik. Doktor Başkaya mı? Eşli-doktora mı eşsiz-doktora mı, ne yaptığını bu yeni ve pek iddialı tarihçimize sormak durumundayız.

Bir noktayı daha açıklamam lazım; bütün bu yazdıklarımdan, bir noktanın yanlış anlaşılmasını istemiyorum. Bütün bunlara bakarak, benim bir "tarihçi" iddiam olduğu sanılabilir; böyle bir sanı, kesinlikle yanlıştır Bilmiyorduk, ama göçmesinden önceki zamanda, sevgili dostum, kemalizmin aşkın düşünürü, devrimci-demokrat, Doğan Avcıoğlu ile neredeyse ayrılmaz olmuştuk; ikimiz de, sayfa sayısı açısından belki de Türk tarihi üzerine en çok yazmış iki kişiydik; ikimizin de bir "tarihçi" iddiası bulunmuyordu. Bana göre bütün sosyal bilimlerin en heyecan vericisidir; ama, "tarihçilik" nerede ben neredeyim? "Tarihçi" olmak çok güzel iştir; ben bundan çok uzağım, hazırlık yapıyorum, umuyorum, ilerde tarihçi olabilirim. Bunun için diller üzerinde çok çalışıyorum, özellikle pek sevdiğim Türkçe ile ilgili bilimsel çalışmalar yapıyorum, bir zamanlar öğrendiğim Bulgarcayı canlandırmayı düşünüyorum, Kırmancı ve Sorani bir yana, bazıları konuşma düzeyinde olmak üzere, İngilizce, Fransızca, Rusça ve Farsça ile çalışma yapabiliyorum, gelecek yıl döndüğümde daha da ilerletmiş olmayı planlıyorum; belki bundan sonra tarihçi olmaya cesaret edebileceğimi sanıyorum. Şu anda "hiçbir şey" olmadığımın bilincine varmanın ruhsal rahatlığını yaşıyorum.

Doktor Başkaya'ya da, belli bir tevazu ile, yazıyorum; bu hevesleri artık bırakmalıdır, artık zaman çok geçtir. Profesör Timur'a, "zaman zaman şaka mı yapıyor" detirten bu hevesinden vaçgeçmelidir; ne tarih yazımımızın ve ne de kemalizm eleştirisinin Başkaya Hocamızın katkısına muhtaç olduğunu sanmıyorum. Yazılanları ve bu arada benim yazdıklarımı soğukkanlılıkla okuması, hazmetye çalışması, sağlıklı bir kemalizm eleştirisi için yeterlidir; bunun dışında iktisatını ilerletmesini tavsiye ediyorum. Daha kolay ve daha verimli olacağı kesindir.

Fikret Hocamız şu konuda bizi bilgilendiriyor: "Türkiye'de çok köklü bir Avrupa merkezli yabancılaşma var. Bu Avrupa merkezli yabancılaşma bizi kendi coğrafyamıza, kendi toplumumuza, kendi insanımıza ve kendimize yabancılaştırmıştır." (5) Güzel, ancak Profesör

Timur'un, "bu daha önce de söylendi, o kadar orijinal değil" römarkını, Hocamız'ın her ağzını açtığı zaman ve burada da tekrarlamak durumundayız. Ayrıca, Hocamızın bu tekerlemesi özünde doğrudur. Yalnız bilimde ve tarihte, bütün doğrular, doğruluk yumağı içinde ve tartılı olarak verilmek durumundadır; aksi halde, doğruluklarından önemli ölçüde kaybediyorlar.

"Avrupa merkezli yabancılaşma" önermesinde, biz Türklerin ve genellikle doğu halklarının tüm iç değerlendirmelerinde görülen ve istatikçilerin "sistematik hata" adını verdikleri bir çarpıtma var. Bunda Doktor Başkaya'nın bir kusuru söz konusu değildir; yenilmeye alışmış halkların psikolojiyle yenen emperyalistlerin küstah kayıtları, bu çarpıtmanın nedenleri olarak ortaya çıkıyor. Onsekizinci ve Ondokuzuncu yüzyılda, kolonyalist-emperyalist Batı güçleri karşısında sürekli yenilmeyi bir yazgı haline getiren doğu halkları ve özellikle yönetenleri, ülkelerinde hiçbir değişiklik dalgasının, Batı etkisi olmadan ortaya çıkabileceğini kabule yanaşamıyorlar. Öte yandan özellikle on dokuzuncu yüzyıldan itibaren Doğu'da, Osmanlı ve İran İmparatorlukları'nda görev yapan Avrupalı diplomatlar, anı ve raporlarında, kendilerini bir tür Doğu'nun büyük hakimleri olarak görmekten geri kalmıyorlar; "sadrazam geldi, dedim ki" ya da "vezi-i azam geldi, buyurdum ki" türü yazımlar çok yaygındır. Bu açıdan Tanzimat Dönemi, İstanbul'daki Büyük Britanya büyükelçisinin anıları çok tipiktir; bu zavallı Lord'un anlatımına bakılırsa, bizim Büyük Reşit Paşa ve arkadaşları, bu İngilizin kapıkuludur ve her gün büyükelçiden "reform reçeteleri" alıp uyguluyorlar. Bu iki yanlı abartma tarih anlayışımızda bir çarpıtmaya yol açmıştır; kolonyalist diplomatların kendilerine, detache ve despot plancı rolünü seçtiklerini ihmal etmemiz, bu çarpıtmada önemli bir role sahip görünüyor.

Ülkemizde Tanzimat'ı değerlendirmede bu sendromu tam olarak görüyoruz ve ben kitap ve yazılarımda, bunu düzeltmeye çalıştığımı hatırlıyorum. Bir: Tanzimat'ın temel rüzgarlarını Avrupa'dan değil, Mısır'dan aldığını inandırıcı bir biçimde gösterdiğimi sanıyorum. Doğu'nun büyük yenilikçilerinden birisi olan Mehmet Ali Paşa'nın, çok kısa zamanda Mısır'da yaptıkları göz kamaştırıcıdır; İstanbul'un, Kahire'deki yeniliklere duyarsız kalabileceğini düşünmek büyük bir yanılgı oluyor. Şimdi yanılmak ve yanıltmak istemiyorum; notlarım ve kaynaklarım anımda bulnmuyor, belli bir tereddüt ile yazıyorum, Hidiv Mehmet Ali'nin çağdaşı ve aynı ölçüde büyük reformatör Mahmut'un, Vakai-yi Hayriye ile tutucu yeniçeri güruhunu topa tuttuktan sonra cesetleri büyük bir kinle seyrederken başında mısri bir serpuş olduğunu biliyoruz. Ayrıca, reforme olmuş Mısır kuvvetlerinin, Anadolu'nun hiç savaşmadan açtığı kapılardan geçerek İstanbul önüne gelmesi, Tanzimat'ın ateşleyicisidir. Yalnız biz, ister solda olalım ve isterse sağda, kendimizden veya doğumuzdan etkilenmeyi onurumuza layık bulmuyoruz.

İki: Sol düşüncemizi, basitliklerden, hafifliklerden temizlemek durumundayız. Solculuk, öyle tek başına marksisizm veya tek başına leninizm değildir; bunlardır, ancak bunlar olduğunu söyleyerek zaman zaman mistifiye ediyoruz. Solculuk, eninde-sonunda insanın sürekli yükselmesidir ve bu insan aklının sürekli gelişmesi anlamını da içeriyor. Sovyet sisteminin, ekonomik nedenlerle değil, büyük ölçüde bu çerçevede yıkıldığını, "Sovyetler Birliğinde Sosyalizmin Çözülüşü" çalışmamda gösterdiğimi sanıyorum; hafiflik ve fetişizm, solculuğun düşmanıdır.

Biz bunu altmışlı yılların ikinci yarısında, görkemli bir yükselişi de içeren bu şanlı günlerde, bol bol yaptık; bir İngiliz büyükelçisinin eksik anılarının şöyle üstünkörü bir okunmasıyla, tari-

Prof. İlber Ortaylı

himizin en yalnız reformcu üçlüsü olan, Tanzimat Diktatörleri, Reşit, Ali ve Fuat Paşaları, büyük bir insafsızlıkla İngiliz ajanı yapabildik. Bunu en çok, aslında Yeğenbey Vergi Dairesi'nde tahakkuk şef yardımcısı olacakken, Cumhuriyet'e fıkra yazarı yapılan İlhan Selçuk ile her zaman "ne" olduğunu anlayamadığım Aydın Engin yaptılar; bu tuluatçı, o zamanlar başlattığı kabarelerde, Reşit Paşa'nın nasıl bir emperyalist uşağı olduğunun nakaratını söylüyordu ve Selçuk da, kurduğu cuntalarda yeni paşalara yaranmak için bu

yalnız yenilikçileri kötülüyordu. Bugün her ikisinin tekrar Cumhuriyet Gazetesi'nde buluşmaları ve okunmaz olmaları ilahi bir durumdur.

Çalışmalarımda, bu üç Tanzimat diktatörü'nü rehabilite ettiğim için mennunum; halksız bir yenilik hareketinde, büyük devletlerin büyükelçilerini kullanmaya çalışmak, doğulu talihsiz yenilikçilerin kör tarihidir. Ancak bunu yaparken, sadece kişisel borç ödemedim; bana göre, bütün Tanzimat karşıtları gericidir. Türkiye'deki Tanzimat karşıtlığında, arkasından gelen Genç Osmanlılar'da daha az ve bunu izleyen Jön-Türkler'de daha çok, dinsel gericiliğe bir ödün vardır. Türkiye'de sol görünüp dinsel gericiliğe göz kırpmak veya yanaşmak isteyenlerin elif cüzü, Tanzimat düşmanlığıdır.

Kemal Paşa ve arkadaşları da Tanzimat düşmanlığına, bir yandan Yunus Emre ile mistisizmi davet ettikleri ve diğer yandan Necip Fazıl Kısakürek türü dincileri, resmi yayınlarının içine aldıkları, otuzlu yılların ikinci yarısından sonra başlıyorlar; hem, bir imaj kavgası ve hem de dinci gericiliğe yanaşma manevraları var.

Ne yazık, Doktor Başkaya'da da bunu görüyoruz. Ben, yobaz yayınların, Doktor Başkaya ve küçük grubunu "işte Türk aydını bunlardır" diye alkışlamasını, bu yaranma ve yanaşmalarına bağlamak eğilimdeyim. Umuyorum, bu yazımdan sonra vazgeçme akıllılığını gösterirler; diliyorum.

Buradan asıl noktaya gelmek durumundayım; bu "bir Avrupa merkezli yabancılaşma var" önermesi, Türklük ile yabancılaşmayı anlatma söz konusu olduğunda, doğrunun son derece küçük bir parçasıdır ve bu nedenle yalın olarak söylediğinde son derece yanıltıcıdır. Doğru'nun tümü ve bu nedenle doğru'nun kendisi, Türklük'ün Avrupa merkezli bir yabancılaşma kadar ve ondan güçlü ve uzun süreli olarak bir islam-arap yabancılaşmanın etkisinde kalmasıdır Türkiye gericileri ve Doktor Başkaya ile küçük aydın grubu şunu çok iyi anlamalıdır; Türklük'ü köklerinden koparan, Avrupa rüzgarı ve kemalizm'den önce, islam-arap yayılmacılığı ve arap-asimilasyoncu boyunduruğudur. Araplar, islam bayrağı ile gittikleri her yerde insanları tarihlerinden ve köklerinden koparmışlar; onlara sadece islamın çıkışıyla başlayan bir islam-arap tarihi bırakmışlardır

Öyle mi? Önce kendimizi bırakıp şu tarihin pek parlak kavmi Siriyak'lara, Suriyelilere, bakalım; bunlar şimdi hepsi, kendi üstün tarihlerini bir kenara atarak kendilerini "arap" sayıyorlar. Arap yarımadasının dibinde bir kavim olan Arapların büyük Suriye'de ne ilgisi olabilir; ama Arap asimilasyoncu politikası, Siriyakları bitirmiş ve tarihten silmiştir. Aslında islam-arap yayılmacıları, gittikleri her yerde, sadece iraniler hariç, bütün halkları kendilerinden yabancılaştırmış ve tarihinden kesmiştir Buna kısmen dayanabilen üstün bir tarihe ve tarih bilincine sahip olan iranilerdir; ama kesin olan, "Türkiye'de çok köklü bir Avrupa merkezli yabancılaşma var" sözünün, doğru olabilmesi için, "Türkiye'de çok güçlü bir Arabistan merkezli yabancılaşma var" önermesiyle düzeltmek gerekiyor. Her ikisi de yabancılaşmadır; birisi din kisvesi ve diğeri modernizasyon dalgasıyla geliyorlar.

Bizim konumumuz, her ikisini de reddetmektir. Ayrıca bizim burada, artık, kemalizmden öğreneceklerimiz de yoktur; kemalizm, Türklüğü, tarihsel köklerinden koparırken sadece, islam-arap kolonya-listlerin izleyicisi olmuştur. Her zaman yazıyorum ve yine tekrarlıyorum, kemalizm, Türklük'ün uzun tarihinde bir nefes alıp-verme kadar kısadır

Devam ediyorum; kemalist söylemden "yurtta sulh, cihanda sulh" solganının, "cihanda sulh" bölümünü, Türklük'ün kökleriyle politik ilgiyi kesme vaadi olarak anlamak durumundayız. Bunun, Enver Paşa'da kişilik kazanan Jön-Türk heveslerinden vazgeçme ve emperyalist merkezlere bir güvence olduğundan kuşku duymuyorum; "yurtta sulh" yanı ise bir sermaye diktatörlüğünü anlatıyor. Bu haliyle her ikisi de bana uzak düşüyor.

Ancak devam etmeden önce bir paranteze ihtiyacım var; tarih üzerinde merakım ve izin verilirse her zaman bende olan "öğrenci cüretim", beni, tarihimizi yeniden peryodlara bölme denemelerine götürüyor. Bunlarrın ayrı çalışmaların konusu olduğu kesindir; ancak burada kısaca, benim için, bin sekiz yüz otuzların, bin sekiz yüz seksenlerin, bin dokuz yüzyirmi altının, bin dokuz yüz altmış altı veya yedinin ve bin dokuzyüz doksan beş veya altının, tarihimizin, yeni dönemeç noktaları olduğunu kaydetmek istiyorum. Örnek olsun, benim tarihe bakışımda, ondokuz veya elli veya altmış, daha az ayırıcı duruyor; cumhuriyet dönemi ise, 1925-1926 kesitinde başlıyor. Bunda Musul'dan vazgeçilmesi, İttihatçıların temizlenmesi ve kemalist reformlara başlanması yeni ağırlıklardır; ben, Musul'dan vaz-

geçmenin, kemalist yöneticilerin planlarına uygun olduğunu düşünmeye başlıyorum. Kürtlerin asıl bölünmeleri bu tarihtedir; bunun, hem kemalist Türkiye ve hem de emperyalizm için önemli yönetme kolaylıkları getirdiğini düşünüyorum.

Hocamız, bizi bir yerde daha aydınlatırken, şunları söylüyor: "Dolayısıyla ortada anti-emperyalist bir mücadele falan yok. Bunlar sonradan uydurma şeylerdir. Halkın da öyle gönüllü bir katılımı yok. İstiklal Savaşı'na insanlar daha çok zorla sokulmuşlardır."(6) Hocamızın bu keşifleri karşısında, Profesör Timur'un, "bu daha önce de söylendi" veya "Türkiye'de bu çok tartışılmıştır" dediğini duyuyorum; olabilir, bir yazarımızın, her söylediğinin kendi bulgusu olması gerekmiyor. Ancak böyle bir yazarımız da, gaipten gelip bütün bilgisizliğimizi ortadan kaldırma görüntüsünden kesinlikle uzak durmalıdır; Fikret Hocamız, beni affetsinler, benim kitaplarımda, ünlü İstiklal Mahkemeleri'nin esasında, kurtuluş savaşından kaçan askerleri cezalandırmak için kurulduğu ve verilmek istenen isimler arasında "terör mahkemeleri" almaşığının da bulunduğu çok yazılmıştır Hocamız, ne söylüyor?

Bunun önemi nedir? Sevinerek görüyorum, benim Özgür Üniversite'de çağırmamdan sonra Doktor Başkaya'nın kürtlük ile ilgisinin arttığını sevinerek görüyorum. Sık sık Kürt Konferansları'na çağrıldığını da, medtv'nin haber bültenlerinden dinliyorum; ama, biraz da kürt mücadelesini çalışması zorunludur. Hocamız, PKK'nin de bir askerlik yasası olduğunu ve bunun Kürt ailelere, bir "yasa" ciddiyetinde uygulandığını, askere alındıklarını bilmek durumundadır Hocamız, bu arada, sonradan kitapçıklar halinde yayınlanan günlük yazılarımı da, zahmet buyurarak, okumalıdır; PKK, uzun zaman bir kütlesiz harekettir. PKK, ancak bin dokuzyüz doksan birden sonra kütleselleşmiştir ve zorunlu "askerlik yasası" da bir ihtiyaç olmaktan çıkmıştır. Hocamız, biraz zahmet etmeli, benim çok sevdiğim Yakup Kadri'nin Yaban'ını ve benim pek sevmediğim, Kemal Tahir'in Yorgun Savaşçısı'nı, bir ölçüde beğendiğim yine Kemal Tahir'in Kurt Kanunu'nu okumalıdır; bunları okumadan tarihçilik çok zordur. Hocamızın bu müthiş keşifleri, bu romanlar da, güzel güzel anlatılıyor.

Hocamız, çağımızın büyük devrimcisi Che Guevara'nın, halksızlık yüzünden katledildiğini öğrenmelidir. Hocamız, yenilik tarihimizde bir büyük çıkış olan Tip'in ilk zamanlarında, halka giden gençlerimizin, halk tarafından dövüldüklerini öğrenmelidir. Hocamız, tarihçi olmak için bilim adamı olma yoluna girmeli ve halk dalkavukluğunu bırakmalıdır Bunları tevazuyla ve yardımcı olmak için yazıyorum.

Bir özet yapmam gerekiyor; buraya kadar, Doktor Başkaya'nın, yabancılaşma kavramını bilmediğini, cumhuriyet kavramını anlamadığını, halk hareketlerini hiç tanımadığını göstermiş bulunuyorum. Son bir aktarma yapıyorum: "Kurtuluş Savaşı, Rumluk ve Ermenliğe karşı bir hareket olarak ortaya çıkıyor. O dönemin kadroları emperyalizmle pek çatışmaya girmek istemiyor. Fakat retorik öyle değil. Yedi düvele karşı savaş deniliyor, ama esas olarak Rumluk ve Ermenliğe karşıdır Türkiye'den tehcir yoluyla kaçan Rumlar ve daha sonra Ermenilerin geri gelme ihtimali var." (7) Çok güzel ve çok sevindirici buluyorum; yalnız hiç yapılmadığını iddia ederek, "önce resmi tarihin radikal bir eleştirisini yapmak" misyonuyla ortaya çıkan Değerli Hocamız, bu büyük keşiflerini, hangi yeni arşiv çalışmasıyla veya yeni belgeyi bularak, ortaya koyuyor, bunu merak etme hakkımız olduğunu düşünüyorum. Bu merakım karşısında da, Profesör Timur'un, "bu daha önce de söylendi, o kadar orijinal değil" uyarısını duyuyorum; pek iddialı Hocamızın, yazılmış olanları şöyle bir okuyup, büyük bir kompleksle, sunmasını çok yadırgatıcı buluyorum. Solculuğa yakışmıyor ve işin ilginç yanı bunları da hep bir kısım solcumuz yapıyor; utandırıcıdır.

Türkiye gericileri ve Doktor Başkaya ile küçük aydın grubu şunu çok iyi anlamalıdır; Türkiük'ü köklerinden koparan, Avrupa rüzgarı ve kemalizm'den önce, islam-arap yayılmacılığı ve arap-asimilasyoncu boyunduruğudur. Araplar, islam bayrağı ile gittikleri her yerde insanları tarihlerinden ve köklerinden koparmışlar; onlara sadece islamın çıkışıyla başlayan bir islam-arap tarihi bırakmışlardır.

Avcıoğlu'nun çalışmalarında ve benim kitaplarımda, Ermeni karşıtlığının, kurtuluş savaşının önemli kıvılcımları olduğu çok yazılıdır. Kürt tarihi üzerine kitaplarımızda da, Kürt aşiretleri ile kurulan Hamidiye Alayları'nın esas olarak, zengin Ermenileri taciz misyonuyla yüklü olduğunu kaydetmiş bulunuyoruz; bugün Kürt ve Türk ya da Kürt Antep zenginlerinin zenginliklerinin kaynağı öldürülen veya göçertilen Ermeni zenginleridir; bunlar biliniyor ve tarihimizin ayıpları olarak hep tekrarlıyoruz.

Ancak sorun sadece bir ayıp kaydı sorunu değildir; daha ötesinde ve tarih toplumsal ve örgütsel düzeyde yazılmasında ve bu yazımın bozukluklarındadır. Buradaki bozuklukların bir bölümünü, Doktor Başkaya'nın omuzlarının üzerinden, çok kısa bir biçimde ve Doktor Başkaya'nın da yutabileceği haplar biçiminde yazmak durumundayım.

Bir: Türkler'in Doğu'dan Ermeni yurduna girdiği, on birinci yüzyılda, Roma İmparatoru, Ermeniler'e yeni yurt olarak, Kayseri'nin güneyinden Urfa'ya kadar uzanan toprakları veriyor. Klikya da denilen bu topraklar, tarihte, Küçük Ermenistan olarak da biliniyor ve burada, bir Ermeni kontluğu kuruluyor.

İki: Buradaki Ermeni yoğunluğu ve Haçlı Seferleri sırasında kurulan Antakya ve Urfa Latin devletleri, aslında, tarihsel açıdan, bizimle, Araplar arasında bir insan duvarı örüyorlar ve halkımızın, Arap baskısından uzak kalmasını sağlıyorlar.

Üç: Türkiye'nin Kurtuluş Mücadelesi'nin başladığı zamanda da, bu bölgelerde, büyük Ermeni yoğunluğu bulunuyor. Ben, Anadolu, Kürdistan ve Ermenistan'da Ermeni nüfus yoğunluğu olan yerleri, tarihsel kapsamı içinde görebilmek için bazı kestirmeler öneriyorum; bunların en önemlisi, Amerikan misyoner faaliyetleri ve okullarıyla hastahaneleridir. Merzifon'da bir Amerikan kız koleji, Kayseri'de bir Amerikan Koleji, Tarsus'ta bir Amerikan koleji, Maraş'ta iki Amerikan Hastahanesi, Antep'te ünlü bir Amerikan hastahanesi ve Urfa'da Amerikan misyoner tesislerinin bulunduğunu biliyoruz. Buralara gelen Amerikan misyonerleri, müslümanlardan daha çok, Ermenileri ortodoksluktan çevirmek içindir. Amerikan misyoner haritasıyla Ermeni yoğunluğu arasında bir parallellik kurabiliyoruz.

Bunlar, örnek olsun, Siyasal Bilgiler Fakültesi eski asistanlarından Haluk Gerger'in de soyadı olan, "Gerger" türü yerleşim yerleri tümüyle Ermeni yoğunluklu olmuştur. Adı Hititçe'den gelen Adana'ya bağlı Pozantı, tümüyle Ermeni kasabasıdır.

Dört: Başkaya Hocamız, iyi anlamamış veya unutmuş olabilir; Kurtuluş Savaşı nedeniyle, sonradan kendilerine "Kahraman" "Gazi" ve "Şanlı" sıfatları verilen, Maraş, Antep ve Urfa'da hem büyük bir halk mücadelesi ve hem de şimdi yazdıklarımla birlikte burada bir Ermeni kültürü ve kurumlan olduğunu, saptıyoruz. Antep'in ortasında ve şimdi öğretmenevi olan ve üzerinde kurşun delikleri hala bulunan Ermeni kilisesi çok görkemlidir ve Maraş'ın, kurtuluş savaşından önce, Ermeni ve müslüman olmak üzere iki mahalleden oluştuğunu biliyoruz. Burada büyük savaşlar olmuştur ve bu savaşlar, sözcüğün tam anlamıyla halk savaşlarıdır.

Altmışlı yıllarda bir kapitalizm güzellemesi vardı; "çarpık kapitalizm" diyorlardı ve ben çok karşı çıkmakla birlikte etkili olamıyordum. Solculuğumuz, bizimkine "çarpık kapitalizm" diyerek, çarpık olmayan bir kapitalizm olacağına inanıyordu; düzeltemedim. Şimdi de halk savaşlarını idealize etme dönemine geldik; halk savaşlarının, pınarlar kadar temiz olduğu, sadece aptalların bir düşüncesidir. Her halk savaşında, halk olduğu için, görmek, iyilik ve sevinç'in yanında, utanç, acımasızlık ve derin üzüntü de vardır. Bizimki de öyledir.

Şimdi bir önermemi tekrarlıyorum: Buralarda çok ciddi bir halk savaşı ve çok görkemli, eğer modern sözcüğü kullanacak olursak, bir gerilla mücadelesi vardır Üstelik halkçıdır. Üstelik sadece burada değil; başka yerlerde de bulunuyor. Profesör Şerafettin Turan'ın yayınladığı Batı Anadolu'daki bazı büyük gerilla örgütlerinin tüzükleri son derece öğreticidir. Benim Adana mücahitlerinin anılarını tarayarak kitaplarıma aldığım Adana ve Hatay bölgesi gerilla tarihi bugün bile heyecan vericidir; bugün bir kasaba adı olan "Saim Beyli" bir gerilla liderinin adıdır. Klikya bölgesi gerillalarının, rütbelerini bile kurşunla anlatmaları bende hep esintili bir gülümseme yaratmıştır Bu arada bu gerilla hareketleri içinde en çok bilinenlerden Çerkes Ethem partizanları ile ilgili olarak Profesör Timur'un Ethem'in liderlik niteliklerinin yeterli olmadığını söyledikten sonra bu hareketi küçümsemesi, kabul edilebilir bir yanılgı değildir; halk hareketlerine liderlerinin kalibresi açısından bakmıyoruz. Türkiye'de ilk kez hain olmadığını ortaya çıkardığım Ethem, ben de hep, bir Deniz Gezmiş havası uyandırı-

yor; ikisini de "iyi" insanlar olarak algılıyorum, lider yeteneklerini ben de eksik buluyorum.

Beş: Hocamız, bu önemli dersinde, "Türkiye'den tehcir yoluyla kaçan Rumlar ve daha sonra Ermenilerin geri gelme ihtimali var" diyor; daha önce aktarmıştım, tekrarlıyorum. Hocamız, yazdıklarımız arasına, bunu da okumuş; ancak henüz, hazmedememiş, bu da anlaşılıyor. Bunun, bizim tarihimiz açısından ve en azından benim sunduğum biçiminde, ayrı bir önemi bulunuyor. Benim için de özel bir yeri var; bu yüzden araştırmalarımı buraya doğru özellikle yönelttiğimi saklamıyorum. Büyük bir ihtimalle, Çerkes Ethem türü Teşkilat-ı Mahsusa'dan olan ve pek sevdiğim bir sözcükle söz konusu zamanlarda İskenderun çevresinde "Çete Reisi" olan Osman Dedemden ve sevgili kızı Annem'den çok dinlediğim bir öyküdür; Annem, bizi, "düşman basar, babamın terkisinde o mağaradan öbürüne giderken oğlum" diye büyütüyordu. Söyledikleri, bugün, Payas-Dörtyol olarak bilinen bölgedir; adını da söylüyordu, "komşumuzun oğlu, Fransız ünformasıyla çıkıp geldi" diyorlardı. Ermeni tanıdıkları, işgalci Fransız Ordusu subayı veya askeri olarak, bu bölgeye dönüyordu. Bunun büyük bir kıvılcım olduğu kesindir; işte "ilk kurşun" böyle atılıyor.

Altı: Doktor Başkaya, mütevazi olmayı öğrenmelidir; bir işbirlikçi garip insan olan, Hasan Tahsin kod adlı insanımızın, ilk kurşunla hiçbir ilgisi yoktur. İlk kurşun, kemalist tarih yazımın tahrif ettiği üzere, mayıs 1919 tarihinde "Gavur" İzmir'de değil, Kasım 1918 tarihinde, İskenderun çevresinde atılmıştır. Nerede atıldığını kesin olarak bilemiyoruz; ancak Payas-Dörtyol çevresinde ve muhtemelen de çoçukluğumda yazları sayfiye yeri olarak kullandığımız, şimdi faşist yatağı, İskenderun'a bağlı Belen Beldesi'ndedir. Doğan Avcıoğlu'nun yazımı ve benim yazımım bu yöndendir; daha da önemlisi, Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi'nin yazımı da aynı yöndedir. Genelkurmay Harp tarihi, ilk kurşun, Kasım 1918 tarihinde atıldığını kaydediyor.

Bu arada geçerken, artık yerim kalmadığı için, sadece özet olarak, "tarih" yazmaya hevesli Doktor Başkaya'ya hatırlatmayı yararlı buluyorum; "Moğolların Gizli Tarihi" örneği, her ülkenin bir "halk" tarihi ve bir de "gizli" tarihi vardır. Türk Genelkurmay'ı tarafından yazdırılan, dağılmayan ve Akademiler'de ders kitabı olarak okutulan tarih ciltleri, çok fazladır, Başkaya'nın bildiği popüler tarihe göre daha gerçekçidir. Okumalıdır.

Prof. Taner Timur

Şimdi sonuca yaklaşıyorum; bu söylediklerimizden ne çıkıyor, bu soruya geliyorum. Çıkan iki boyutludur; iki boyutunun de özü aynıdır. Bir: Kemalizm, bir yanıyla ezilmiş ve hep yenilmiş halklarda, kendisini abartma eğilimidir. Bu haliyle çok geneldir; biz İran'da da, bugün Kürtler arasında da, bu anlamda bilimsel-kemalist eğilimler görüyoruz.(8) Türk kemalizmi, bu genel kemalist çizgiden iktidara ulaşabilenidir. İki: Kemalizm, örgütsel planda da, bir genelliğe sahip görünüyor; Kemal Paşa ve Kadrosu, kurtuluş mücadelesine sonradan girenlerdir Bunun iki uzantısı olmuştur; güçlendikçe, önceden girenleri tasfiye ediyorlar ve ikincisi, tarihi de, olmadıkları yerleri yok sayarak yazdırıyorlar. Ayrıca kemalizmin bu örgütsel sendromu, bugün Kürt Hareketin'de de görüyoruz.

İşte burada tarih yazımımızın önemli ve acıklı paradokslarından birisiyle karşılaşıyoruz; Doktor Başkaya örneği, sözde kemalizme karşı çıkan ve kılıç sallayan yeni'lerimiz, Türk kurtuluş mücadelesinin halksız olduğunu söylerken, işte bu kemalist tahrifata dayanıyorlar. Çukurova'da, Hatay'da ve Doğu'ya giderken, tam bir Türk-Kürt halk bileşimiyle, Maraş'ta, Antep'te, Urfa'daki halk mücadelesini, iç savaşı ve halk savaşını inkar ediyorlar. Başkaya'nın yaptığı, bütün bu yazılanlardan sonra, tam bir inkarcılıktır.

Devam ediyorum; artık Doktor Başkaya'nın bu güldürmeyen şakasından aktarma yapmak durumunda olmadığımı sanıyorum. Bu incelememi, kendi bütünlüğüne kavuşturarak bitirmek istiyorum. Bunun için, benim, sosyal eylemliliğimdeki iki ilkeyi yazmam gerekiyor. Başkalarıyla birlikte, sosyal mücadelede yürürken, iki ilkeyi hep göz önünde tutuyorum; şimdi bunları yazıyorum.

Bir: Türk ilericiliği ile Kürt ilericiliğinin beraberliğini sağlamak.

İki: Türk gericiliği ile Kürt gericiliğinin ittifakını bozmak ve bağlarını kırmak.

İkincisinin birincisi kadar önemli olduğuna işaret etmek durumundayım; bu önemle, Kurtuluş Mücadelesi'nin başındaki hep olumlu görülen, Türk-Kürt Birliği'ni ele almak istiyorum. Kısaca şudur: Kemal Paşa, en kibar sozcükle Sadrazam Damat Ferit ile İngiliz işgal kuvvetlerini tatmin ederek, Samsun'a ve oradan Havza'ya gittikten sonra, Erzurum'a davet ediliyor Burada önemli olan, tarihte önce Ermeniler'in, sonra Kürtler'in ve bir süre de Türkler'in siyaset ve kültür merkezi olan ve şimdi gericiliğin pençesinde inleyen Erzurum, Kemal Paşa'dan önce de hareketlidir ve devrimci çalkantılar içindedir. Burada, genç üniversite mezunu ve öğrencilik yıllarımda tanımak imkanı bulduğum, sosyalizan, devrimci-demokrat Cevat Dursunoğlu'nun aktif olduğunu biliyoruz; Cevat Bey, Kemal Paşa'yı Kongre'ye kendi yerine delege yapan devrimcidir. Bu bir başlangıçtır; bütün yaşamında, eşrafla ilişki kurmayı bir yaşam biçimi yapan Kemal Paşa, Erzurum'daki ilk temaslardan sonra, Kürt Şeyhleri ve bir bölümü, Hamidiye düzeninden albaylık ya da paşalık rütbesi almış, Kürt aşiret reisleriyle buluşmakta gecikmiyor. İkinci Mahmut'un Kürt feodalitesini ezmesinden sonra, şeyh ve aşiret reisleri, Kürdistan yönetici tabakalarını temsil ediyorlar.

Kemal Paşa ve ekibinin, Kürt mütegallibesi ile yaptığı ittifak arayışında, bazı çevreler, yazılı bir sonuç belgesi arıyorlar; ben bunun yersiz olduğunu düşünüyorum. Bir kez, Osmanlı'nın son dönem generallerinin, son otuz yıldır Cumhuriyet generalleri örneği oldukça politize olmuş olduklarını hatırlamak durumundayız; Kemal Paşa'nın bunlar arasında, ayrıca, en temkinlilerden birisi olarak biliyoruz. Diğer yandan, Kemal Paşa'nın artık bir koalisyonlar üstadı olduğu kesindir; Paşa, gerektiği anda koalisyon kurmada büyük ustalık sergilemiştir. Bunun takdire değer ve hatta hayranlık uyandıracak bir nitelik olduğunda kuşku bulunmuyor; ancak, ben, Kemal Paşa'nın, ihtiyacı kalmadığı zaman koalisyonları yıkarken sergilediği acımasızlıktan hep irkiliyorum. Bütün bunlarla birlikte, Kemal Paşa'nın, Kürt mütegallibesini bir ortak mücadeleye ikna etmede çok zorlanmadığını düşünebiliriz.

Peki ne oluyor? Şöyle düşünmeyi denemek zorundayız: Kemal Paşa'nın gerici Kürt mütegallibesiyle kurduğu ittifak, mücadeleye sonradan

Hoca'nın dostu düşman çıktı

GENELKURMAY'ın ırtica birliğinde Türkiye için sakıncalı kişiler listesinde adı geçen Kuzey Irak'taki Kürdistan İslami Hareket Lideri Şeyh Osman, Başbakan Necmettin Erbakan'a yakınlığıyla biliniyor. Kuzey Irak'ta Mesut Barzani ve Celal Talabani'den sonra üçüncü silahlı güç olan Şeyh Osman, geçen yıl Türkiye'ye gelmiş ve Ankara'da bir süre tedavi görmüştü. Kuzey Irak'ta İran'ın desteğiyle faaliyet gösteren Şeyh Osman da Türkiye'nin şartlar düzenine geçmesini arzulayanlardan. Bir süre önce Kuzey Irak'ın İran sınırına yakın Haleçe Kenti'ndeki kargâhında görüştüğümüz Şeyh Osman, şunları söylemişti: "Ben, Türkiye'ye göz aneliyeti olmak için gittim. Bu arada RP'li bazı dostlarımı da ziyaret ettim. Erbakan, Barzani ve benimle Kuzey Irak sorununu halledebileceğimizi belirtti. PKK'yı bitiririz demedi. Bizim, PKK ile hiçbir diyaloğumuz ve alakamız yoktur. Ancak, tüm Kürtler mazlumdur. Biz mazlum olan, has Kürt'e yardımcı oluruz. PKK'nın da yardım konusunda bir talebi olursa onlara da yardımcı oluruz. Erbakan, Türkiye'deki Kürt sorununu çözebilir. Yeterki partisinden sayıları 40'a varan Kürt milletvekili öne çıksın, diyalog yolu arasın. O noktada Erbakan da gerekan adımı atar."

■ Faruk BALIKÇI / DİYARBAKIR

katılan ve liderliği eline alan Kemal Paşa ve arkadaşlarının, sağa kaymasına imkan vermiştir. Kemal Paşa ve arkadaşlarının, sosyalizan Çerkes Ethem gerillaları ile Rusya'dan dönen Suphi komünistlerini tasfiye etmesi, işte, tam bu ittifakın arkasına denk düşüyor. Daha açık olarak söylenebilir; Kemal Paşa ve arkadaşları, mücadelenin halkçı katmanlarını, Kürt mütegallibesinden aldıkları destekle değiştirebiliyorlar, bu son derece önemli bir operasyondur.

Doğru mu? Daha ayrıntılı bir tartışma için yeni çalışmalarımın kitaplar haline dönüşünü beklemek durumundayız. Bu arada "çevrimsel tarih" kod adıyla hazırladığım ve Türkiye tarihini çevre halklar tarihiyle iç içe çözümlemeye çalıştığım bir kitapta göstereceğimi umuyorum; benzer, gelişmeleri, hemen hemen aynı tarihte ve benzer senaryolarla İran'da da görüyoruz. İran'da, ilerde tam Musul anlaşmasına denk bir tarihte, egemen Türkmen Kaçar dinastisini devirerek kendisine, sadece eski bir İran dili demek olan "Pehlevi" adını alan, Kemal Paşa'nın "Atatürk" adına benzer bir süreçtir, ve kendisini "şah" ilan eden Albay Rıza, 1921 yılında bir darbeyle bütün gücü elinde topluyor ve benzer düzenlemeler yapıyor. Sovyetler'le Ankara'nın imzaladığı Mart 1921 Antlaşması'nın benzeri, Tahran-Moskova arasında da gerçekleştiriliyor; emperyalizm, bu tarihten sonra, bolşevizmin, Kafkasya'dan aşağıya inemeyeceğinden emin oluyor. Profesör Timur'un değindiği Ermeniler'in yeni yaklaşımı bununla ve uluslararası stabilizasyon-

la ilgilidir. Çaresizdirler.

Türk ve Kürt gericiliğin ittifakı, Türkiye halkı için her zaman büyük bir talihsizliğin habercisidir; bugün de bunu yaşıyoruz. Unutmayalım, eylülist darbe artığı Anap'ın hükümetten uzaklaştırıldığı 1991 tarihinden beri, Türkiye'de baskı rejimi, Hikmet Çetin veya Necmettin Cevheri türü, adları önemli olmayan, Kürt gericilerinden güç alıyor. 1960 öncesinde olduğu gibi bugün de Türkiye Kürdistan'ı baskı rejimlerinin oy deposu konumundadır.

Bu noktanın, Kürt politikacı dostlarımız tarafından ihmal edildiğini görüyoruz; Refah Partisi'nin kapatılması ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi'nde dava açılmasından sonra bazı Kürt politikacılarının, bu arada, Hadep yöneticisi Sedat Yurtaş ile Feridun Yazar'ın açıklamaları, pek umut kırıcıdır. Her ikisi de, Refah'ın kapatılmasına karşı çıkan bir tutum içindedirler; ben, Türkiye halkıyla birlik istedikleri ve Türkiye ilericilerinin Kürt davası'nı desteklemelerini talep ettikleri sürece, böyle bir tutum almaya hakları olmadıklarını düşünüyorum.

İkisi de hukukcudur; ülkede geçerli yasalar açısından, Refah'ın kapatılmasına karşı çıkan bir hukukcunun hukuk bilgisinden ciddi olarak kuşku duymak zorundayım. Refah, bir parti değil, açık veya gizli bir tarikattır. Ayrıca, ben başsavcılığın harekete geçmesinden çok önce, avukatım Dursun Ermiş aracılığıyla, savcılığa verdiğim dilekçede, başka nedenler bir yana, bir hükümetin bir üyesinin, "kadir gecesi olduğu için cezaevindeki ölüm oruçlarını durduracak kararı aldım" demesini, bir partinin kapatılması için yeterli neden sayabiliyorum. Biz, çok sevgili gençlerimizin canı da söz konusu olsa, kamu kararlarının dini temellere dayandırılmasını reddetmek ve yasaklamak durumundayız.

Ayrıca bizim sosyal pratiğimiz, parti kapatma istemlerinini de içeriyor; yetmişli yılların büyük yürüyüşleri, hep, "faşist Mhp kapatılsın" sloganlarıyla inlemiştir; bu, doğru bir istek ve slogandır. Bizim Türkiyemiz'de faşist ve şeriatcı partilere yer yoktur; Kürt dostlarımızın, hem Kürdistan'da ve hem de Türkiye'de yönetim düzenlerini belirleme hakları bulunduğunu sanmıyorum. Ben, Refah ve imam-hatiple ilgili görüşlerimi, düzenli yazdığım, Avrupa'da yayınlanan Özgür Politika'da dillendirdiğimden oldukça uzun bir zaman sonra, bunlar Milli Güvenlik Kurulu'nda benimsenince, Avrupa'daki bir takım Türkiyeli Kürt politikacılar hakaretle birlikte, imam-hatiplerin az bile olduğunu savunmaya başladılar. Yazmayı durdurmanın ötesinde, bunlara yazdığım son yazıları biraz değiştirerek Türkiye'deki Kürt kökenli dostlarımıza şunları söylemek durumundayım: "Saddam, Halepçe'yi kimyasal silahlarla yakmış ve kömüre çevirmişti; çok üzüldük, Bilgesu'nun 'halepçe' ağıtını dinleyip hüzünlendik. Ancak şimdi halepçe, Şeyh Osman adında bir Erbakancı'nın egemenliğinde daha da kömürleşmektedir ve oraya çağdaş hiçbir Kürt giremiyor. Refah'ı, Erbakan'ı ve imam-hatipleri bu kadar seviyorsanız, buyrun alın, Şeyh Osman'ın yanına götürün. Biz zamanı gelince, gelip sizi orada kurtarırız." Kürt dostlarımız kendi özgürlüklerini kutsal sayarken bizi karanlığa zorlamak hakkına sahip bulunmuyor, bundan fazlası, fazladır.

Bazı Kürt politikacıları ile sözde "Kürt Dostu" ve kıymetleri kendilerinden menkul, Refah'ın "işte Türk aydınlarının", utangaç veya utanmaz bir biçimde refah'a ve imam-hatiplere siper olmaları çizgilerinden kesinlikle dönmeleri gerektiğini düşünüyorum. Bu bizim işimizdir ve bizler, Kürtler'e sevgimiz nedeniyle, kendi dünyamızı karartmayız. Ayrıca bütün Kürtler'in İngiliz casusu dedikleri bir zamanda, Şeyh Sait'in, hiçbir zaman casus olmayan, tutucu bir Kürt milliyetçisi olduğunu ortaya çıkartan da benim; saygıya davet ediyorum.

Refah'ı bir kez, Hadep Başkanvekili Ahmet Türk'ün de katıldığı ve söylediklerime de katıldığı bir med-tv panelinde çözümlemiştim; Refah, bizim aydınlık yürüyüşümüze ve daha sonra gelen Kürt Yükselişi'ne karşı devletin bir aletidir. Bir: Refah'ın bütün parti kadrolarını, aynı anlama gelmek üzere, imam-hatip mezunlarını, devlet yetiştiriyor. Refah, bunun farkında; imam-hatiplerin kapatılmasıyla, herhangi bir okul sisteminin değil, Refah Partisi'nin parti kadrosu okullarının, çok açıkçası Refah Partisi okullarının, kapatılacağını görüyor. Bunu göremeyen, sadece bazı Kürt dostalırımız, Kürt dostlarımızın dostları ve bir de kurulduğu zaman benim bir basın açıklamasıyla, "damat Feritçi" olarak nitelediğim, ödleklerdir. İki: Refah'ın, rakiplerini, Türk siyasi polisi ve polisin gücü yetmediği zaman, Devlet Güvenlik Mahkemeleri, tasfiye ediyor; siyasi polisin, çok önemli ölçüde refahlılaştırıldığını anlamak için, benim kadar olmasa bile, en azılı oldukları zaman, bir süre siyasi polisin hücrelerini ziyaret et-

miş olmak gerekiyor.

Daha ne isteniyor? Bundan daha kolay particilik olur mu? Bu yeteneksiz güruh karşısında, Türkiye aydını, hükümet olur olmaz beceriksizliklerini görerek rahatlamıştı; örgütsel düzeyde de rahatlamak gerekiyor. Bunların örgütü devlet'tir; devlet ayaklarının altından çekildiği zaman, bütün örgütleri yıkılacak ve bir amorf kütle olarak kalacaklardır, biliyorlar.

Üç: Son nokta olarak Avrupa'da örgütlerine bakıyorum; önümde, "L'islam en Europe" adlı bir kitapçık var, La documentation Française tarafından yayınlanması, içindekilere ayrı bir güvenilirlik veriyor. Bu kitapçık, Avrupa'daki Milli Görüş'ün doğrudan doğruya Erbakan'a bağlı olduğunu, Türkiye'de şeriata dayalı bir devlet düzeni kurmayı açıkça ilan ettiklerini kaydediyor.(9) Aynı kitapçık, Avrupa'da şeriatçıların, camiler ve benzeri ibadet yerleri olarak örgütlendiğini, bunların Ankara'daki Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı bulunduğunu,1989 yılında sayılarının 63 bin olduğunu, her yıl 1500 yenisinin eklendiğini,1989 yılı itibariyle, 80 bin personeli olduğunu, bunun 40 binin imam-hatip-ecole'i mezunu olduğunu ekliyor. Alman uzman Hans Voking'in bu incelemesine göre, hepsinin yönetimi, Türkiye Büyükelçiliği'nin elindedir ve ayrıca ünlü Suudu kuruluşu Rabıta tarafından da beslenmektedir. (10) Bu sırada, Almanya'daki büyükelçi Onur Öymen'dir ve Öymen'in, Avrupa'yı refahlaştırmada her türlü ölçünün ötesinde gayreti olmuştur.

Şimdi General Çevik Bir, Müsteşar Sönmez Köksal ile birlikte Onur Öymen'in bir "icra komitesi" olarak, devlet içinde yeni bir partileşme çabaları içinde rol almasının ne anlamı var? Bir anlamı şudur:Türk yönetenleri için ideoloji, her zaman bir eylem planının kılıfıdır. İç Asya'dan beri Türk yöneticilerinin bir özelliği, inanç düzeylerinin ve belli bir inanca bağlanma kapasitelerinin son derece zayıf olmasıdır. Şimdi bütün yapmak istedikleri, otuz yıldır artan bir dozajla yaptıklarının tersidir; bu belki de benim için bir çoklarından daha açıktır.

Neden mi? Yetmişli yılların sonlarında çıkardığımız Sosyalist İktidar Dergisi'nde çok açık olarak, "yakında askerler iş başına gelecek Erbakan'ı hapse atacak ve Erbakan'dan çok erbakancılık yapacak" demiştim; bunu, 1980 Eylül ayının ilk haftasında yayınlanan, "Bir Yeni Cumhuriyet İçin" adlı kitabıma alıp yeniden yayınladım. Bana, sekiz yıllık mahkumiyet, tutuklama ve bir de askeri mahkeme kararıyla, "şeytana pabuçunu ters giydirecek kadar zeki olduğum" hükmünü getirdi; hiç sanmıyorum. Ancak askeri rejim ne yaptığını çok iyi biliyordu ve sırlarını açıkladığım için beni mahkum ediyordu; ben sekiz yıl yatmadım, fakat kitap hala yasaklıdır.

Bu kitabım Selimiye'de Birinci Ordu Komutanlığı'nda yayınlanırken, çeşitli aşamadaki savunmalarımı hatırlıyorum; galiba 1982 yılıydı, İstanbul Köprüsü'nde, takkeli ve cübbeli bir baba ile üç-dört yaşında takkeli-cübbeli oğlu Karaköy'de yürüyordu. Bu o zamanlar o kadar ender bir görüntü olmalıdır; çünkü Milliyet Gazetesi, bunu birinci sayfasından yayınlıyordu; bunu, Askeri Mahkeme'ye sunduğumu hatırlıyorum. Beni yargılayan subaylar aracığıyla generallere, izledikleri yolun çok karanlık olduğunu anlatmaya çalışıyordum. Nafile!

Bizi buraya getiren Türk gericiliğidir.

Türk generalleri, bizim aydınlık yürüyüşümüzü durdurabilmek için, ülkemizi en koyu karanlığın içine atmaktan çekinmediler.

Şimdi kuyunun başında ürküyorlar.

Bizim programızın arkasına diziliyorlar ■

NOTLAR

1. Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Şubat 1997, "Cumhuriyet Tarihi" tartışması, s.13
2. ibid., s.15
3. ibid., s.28
4. ibid., s.19
5. ibid., s.13
6. ibid., 15
7. ibid.,s.14
8. Kürt asıllı Harvad'lı araştırıcı Dr. Mehrdad Izady'ın, bir ara, Murat belge-Ahmet Altan'ın "ver kurtul" kampanyalarına kaynaklık eden çalışması, kürdoloji'de en ekalist bir örnek durumundadır.
M. R. Izady, The Kurds: A Concise Handbook, Taylor and Francis, 1992
9. "C'est pour cette raison que ses members reclament la restarauration d'un Etat islamique en Turqui par la voie democratique"
Jocelyne Cesari (ed.,), L'islam en Eurepe, La Documentation Française, mars 1995, p.52
10. "En 1989, le Diyanet controle 63 000 mosquees et costruit, chaque annee, 1500 nouveaux lieux de culte; il emploie environ 80 000 personnes, dont 40 000 sont imam qui ont suivi l'enseignement dans ün imam-hatip-ecole"
"Ce centre est sous la tutelle del'ambassade de la Republique turque, et beneficie de l'aide financiere de la lique islamiqe mondiale (rarabita). ibid., s.52

Statüko Çözülürken

Gökhan HARMANDALIOĞLU

Toplumsal dengelere ve hem de politik gelişme ve dengelerdeki gelişmeye faraziyeler değil, verilerin bilimsel yanıyla baktığımızda statükonun giderek çözüldüğünü görmek mümkündür. Düzeni korumakla görevli, düzen içinde de olsa, reel çevreler, statükoda ısrarın rejimin sonu olacağı bilinci içinde düzenin temellerini sarsmadan ciddi bir değişimin gerekliliğinde giderek birleşiyorlar.

Savaş, politikanın başka araçlarla devamıdır. Onüç yılı aşkın sürdürülen savaşın kaderini, bir başka deyişle politik insiyatifin geleceğini orduların fiziksel, maddi dayanakları ve de en önemlisi çarpışanların ideallerinin; inançlarının ve dirençlerinin gücü belirler Bu açıdan savaşan tarafları değerlendirdiğimizde, tüm demagojik propagandalara, hedef saptırmalara ve de Türkiye solunun körlüğüne rağmen, politik insiyatifin giderek Kürt özgürlük hareketinin eline geçmeye başladığı görülmektedir

Savaşan taraflardan birisinin (Türkiye Cumhuriyeti'nin) politikası, "bir tek çakıl taşı bile vermemek" temeline oluşturulmuştur Ne kadar "güçlü" "modern" savaş ve şiddet araçlarına sahip olursa olsun, bu temelin anlamı, günü-bugünü kurtarmak, var olanı korumak (statüko) ve çözüm üretememektedir. Kısaca, statükoculuk diyeceğimiz tarafın karşısında, sadece durumu, bugünü kurtarmak değil, geleceği kurma inanç ve idealinde bir güç var. Gerek doğa ve gerekse toplumsal olaylar da statüko ve denge geçici, çelişki ve gelişme mutlaktır. Hem toplumsal dengelere ve hem de politik gelişme ve dengelerdeki gelişmeye faraziyeler değil, verilerin bilimsel yanıyla baktığımızda statükonun giderek çözüldüğünü görmek mümkündür.

Son Türk devletinin politik temeli, statüko üzerine oturmuştur. Bunda en büyük etken, Türk ordusudur. Çünkü, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana, silahlar (silahlı güç, ordu) politikaya yön vermiştir. '90'lı yıllara kadar kendi kendisini idare edebilmiş bu durum (statüko), cumhuriyet tarihinin en güçlü, en organize, en disiplinli ve taktik esneklikleri silahlı kalkışması karşısında değişmek zorundadır. Bunu en iyi gören, kasaba, taşra politikacılığı kalitesini aşamayan sözde politik çevreler değil, statükonun en büyük kurucusu TC ordusudur. Ve yine unutulmasın ki, TC'nin tüm önemli sorunlarının çözümünü, istikrarlı hiçbir temele sahip olmayan politik çevreler ve parlemento değil, ordu üstlenmiştir

Cumhuriyet geleneği Türk ordusunun bu rolü istisna değil, kural haline gelmiştir. Ordudan gelen, tarihsel bir ağırılığı, karizması ve ordu içinde otoritesi olan Kemal ve İsmet Paşaların dışında, Türkiye'de hiçbir polikacının değeri -ağırlığı- olmamıştır. Buna politik yaşamında iki darbenin hedefi olmuş son cumhurbaşkanı da dahildir. Karikatürize etmiyoruz, "bu memlekete komünizm gelecekse onu da biz getiririz" anlayışının yol göstericisi M.ustafa Kemal'dir. O'nun kurduğu resmi komünist partisinin güçlü adamlarından ikisi de, ikinci cumhurbaşkanı İnönü ile üçüncü cumhurbaşkanı Bayar'dır.

En demokratik burjuva cumhuriyetlerde bile, yaratılmak istenen tüm görüntülere rağmen militarizm -ordu, polis ve benzeri kurumlar- politikanın içindedir Türkiye'de militarizm, cumhuriyet tarihinin başından beri politikanın en küçük hücrelerine nüfus etmiştir. Bu işin doğası gereği çözülen statükoyu değiştirme görevini, hiçbir kıymeti harbiyesi olmayan, statükodan daha statükocu politik çevreler değil, politikanın asli unsuru -ordu- üstlenecektir. Dikkat ediniz, sağıyla, soluyla Türk polikacısı yaşanılan, gerçekten politik çözüm üretme basireti, dirayeti ve yeteneğinden kopuktur. Türkiye savaş denilen -çok ciddi ve hiçbir hafifliği kaldırmayan- gerçeğin içindedir.

Bu gerçeği de seyirciler değil, ilkin savaşın ceremesini çekenler kavrar. Ateşin yakıcılığını en iyi elini ateşe daldıran bilir. Son dönemlerde ki klasik propaganda savaşının "zorunlu" abartılarının dışında, gelişmeleri izleyen, en gerçekçi politikalar ateşin içinden, yani savaş hattında olanlardan geliyor. Bu konuda en rahat tespitler özgürlük hareketinin politik önderliğinden geliyor. Tüm mesaj ve demeçlerinde ordu faktörünü öne çıkartıyor. Öne çıkarılan ordu -TC ordusu- gerçeği, sivil politikacıların çapsızlığı ve tükenmişliklerinden kaynaklanmaktadır. Kürt özgürlük hareketi, Türkiye'deki sivil politikacının hafifliğini, masa başında değil, savaş alanında tanımıştır.

Türkiye'de sözde sivil politikacı ile diyaloğun boşluğu açıktır. Diyalog çağrılarının muhatabı, artık, Yılmaz, Çiller, Erbakan gibi figüranlar değil, Türk politikasının başrol oyuncularıdır. 74 yıllık cumhuriyetin baş oyuncuları, yeni işlevlerine açıkça sahip çıkmışlardır. Genelkrmay ve özellikle Çevik Bir'in üstü örtülü mesajları yeni gelişmelerin çok önemli belirtileridir. Bu sinyalleri en iyi şekilde gerilla ve onun politik önderliği almaktadır. Kürt devrimci ulusalcılığı etrafında kenetlenmiş aydın dostlarımızın gelinen aşamada klasik kemalizm eleştirmenliğinin -ideoljik ve felsefi değeri olsa da- pratik ağırlığı yoktur. Alavere dalavere Kürt Mehmet devri bitmiştir. Kemalizm, sonradan Kürt'e artık kendini yutturamaz hale çoktan gelmiştir. İdeolojik, politik ve pratik mücadelenin yönü artık değişmiştir Yeni gelişmeler, yeni söylemler ve taktikleri gerektirir. Kemalizmden kopma, sıyrılma artık Türk aydınının görevidir.

'80'li yılların sonları '90'lı yılların başından itibaren statüko çözülmeye başlamıştır. Bu çözülmede en büyük etkenlerden birisi, cumhuriyet -statüko- tarihinin ciddi başkaldırısı ile olunmasıdır. Bir başka deyişle, Kürt özgürlük hareketi statükoda önemli gedikler açmıştır. Türkiye'de değişik millet, milliyet ve etnik kökenli halk arasında çok yoğun olmasa da küçümsenmeyecek bir demokratikleşme bilinci gelişmeye başlamıştır.

Ayrıca, Türkiyeli aydınlardan, işadamlarına kadar değişik tespit ve düşüncelerle de olsa statükonun çözümsüzlüğünün farkındadır ve düzen içinde bile olsa bir sistem değişikliğinden yana ağırlığını koymaya başlamıştır. Geçen her zaman statükonun aleyhine işlemeye başlamıştır. Düzeni korumakla görevli, düzen içinde de olsa, reel çevreler, statükoda ısrarın rejimin sonu olacağı bilinci içinde düzenin temellerini sarsmadan ciddi bir değişimin gerekliliğinde giderek birleşiyorlar. Burada, sol ve sosyalistler kaba bir yaklaşıma düşmemelidirler, çünkü devrim olmadan da mevcut düzen içinde ciddi değişikliklere kısmi de olsa gidilebilir.

Avrupa'nın güneyinde bunun örnekleri yakın tarihimizde mevcuttur. Kaldı ki, Türkiye'deki statükonun şimdiye kadar en önemli ve büyük destekçisi büyük devletler ve güçler, Türkiye'de mevcut statükonun çözümsüzlüğünün bizden daha çok farkındalar. Onun için de, bu güçler hem Ortadoğu'daki önemli müttefikleri TC ve Kürt özgürlük hareketini

kontrol altında tutmak için yoğun çaba sarfediyorlar ABD ve batının siyasi çözümden anladığı müttefiki TC'yi düzen içinde bir değişikliğe ikna etmek, gerekirse zorlamak, şu durumuyla bir çıban başı ve Ortadoğu'da- özellikle uzun vadede daha tehlikeli- isitikrarasızlık unsuru PKK'yi terbiye etmek en azından yumuşatmaktır. Türkiye'de gerek iç gerekse dış mihrakların PKK'ye alternatif bir "sol" güç yaratma plan ve teşebbüsleri tutmamıştır.

ABD ve batılı çevrelerin Türkiye'deki asıl muhatapları statükonun merkezi, yani ordudur. Son gelişmelerle generaller, merkezdeki rollerini daha da güçlendirdikleri gibi vitrin ve görüntüde de, zaten içinde ciddi bir ağırlığı olmayan parlamento ve sivil politikacıları bir kenara itmişleridir. Böyle bir noktada, Kürt özgürlük hareketi önderliğinin, diyalog konusunda orduyu muhatap almasının şaşılacak bir yanı yoktur. Orduyu muhatap almak, gelişmelerin dayattığı bir gerçektir. Şaşkınları oynayanlar da, yine bizim Türkiye solu, Kürt solunun bir bölümü ve Kürt özgürlük hareketinden bazı dostlardır. Siyasal çözüm vb konularını çözme rizikosu ve gücünü ancak ve ancak TC politikasının asli gücü, ordu yüklenebilir, çünkü 74 yıllık cumhuriyet politikasının, politika geleneğinin kaçınılmaz sonucu budur. Statükoyu kısmen de olsa değiştirme gibi ileri bir işlevi statükoculuğun merkez üssü (generaller) üstlenmek zorunda kalmıştır

Tam da böyle bir aşamada Genelkurmay'ın "Refah, PKK'dan daha tehlikelidir" tespiti bir gerçeğin demogojik itirafıdır TC ve ordusu için asıl tehlike düzende önemli gedikler açan Kürt özgürlük hareketi ve Türkiyeli devrimcilerdir. "Asıl tehlike"den birincisi giderek gelişmekte ve yetkinleşmekte, ikincisi henüz bir varlık değildir. TC ve ordu, dün "bir avuç eşkiya" dediği PKK gerçeğini kabullenmek zorunda kalmıştır. Türkiye'de ortaya çıkabilecek -devlet için- ikinci önemli istikrarsızlık unsuru TC'nin işini zorlaştıracaktır.

Ordunun "Refah alerjisi" ne dine, ne Refah'a karşı oluştan kaynaklanıyor, ne de ordu, Türkiye'de gerçek laisizmin koruyucusudur Refah düzen partilerinden birisidir. Ancak Refah çevresi ve tabanındaki gelişme ve hoşnutsuzluklar, Refah'ın sınırlarını aşmıştır. Sınırları aşan bu çevreler Refah merkez yönetimi olduğu kadar, rejimin başkorucusunu telaşlandırmaktadır Bu cumhuriyet tarihinin en büyük ekonomik krizi ve krizle orantılı olmasa da giderek derinleşen politik kriz ve patlama unsurlarını eklerseniz, rejim korucularının gerçek endişe nedeni ortaya çıkar. PKK, ordu açısından zaten istemese de kabullenilen bir realitedir, savaşılan bir güçtür, kökü kazılamayacak bir olgudur. Bu olgu beşyüz yıllık bir tarihin yarattığı sonuçtur Gelinen aşamada TC ve ordunun ikinci bir tehlikeye dayanma gücü yoktur. İstemese de kabullenilmiş, "alışılmış" bir tehlikeye ek bir başka yaygın direnme, yeni bir korkulu rüyadır ve generallerin kabuslarının sebeb-i hikmeti budur.

Refah çevresi ve tabanındaki geiişme ve hoşnutsuziukiar, Refah'ın sınırlarını aşmıştır. Sınırları aşan bu çevreler, Refah merkez yönetimi olduğu kadar, rejimin başkorucusunu telaşlandırmaktadır. Bu cumhuriyet tarihinin en büyük ekonomik krizi ve krizle orantılı olmasa da giderek derinleşen politik kriz ve patlama unsurlarını eklerseniz, rejim korucularının gerçek endişe nedeni ortaya çıkar.

"1991'den bu yana PKK gerilemeye başlamıştır, artık serhildanlar yok, Kürt halkı mücadeleden bıkmıştır" gibi kör, politik yaşamdan, kitlelerden kopuk tesbitler (!) Türkiye solu, kendisini ve generalleri rahatlatacağına, Refah çevresi ve tabanında ki "radikalizm" kadar bile tehlike -düzene karşı tehlike- olamamanın net içten bir muhasebesini yaparlarsa, bundan en büyük yararı "uğruna ölümleri göze aldığımız" halk görür■

'Sol Sosyete' Hakkında Bir Deneme

İsmail Doğan

Yayın alanının yarattığı birikimlerin akıtılacağı alanların çoğaltılması da yeni imkanların sunulmasını mecbur kıldı. Sanat festivalleri, geri kalmışlığın ezikliğini giderecek soluklar olarak ikram edildi. Reddetmenin yerini daha çok bağlanmanın aldığı bu kesim, düzenin her alana yayılan dayanakiarından biri durumuna getirildiler.

Solu teşrih masasına yatırırken on yıllık dönemlendirmelerle düşünmek gerekmektedir. Varolan kadrolara, özellikle yönetici kadrolara yani son sözü söyleme hakkını ellerinde tutanlara bakmak önemli ipuçları vermektedir. Bunlar özellikle son iki-üç on yılın ürünleridir.

Çoğunluğu solculuğa üniversite yıllarında başladılar. Orta sınıfın, dönemine göre yarı konforlu apartman dairelerinden geliyorlardı. İsyancı yönleri belki de Batıcılığın yarımlığını tamamlamakla ilgiliydi. Çoğu parlak öğrencilerdi. Mutlaka yabancı dil bilmeliydiler. Batıya onun rasyonalitesine, aynı anlama gelmek üzere, pozitivizme kısa yoldan bu yolla ulaşıyorlardı. Bir bölümü bugün çevirmen olarak karşımızdalar. Yolları kısaydı, sol sosyetenin nostalji tütsülü mahvillerine ufaktan kaydılar. Avrupa'nın umutsuz solcularının, iradesini yitirmiş "marksist" teorisyenlerden kopyaladıkları kavramlan ince zekalarıyla kullanıp kendilerine yol açtılar. Cia'nın kontrolünde olduğu artık iyice anlaşılan kimi vakıf ya da üniversitelerin yayınları ile desteklenen soğuk savaş söylemini son on yıla taşıdılar. Sovyet düzeninin çözülüşünü fırsat bilerek, retoriğin sağladığı imkanlarla yayın piyasasını hegemonyalarına aldılar. Zaten rüzgar değişmişti, -şimdi hem prestalin dönemi Sovyet yazını, hem de postmarksizm revaçtaydı. Güçlü konularını günümüzün gerçeğinden alan bu yapıtlar çok satılıyor, birkaç fırın ekmek birden yeniliyor, konforun devamı sağlanıyordu. Konum böylece sağlanınca, siyasal mevki ve sol sosyete içerisindeki statüko da korunmuş oluyordu. '75-80 arası dönemde yitirdiklerini yeniden hatta fazlasıyla yakaladılar. Yeni teorik yaklaşımlarıyla bizim tarafta yerlerini pekiştirirken, müslüman sosyetedeki benzerleriyle buluşmayı da ihmal etmediler. Postmodern buruşukluğun katkısıyla çok dinli ya da çok dinsiz felsefi bir derinlik keşfettiler. Keşifler çağı kapanmamıştı, Balkanlar'da ve Kafkasya'daki ırkdaşlarını hatırladılar. Şu meşhur milliyetler sorunu gündemin ana maddesi halini aldı. Böylece akıntıdaki şamandıra gibi, bir islam fazileti, bir ulus gerçeği çekiştirmeleriyle batıp çıkmalar yaşanan gerçekliği kurdu. Güncelliğin egemenliği, hatta hegemonyası kendi sarmalını yarattı ve gündelik hayatın baskısı, kullanma kılavuzları çıkanlarak rahatlanılmaya çalışıldı. Dinin, milliyet kavramının açtığı kapıdan devletle buluşma,

soldan ayak çekilmeden başarılmış oldu.

Böylece konu edindiğimiz çerçevede hem yayıncılık hem de medya çalışanları alanına değinmiş olduk. Belki kendimizi rahatlatlatmak için buralarda çalışmaya çabalayan, emek harcayan kardeşlerimizi tenzih ederek devam imkanı aramamız gerekiyor. Çeviri işiyle uğraşanların marjinal ama küresel, yerelci ama batıyla bütünleşme hevesli şizofrenik durumları yayıncıları ile birlikte değerlendirile bilir. Yükseliş döneminin getirdiği kümülatif çoğalmasıyla solculuğumuza klasikleri armağan edenlerin yerini önce günümüz insanının somut, ama bir o kadar da soyut, psikolojik sorunlarına yönelik yayıncılık aldı. Sınıftan kaçışın temelleri solcuların birer arıza oldukları paranoyasını yayarak piyasa mekanizmasıyla atıldı. Yayıncı-çevirmen birlikteliği talep ile arzı ortak mekanları olduğundan kuşku duyulmayacak yerlerde reklamcı yoldaşlarıyla birlikte oluşturdular.

Yayın alanının yarattığı birikimlerin akıtılacağı alanların çoğaltılması da söz konusu çevrelere yeni imkanların sunulmasını mecbur kıldı. Sanat festivalleri, geri kalmışlığın ezikliğini giderecek soluklar olarak ikram edildi. Müzik ve sinema tutkunu haline getirilen topluluklar her yaz Güney'e gitmeden önce ait olduklarını sandıkları dünya, batı, ayaklarına getirilerek hoşnut edildi. Reddetmenin yerini daha çok bağlanmanın aldığı bu kesim, düzenin her alana yayılan dayanaklarından biri durumuna getirildi. '80'lerin özelliği olan sosyal muhalefet alanlarını daraltmak ve yeni düzen arayışlarından münevver tabakayı soğutmak hedefi kuşatma politikasına dayanıyor. Kuşatmanın en önemli aracı da aklı dumura uğratılmış bu kesim oldu. Kavramlarla düşünmeyi, anlam yakalamayı sıkıcı bulan yenilenmeci anlayış sahipleri müzik, özelde de jazz'ın terimlerini, internet'in özel dilini, kısacası sosyal sorunlar dışındaki her türlü bilgi yumağını şevhetle konuşur olmaya eğitildiler. Zenginliklerini borsalarda, turizm sektöründe çoğaltan yeni faşizanların da gelip gittiği barlar, ortak platformlar haline geldi. Daha rahat sosyalleşilen bu mekanlar iletişimsizlik sorunlarına da son verecek imkanları sundu.

Farklı gibi duran, belki biraz daha emek harcamayı gerektiren bir kesim de gazetecilik uğraşıdır.

Geçmiş mücadelenin kazandırdığı kısmi yeteneklerini basında, yeni söylemle medyada, sürdürmeye çalışanlar da sol sosyetenin üyeleri arasındadır. Mesleki bozulmanın en çarpıcı özellikleri çoğunlukla gazeteciler arasından çıkıyor. Hep anlık düşüncenin, görünenin tutsağı oldular. Büyüyen, büyüdükçe tekeller sisteminin bir organı olan basının içerisinde kopmak üzere oldukları düzenle bağlarını yeniden yakaladılar. Tekellerin sözcülüğünü yapmaları yaşam imkanlarını genişletti. Basın tekellerinin futbol piyasasının dahi dudaklarını uçuklatan transfer politikasıyla fikri kıvraklıklarını düşüncelerinin yerine koyarak, sayfa ve ekranlara zıpladılar. Bu türün en önemli özelliklerinden birisi de, bir takım ve ekip olarak hareket etmeleridir. Sabah'tan Doğan grubuna, bu grupların televizyon ekranlarına yayılarak, güncel politika labirentlerinde dolaşarak, topluma göz-kulak, hatta ses olmayı becerdiler. Pek istemediğimiz bir şey olmasına karşılık, belirleme yapmayı da ihmal etmememiz gerekiyor. Toplumumuzun, insanımızın bir sindirim ve boşaltım sistemine, bir boruya dönüştürülmesinde bu medyatik özel timlerin önemli payı olduğunu vurgulayabiliriz. Pavlov'un şu meşhur köpek üzerine denemelerinin günümüz insanına uyarlaması olan duyuları sırayla yoketme işleminin uygulayıcıları da bunlardır. Tad almanın yerine kendi istedikleri tadı, işitme duygusunun yerine kendi kulaklarını, görmenin yerine kendi görme biçimlerini koydular. İnsanı sürüleştirmek için gerekli tüm ameliyatları üstlendiler.

'80'lerin özelliği olarak, sosyal muhalefet alanlarını kuşatmanın en önemli aracı, aklı dumura uğratılmış sanatçılar oldu. Kavramlarla düşünmeyi, anlam yakalamayı sıkıcı bulan yenilenmeci anlayış sahipleri müzik, özelde de jazz'ın terimlerini, internet'in özel dilini, kısacası sosyal sorunlar dışındaki her türlü bilgi yumağını şevhetle konuşur olmaya eğitildiler.

Tekellere koşan sanatçı ve yazarlar

Daha saygın bir alan da sanat ve sanatçı çevresidir. Daha önce çizmeye çalıştığımız yayıncı,

reklamcı, gazeteci ve basın tekellerinin pazarlama desteğiyle sanat alanında makas değiştirmiş görünüyorlar. '60'lı yıllar boyunca yükselen ve sistemden düşünsel kopuşa katkılarını esirgemeyen sanat camiamız, '70'lerin sonuna doğru oldukça yorgun düşmüştü. '80'in ocak ayından başlayan iktisadi tranformasyon içerisinde kendilerini buldular. Darbenin yarattığı vakum etkisiyle sosyal mücadelenin kapsayıcılığı yerine, yine batıdan ithal 'hiçlik' duygusunu yerleştirmeyi becerdiler. Büyük gazetelerin patronları adına konulan ödüller şair ve yazarları düzenin gizli övgüsünü almak için koşuşturur hale getirdi. Sanat ve sanatçı gelişmenin gücü olmayı bırakarak özellikle plastik sanatlar alanında, durdurucu etki boyutuna sıçradı. Edebiyat ve sinema, tekellerin desteğiyle tarih alanına da girerek bilimselliğin yerine konuldu.

Önemli olan bir diğer geçim alanı da hiç gecikmeden kendini gösterdi. Kürt Savaşı'nın yarattığı verimli alan iç ve dış piyasanın istemleriyle şekillendi. Niteliği kendinden menkul "yapıtlar" bir ulusun mücadelesinin sırtından piyasayı doldurdu. Açılıp kapanan gazetelerin yetiştirdiği yazarcıkların yanısıra son aylarda özellikle sinemada ortaya çıkan ve gişe hasılatına yaslanan, duyarlı yığının insan hakları paranoyasını değerlendiren yeni bir sosyete de ortaya çıktı. Böylece bir yandan "sorun"a değinilmiş olunurken, öte yandan da yeni bir beslenme alanı yakalanmış oluyordu.

Son on yılın yarattığı, çoğumuzun da dikkatinden kaçan ve hatta beğenip benimseyerek desteğimizi esirgemediğimiz araştırmacı-yazarlarımızı unutmamak gerekiyor. Çoğu içsavaş ürünü olan, yerinde bir değinmeyle tarihsel arka planımızın bulunmadığı, teorik geriliğin egemen olduğu saptamalarla yol alan bu yazarların da diğerleri kadar olmasa bile sosyetemizde hatırı sayılır yerleri vardır. Ortak özelliklerini keşfetmenin bir hayli zor olduğu bu kesimin içerisine girerek ipuçları bulmak gerekmektedir. Haklarını yemeden söyleyeceğimiz ortaklıkları bir ekip çalışmasından kendilerini başarıyla izole etmeleridir. Ancak, insan ilişkisini ve düşüncelerini "çalışmaları" için son derece verimli bir kaynak olarak kullanırlar. Böylece araştırmacıklarını sistemli, bilimsel bir uğraşın ürünü olarak değil, çevrelerinde bulunan hazır bilgi demetlerini derleyerek gerçekleştirirler. İslamcılığın yayıldığı süreçte tarih öne çıkmıştı, hemen Türklerin islamla buluşma noktasına dek savrulanları olduğu gibi yıllarını siyonizmle savaşanlar arasında geçirenleri de oldu. Bu ortamlarda yakaladıklarını sayfalara ve dolayısıyla da isim yapmaya tahvil edenleri ortalığı kapladı. Burada sözkonusu olan araştırmacı yazarlar, "akçalı" bir heves peşinde değiller, sırf bu yüzden de dikkatlerden kaçabiliyorlar. Asıl sorun da burada karşımıza çıkıyor, eğri ile doğruyu ayırdetmek zor bir iş oluyor Bu tipolojinin bir diğer önemli özelliği ise, zaman zaman düzenli. ancak birçok defa da biçimsizce yığılmış bu "olgusal" zenginlik, sistemi altedilebilir bir yapı olmaktan çıkartıp, gücü karşısında diz çökmeyi vaaz eden bir kurguya dönüştürerek, okura ve okurun çevresine yaymaktır. Kaynakları kullanma alışkanlığı yerini, "intihal"e bırakmış olan bu kesim, yeni bir tür düşünüş biçimini yerleştirmede en az medya kadar başarılı olmuştur. Yüzeysel, salt güncel hareketliliği gözeten tarzın sonucu sola vulger bakış, kendisini bir tarihsel özne olarak değil demokrasi havarisi bireyler olarak geri dönüyor

Son on yılın yarattığı, çoğumuzun da dikkatinden kaçan ve hatta beğenip benimseyerek desteğimizi esirgemediğimiz araştırmacı-yazarlarımızı unutmamak gerekiyor. Çoğu içsavaş ürünü olan, yerinde bir değinmeyle tarihsel arka planımızın bulunmadığı, teorik geriliğin egemen olduğu saptamalarla yol alan bu yazarların da diğerleri kadar olmasa bile sosyetemizde hatırı sayılır yerleri vardır.

Sonuçta, bir dönemin üzerinde gezinirken rastlaştıklarımızı deneme-yazı çerçevesinde ortaya sermeye çalıştık. Değerli bedeller ödeyerek yarattığımız birikimin burjuva kuşatmasından huruç etmesi için bunları bilmemiz gerekiyordu ■

Sanat Gerici midir?

Şule BAKIR

Böyle bir çıkış ilk bakışta çok iddialı gelebilir, ancak sanatın içine düşmüş olduğu çıkmaz, bu duruşu zorunlu hale getiriyor. Yanlış anlaşılmayı engellemek için reddin, bugün varolan sanatçı ve sanat pratiklerini kapsadığını da belirtmek isterim. Sanatın baştan sona işe yaramaz, boş bir üretim olduğunu düşünmüyorum.

Sanatçıyı güçlü kılan sezgi gücüdür. Ancak tek başına sezgi gücüne sahip oluşu onu mükemmel insan formuna ulaştırmıyor, bir yanı eksik kalıyor. Akıl gücünü ikinci planda tutuşu sanatçıyı, dünyayı hem akıl, hem de sezgi gücüyle yorumlamak zorunda olan politikacıdan geriye düşürüyor. Sanatçı akla yaklaştığı ölçüde ilerici olabiliyor.

'80 darbesiyle birlikte başlatılan kitleleri sosyalizmden uzaklaştırma programı çerçevesinde her türlü beyin kazıma işlemi gerçekleştirilmiştir. Artık belleksiz bir kitle sözkonusudur. Devlet eliyle sunulan herşeyi alabilecek beyin potansiyeli oluşturulmuştur. Politikadan uzaklaştırılmış kitlelere devlet, devşirdiği sanatçılar kanalıyla kendi sanat anlayışını sunmuş ve bu kabul görmüştür. Sanat yoluyla devrimden dönüşü gerçekleştiren devlet; havuç- sopa teorisi ile sanatçıyı ve her türlü sanat pratiğini kendi ideolojisini sağlamlaştırma yönünde kullanmıştır.

Bu, eylülizmin stratejisidir.

Eylülizm sanatçıyı alabildiğine bireyselleştirmiş, ancak bu bireysellikle beraber kendilerini tatmin için belli grupçuklar halinde gezmeye mecbur etmiştir. Kocaman cam bir fanusun içinde yaşayıp, hayatın çığlığını duymadıkları için birbirlerinin artıklarıyla beslenen bir yığın haline gelmişlerdir.

"Genç ölmek, İsmet ve Ataol'un kaderi oldu. Ömür perdeleri indiğinde, bu iki ihtiyarın düştüğü yerde, insanlar tepeden tırnağa yürek iki genç veya iki 'ışık hüzmesi' görürlerse şaşırmasınlar. O kadar güzeldiler ki!"

1960'larda Şairin Genç Bir Adam Olarak Portresi, Osman Çutsay, YSG Yayınları, Mart 1997, Ankara.

Bu topraklar üzerinde artık sanattan sözetmek büyük bir yanılgıdır.

Bu 'sanatçılar' eliyle oluşturulan, ancak son dönemlerde onda da bir durağanlığa uğrayan sözkonusu sanat anlayışının reddedilmesi düşüncesinin hiç de gereksiz bir kaygı olmadığı, başka bir çalışmanında özünü oluşturuyor. Osman Çutsay'ın kaleme aldığı "1960'larda Şairin Genç Bir Adam Olarak Portresi" adlı çalışması, vurgusu "yeni insanı yaratmak" olan geleneğimize, önemi gözardı edilmeyecek bir katkı sunuyor. Bu çalışma, Çutsay'ın yayınlanan ilk kitabı değil; '90'lı yılların başlarında "Entellektüel Şiddetin Eşiğinde" adlı bir çalışması daha yayınlanmıştı. Ancak, Çutsay, bunlardan çok, '80'li yılların ikinci yarısında başlayıp sona eren "Edebiyat Dostları" pratiğiyle tanındı. Eylül darbesinin artık kitleler, özellikle de sanatçılar üzerinde etkisinin açığa çıkmaya başladığı bir süreçte eylülist sanata karşı cepheden bir saldırı düzenleyen, ancak ömrü kısa olan Edebiyat Dostları dergisinin önemli kalemlerinden biri oldu. Bugün, burada yazan kalemlerin birçoğu başka saflara geçse de, Çutsay'ın, yazıcılığın izlerini taşıdığı bu çalışmasındaki kimi sivri bulunabilecek değerlendirmelerinde de görülüyor. Bu sevinç vericidir.

Çutsay'ın, YGS yayınları arasında yayınlanan "1960'larda Şairin Genç Bir Adam Olarak Portresi" adlı çalış-

ması, isminde belirtildiği gibi '60'lı yıllarda başlamış bir serüvenin başkahramanalarının izini sürerek, İsmet Özel ve Ataol Behramoğlu, hem o sürecin sanat pratiklerini ve hem de uzantıları da gözönünde bulundurularak, bugünün sanat pratiklerini irdeliyor. Ancak bu değerlendirme salt sanat açısından yapılmamıştır. Zira böyle olması düşünülemez bile, toplumsal işleyiş gözönünde bulundurulmadan yapılan her değerlendirme büyük ölçüde eksik kalacaktır.

Yazar, 1960'lı yılların siyasi gelişmelerini, kendilerini şair olarak tanımlayan iki gencin, İ.Özel ve A.Behramoğlu, üzerinden yıllar geçtikten sonra yayınlanan mektuplarını irdeleyerek çözümleme yoluna gitmiştir. Bir nevi psikanaliz sayılabilir.

Kitabın her satırına sinen, bu iki gencin' tutku ölçüsüne varan "halk sevgisi" ve devrime olan katıksız inançları' bugünle karşılaştırıldığında elbette ki umut tazeleyicidir. Ancak bu abartılmamalıdır. Özellikle bugün epeyce yaşlanmış bu iki gencin durdukları yer gözönüne alınırsa, bu, apaçık ortaya çıkıyor.

Her ne kadar kitabın yazarı, "Bu çalışma boyunca savunulan tez, İsmet Özel'in aslında bir dönek olmadığıdır. Ataol Behramoğlu ise geçmişiyle yaptığı hesaplaşma örneklerinden çıkarılacağı gibi, dört başı mamur bir 'tövbekar' profili veriyor. Ancak bunun, bu satırlarda, kesinlikle bir hakaret amacı taşımadığını da ilave etmiş olalım. Sonra yine değineceğiz: İsmet Özel, bu kitabın girişine (İsmet Özel-Ataol Behramoğlu, Genç Bir Şairden Genç Bir Şaire Mektuplar, Oğlak Yayınları, 1995) koyduğu yazıdaki iddiasında haklıdır. Dönen olmamıştır." (s.85 19. not) dese de bu kitapta savunulan tezin bu olmadığı açıktır. Aksi taktirde bu şekilde kurgulanmış bir kitabın, yazının başında sözü edilen olumlu katkısından bahsetmek mümkün olamaz. İsmet Özel'in kendisini sosyalist olarak tanımlarken önüne koyduğu hedeflerin kiminden,-iktidar hırsı, ANTİ-emperyalizm gibi- saf değiştirdiği süreçte de vazgeçmediği görüntüsü veriyor olması, onu haklı gösterir bir duruma getirmiyor. Ataol Behramoğlu'nun bugünkü düşkün haline oranla, geçmişten bugüne şiirindeki düşüncesinde tutarlı kalmış İsmet Özel'i savunmak, yanlış kurulmuş bir denklemden tuhaf bir 'iyi' seçmektir.

Kitapla ilgili değerlendirmelerin bu kısmında, şu noktanın altını çizmek gerekiyor, 12 Eylül darbesinin kitleleri, özellikle de sol kesimi kendi dizginleri altına alırken, sanatı önemli bir araç olarak kullandığından söz ettik. Bu operasyonda şiirin önemli bir payı bulunuyor, Nazım Hikmet'in bu amaçla içinin boşaltılması anlamlıdır. Aynı dönemde hüznün ağlamaklı ve kırılgan yüzü cezaevlerinden, aklın karamsarlığı ise dönek solcu şairlerin dizeleriyle okurlara ulaştı. Her ne kadar İsmet Özel bir önceki darbenin kırılganlarından biri olsa da, en çok 12 Eylül sonrası solcular tarafından kabul gördü. Şiirinin ve aklının karamsar rengi karanlık bir ülke yönetiminde iradeleri ve umutları kırılan insanları iyice miskinleştirdi. Onun solculuğu bırakarak, islamcılığı seçmesi, solcu şiirseverlerin ona karşı duydukları sevgiyi bağıra bağıra ifade etmelerini engellese de, gizli bir İsmet Özel sevgisi hep fısıldandı. Çutsay'ın, İ.Özel'i kendi çizgisinde tutarlı bulmasında böylesine bir etkiden söz etmek, ona yapılacak bir haksızlık olsa da bu noktanın da altı çizilmelidir.

Son, başlangıç olmalıdır

"Türk edebiyatı son yıllarda biriken metan gazı nedeniyle patlayan gecekondu bölgelerindeki çöplüklere benziyor. Bu çöp dağına, içinde biriken ve çürümüşlüğün etkisiyle her geçen gün daha da etkili bir hal alan metan gazı deposuna nasıl son verilir ve bunun etkisi ne olur? Daha doğrusu: Bu 'son' bir 'başlangıç' mı olur? Patlama kaçınılmaz ve bu çöplüğü imha harekatı tarih olarak öne çekilebilir, öne çekilmelidir." Yazarın sözünü ettiği bu somut durum, sanatın ve sanatçının bir çirkef kuyusu olduğu soyutlaması ise bu sanatın baştan ayağa reddidir. Bu düşünüş yeni ve iyi bir düzene dönüşün kaygısını taşıyanların, yani devrimcilerin; çıkış noktası olmamalıdır. Bu topraklarda bir başlangıç yapılacaksa, bu da bizlerin yani devrimcilerin işidir.

Çutsay'ın değerlendirmelerinin dikkat çeken bir yanı ise, 'sanatın reddedilmesi' savı üzerinde fazlaca durulmasına rağmen bunun açılmadığı, hatta bir vazgeçmeme duygusunun sezilmesidir. "Bu son bir başlangıç mı olur?" sorusunun yanıtı yazar tarafından da verilmemiştir ya da verilmek istenmemiştir. Geçirmiş olduğu deneyim belki de bunun yine büyük bir hayalkırıklığı yaşamaktan öteye gidemeyeceği kanısını onda sağlamlaştırmış görünüyor. Kitabın sonuna koyduğu uzun 'not'larına aldığı bir değerlendirmesinde, (s. 85,18. not), "Zaten her gelen, kendi dar dünyası içinde, mevcuda muhalif olması gerektiğini bilecek kadar 'uyanıktır'. Köylü kurnazları. (...)Türk edebiyat alemi hem biçimsel bir tepki içindedir, hem de mevcut olandan kopamaz. Buna hiç hazır olmadılar. Benzerleri Edebiyat Dostları macerasında da yaşandı." Bu söylenenler yukarıdaki endişeyi doğrular niteliktedir. Hayalkırıklığı korkusu...

"Türk edebiyatı çerçevesinde kalındıkça, bu edebiyatı iyileştirmek, yenilemek gibi çabalar dahil, bu çemberden dışarı atılamaz. Tek tük arayışlar 'ossaat' hizaya getirilir. Bu konuda yeterince örnek mevcut. Başka edebiyatlar bir yana, Türk edebiyatının ya da Türkçe edebiyatın, farketmez, kaderinde böyle bir uşaklık var: Geçmişe ve yerleşik olana, kimi zaman radikal sloganlar eşliğinde bilerek ve isteyerek tutsaklık. Bu bir gerici olarak edebiyatçının rolünü aşan ve herhalde çağlarüstü bir özellik." (s. 29) Çutsay'ın sanatın ve edebiyatın reddi konusundaki kesinliğe yakın değerlendirmeleri bu alıntıdan da anlaşılıyor. Ancak, bu noktada şu gerçeğin de altı çizilmelidir, geçmişin kalıntılarından kurtulma, büyük bir çabayı, siyasal iradeyi gerektirir. Yine de binlerce yıldır taşıdığımız bu urları bıçakla kesip atmanın da o kadar kolay olmayacağı ortadadır. Özellikle çok uzun bir zamana yayılmış feodal çağın izlerini dahi hala taşıdığımız gözönüne alınırsa işin zorluğu daha iyi anlaşılır. Elbette bu "nasıl olsa zamanla aşılacak bir olgu" demek kolaycılığını yaratmamalıdır. Bakışımız cepheden karşı duruşu gerektiriyor.

Marx'ı diğer bütün filozoflardan ayıran yan, dünyayı çözümlemekle kalmayıp, dönüştürmeyi de bir sorun olarak ortaya koyuyor olmasında aranmalıdır. Hiç şüphesiz çözümlemenin önemi büyüktür, ancak asıl yaratıcılık dönüşüm düşüncesindedir. Çutsay'ın, geçmişteki özellikleriyle çıkarıp incelediği bu iki tipoloji üzerinden yaptığı sanatçı ve sanat pratikleri değerlendirmeleri, ortaya çıkan ve pek de içaçı olmayan tablo karşısında, sanatın reddedilmesi gibi bugün için önemi tartışma götürmeyecek bir çıkarıma varıyor. Ancak reddedişin karşısında yeni bir başlangıca şüpheyle yaklaşmak, mutlaka gerçekleştirmek zorunda olduğumuz yeniyi kurma çabamızın önündeki en büyük engeldir. Bu, sistemin mücadelemize karşı geliştirdiği karşı koyuşlar kadar ciddi bir özelliğe ve öneme sahiptir.

Özel, durduğu yerden memnundur

İsmet Özel'in bu kadar abartılması ise ayrıca üzerinde durulması gereken bir nokta. 12 Mart darbesinden sonraya rastlayan bir süreçte islamı sığınılacak bir kapı olarak gören İsmet Özel'in kendi doğruları içerisinde bugün geldiği noktayı anlaşılır bulmak önemli bir noktaya işaret etmek olsa da eksiklidir. İ.Özel, kendisi hakkında, "ben eskiden de anti-emperyalisttim, şimdi de anti-emperyalistim" türünden bir değerlendirmede bulunsa da, bu gerçeklikten uzaktır. Çünkü hareket noktası o kadar farklılaşmıştır ki, bu söylemin hayat bulması eşyanın tabiatına aykırıdır. İ.Özel, her sosyalist gibi, sosyalistken kullanmayacağı bir üslubu, islamcı olduğunda kullanmıştır. Bu noktada Sivas'ta 37 aydının katledilmesinin yıldönümü yaklaşırken İsmet Özel'in katliamlar üzerine kendisine 'ne diyorsun' denildiğinde verdiği yanıt unutulmamalıdır. Katliam karşısında böylesine faşizan bir üslupla yanıt veren kişinin, bu kadar övülen ve tutarlı bulunan bir aydın olması ise ayrıca düşündürücüdür. Bu noktada sanat camiasının bol dedikodu içeren dünyasından bir dedikoduyu buraya yazmak, bu konuya açıklık getirebilir düşüncesindeyim. İ.Özel kitapla ilgili değerlendirmesi sorulduğunda, "Beni çok abartmış" yanıtını vermiş, yorumu, yanıtta gizlidir.

Sanat, reddedilemez

Kitabın 87. sayfasında yer alan 27. notunda, 24 Ocak 1993 tarihli Nokta dergisinden bir alıntıya yer veriliyor. Burada İ.Özel'in Dergah dergisinde yayınlanan bir şiiri üzerine, şairlik mesleği yapan ve adları da birçok kişi için önemli şahıslar fikirlerini söylüyorlar. Bunlardan birkaç tanesini seçerek yazmak gerekirse: Ece Ayhan: "İşte tam bir sivil şiir size." Hulki Aktunç: "İ.Özel, komünistken de, islamcıyken de önce şairdir. Bu şiir sadece şiirdir." Bu değerlendirmeler ne kadar ciddiye alınır? Şakşaklamaktan bıkmadıkları İ.Özel'e her gün başka payeler biçmeye devam ediyorlar. Bunların başını da eski yol arkadaşı A. Behramoğlu çekiyor. Gerçi bu çok şaşırtıcı bir durum u da tanımlamıyor, İ.Özel, nasıl kurtuluşu islamda bulmuşsa eski yol arkadaşı da kurtuluşu demokrasi batağında bulmuştur.

Sorun İ.Özel değil, İ.Özel fetişizmine kapılmış bir güruhtur. Edebiyat önce bunlardan temizlenmelidir.

Elbette temizlik sözkonusu edilince bundan nasibini alacak ilk kişi de A.Behramoğlu oluyor. Türkiye Yazarlar Sendikası gibi bir düşkünler birliğinin başkanı olan A.Behramoğlu, hala soldan beslenen bir çamurdur. Çamur, sıçrıyor ve kirletiyor. Kurutulması gerekiyor, bu iş ise, Çutsay gibi yazarlara, kısacası, 'biz'e düşüyor.

Son söz olarak, sanat reddedilemez. Sanatı politik hayatın sıkıştığı, sorumlulukların arttığı dönemlerde bir şemsiye altı olarak görenler reddedilmelidir. Yine de sanatın, bunun dışında varolamadığı söyleniyorsa kabul. Ancak biz erdemle, aşkla ya da sanatla tatlı bir esrikliği yaşayamayan bir aklın çok çabuk bozulacağını ve bozulduğunu biliyoruz. Bunlar bir mücadeleyi

sonsuz kılacak ateşlerdir.

Biz, Osman Çutsay'ın bu çalışmasını ve bu önemli tezini sanat eleştirisi bitmiş kof edebiyat dünyamıza yapılmış bir şok olarak değerlendiriyor ve tartışılmasını diliyoruz■

Taşeron Emperyalizm

CemiL NAMLI

Ordu büyümüştür. Son Irak harekatı da bunu gösteriyor. Türk Ordusu Kuzey irak'a bu harekatla 50 bin askeri her türlü teçhizat ve lojistik desteğiyle sınırdan 120 km uzağa götürebilmiştir. Bu ordu mobilitesinin artması anlamına geliyor ve bu kadar gelişen ordunun geleneksel savunma anlayışına bağlı kalmasını beklemek pek anlamlı değildir.

Türkiye hep bir aidiyet sorunu yaşıyor. Coğrafyası ve toplumsal yapısı ile zenginlik ve kısırlığı, orjinallik ve kozmopolitizmi aynı süreçlere sığdırabilen kendisini hem bir yerlere yakın, hem de hepsinden uzak hisseden bir yapı gösteriyor. Bu toprakların uzak geçmişine kadar uzanmayı gerektiren bu aidiyeti, "köprü" sözcüğüyle ile tarif etmek ise anlamsızdır. Herhalde dünya üzerinde hiçbir halk kendi aidiyetini üzerinden geçilen bir nesne ile tanımlamaz.

Türk aydınları son iki yüzyıllık modernizasyon sürecinde Türkiye'yi, çoğunlukla doğu toplumu olarak değerlendirdi. Bunun Türkiye aydınının doğumunda gerilemiş güvensiz ve sinmiş bir Osmanlı ile, yükselmenin getirdiği güç ile her doğrunun kendinden menkul sahibi olduğunu düşünen kapitalist Batı Avrupa'yı görmenin etkisi var. Kendine güvensizlik burada arka fonu oluşturuyor.

Halbuki tüm ortaçağ boyunca başta İstanbul, bu topraklar hep Avrupa coğrafyası içinde düşünülüyor. Fakat haklı olan bir taraf, Türkiye'nin Batı Roma uygarlığı, dolayısıyla katolik dünya dışında olmasından kaynaklanıyor. Osmanlı'nın Viyana kıyısından öteye geçememesini de biraz, ortodoksinin sınırının buradan geçmesine bağlamak gerekiyor. Ortaçağ boyunca ortodoks halklar Osmanlı'ya dışsal bir unsur değil, merkezin, yani İstanbul'un, hükümdarı olarak bakıyorlar. İslam ise Arap topraklarından çıktığı gibi değil. Önce Selçuklular, daha sonra beylikler döneminde Anadolu topraklarını dönüştürerek ve kendisi de dönüşerek gelişiyor.

Osmanlıların Fatih'le birlikte başkentini aldığı Bizans'ın hemen hemen tüm devlet kurumlarını kendine has dönüşümlerle sahiplenmesiyle, yeni ve büyük bir devlet olması aynı zamana denk düşüyor. Fatih sonrasında gidiş gelişlerle birlikte Osmanlı düzeninin temeli Rumeli topraklarında oluşturuluyor. Yeniçeri ordusunun ve enderunun devşirme merkezleri olarak çalışmaya başlaması bu döneme denk düşmektedir.

Bugün kendilerine Osmanlı'nın mirasçısı olarak gören ve Istanbul'un fethini sahiplenmeye çalışan arsız gerici güruhun ise bu mirastan sadece hedonizmi aldığı görülüyor. Başta Fatih olmak

üzere modern prensler ise gavur padişahlar olarak anılıyorlar. Fatih ise ufuk genişliği ve düşünme tarzıyla 'ilerici'lere daha çok layık görünüyor.

Sistem Avrupa feodalizminde varolan vassallık kurumu üzerinde kurulmaktadır. Vassal olarak Osmanlı sultanını tanıyan Balkan halkları hanedan soyunun değişmesi dışında kendi toplumsal ilişkiler dokusunu muhafaza etme imkanını bulmuştur. Fethedilen yeni topraklarda oluşturulan her eyalet için ayrı bir kanunname çıkartılmıştır. Kanunnamelerin birçoğunda temel toplumsal ilişkileri düzenleyen kanunlar da "kadimden geldiği üzere" yani eskiden olduğu ve alışılageldiği gibi devam ettirileceği ibaresi mevcuttur.

İstanbul tarihi boyunca Batı Avrupa için kimliği ne olursa olsun hem bir rakip hem de önemli bir merkez olarak içsel bir olgudur. Osmanlı'nın büyük gerileme döneminde ve Türkiye'nin modernizasyon sürecinin başında, III. Selim zamanında, Paris'te politeknik ile İstanbul'da mekteb-i mühendishane'nin kuruluşunun aynı tarihlere denk düşmesi; o dönemde bu iki kent arasındaki mesafenin çok da uzak olmadığını kanıtlar gibidir. Şair ve modernizasyon kurbanı Selim'in Fransız ihtilalcilerine de sempati duyduğunu gösteren bilgiler bulunmaktadır.

Osmanlı ile Avrupa coğrafyasının başından beri ekonomik ve sosyal gelişimi birbirine karşıdır. Eşitsiz gelişim kapitalizmin en önemli özelliklerinden birisidir. Eşitsiz gelişim, aynı zamanda birlikte gelişmeyi ve çoğu zaman birinin diğerini geriletici etkisiyle gelişmeyi anlatmaktadır. Emperyalizm çözümlemelerinde siyasal-askeri güç ve bunun dolayımladığı unsurları gözardı etmemek gerekiyor. Pek az bilinir, kapitalist gelişme sürecinde Avrupa önemli bir rakip olarak gördüğü Osmanlı'nın pazarlarını ele geçirirken ekonomik zorun çok üstünde siyasi-askeri zor kullanmıştır.

Bunlar şunun için yazılıyor. Bu toprakları değerlendirirken, hemen her dönem hem dış etkiye açık hem de gücü ölçüsünde dış dünyayı etkileyen dinamiklere sahip olduğunun gözardı edilmemesi zorunludur. Bu şimdi pek de değerli görünmeyen jeo-politiğin dışında yönetenlerin bu yönde eski ve köklü bir geleneğe sahip olmasından kaynaklanıyor. Türkiye cumhuriyeti kurtuluş ve kuruluştan bugüne kadar gelen süreçlerde yönelimleri buna bir istisna oluşturmuyor.

Türkiye bölge üzerine savunma veya etki alanını genişletme anlamında bu tür hesapları yapmak zorunda olmuştur.

Yüzyılın başında özellikle Balkanlarda ortaya çıkan coğrafi parçalılık üzerine genişleme macerasından sonra, Enver ve arkadaşları ülke coğrafyasını doğuya kaydırmaya yönelmişti. İlkinin trajik sonuçlarının üzerinden geçen 70 yıldan sonra, bu sefer Sovyet sosyalizminin çözülmesi benzer çağrışımlara yol açmıştı.

Uzun dönem içe dönük yaşamak zorunda kalan Türkiye, 1980'lerin ikinci yarısında, kendi dışına bakmaya ve yeni imkanlar aramaya başlamıştı. Ülke içinde halkın hepsinin aynı kimliğe sahip olması ve Kürtlerin bir uluslaşma denemesine girmesi, Türkiye yönetenlerinin beyinlerini daha dışa dönük hale gelmesinde önemli bir etken oldu.

Tekeller, dış pazar ihtiyacı

Dışa açık ve uluslararası işbölümüne giren bir ülkenin eninde sonunda pazar payı bulmak için sınırlı ve koşullara bağlı olsa da agresifleşmeyi denemek zorunda olduğu görülüyor. Kaldı ki Türkiye'nin burada çok fazla hareket alanı ve lüksü bulunmuyor. Türkiye Uluslararası konjönktürde hem siyasal hem de ekonomik olarak büyümekle küçülmek arasında tercih yapmak durumundadır. Pasif ve korunmacı yaklaşımların sonunda küçülmeyi gerektireceğinin farkındadır. Bu, aynı zamanda ekonomik zorluklardan da ileri geliyor Ekonomide dış ödemeler dengesi büyük açıklar veriyor ve savunmaya büyük paralar harcanıyor. Türkiye'nin eninde sonunda dış ödemeler krizine girmesi kaçınılmaz görünüyor. Bunun anlamı Türkiye'nin döviz cinsinde paraya ihtiyacı ve bunun iç kaynaklarla karşılanmasının ise orta vadede mümkün olmadığıdır. Bundan dolayı Rusya müteahhitleri, İç Asya petrollerinin Türkiye'den akması, Libya müteahhitlerinin parası yeni ihraç pazarlan çok önemli görünüyor. Yine farklı gerçeklerle oluşturulmuş gibi görünse de ordunun içinde oluşturulan gücün olası bir barışta atıl kalmasını düşünmek pek mümkün görünmemektedir.

Türkiye 1980 yılında, ekonomiyi büyük ölçüde dışa açan 24 Ocak kararlarını alırken, bunu sadece IMF, Dünya Bankası, OECD üçlüsünün baskısıyla yapmadığı görülüyor. Kararları destekleyen o dönemde Ortadoğu müteahhit şir-

ketler, tekelleşen, dış pazara, açılmak isteyen sermaye ve dış bankacılığı deneyen sermaye grupları da iç unsurlar olarak mevcuttu. Bir yönüyle ekonomiyi uluslararası işbölümü çerçevesinde yeniden yapılandırmada sözkonusu olan, seksenli yıllarda terbiye edilmiş bir işçi sınıfı ve muhalefet ile birlikte, ihracata ve döviz sağlayan sektörlere olağanüstü teşviklerle bugün tit ve bankacılığa evrilen agresif sektörlerin oluşumu da sağlanmış oluyordu.

Sovyetler'in çözülmesi ve bağımsız kalan Türki cumhuriyetler ile Türkiye'nin açık bir ekonomi ile uluslararası işbölümüne eklemlenme süreci birbiriyle örtüşen süreçler oldu. Türkiye'nin Amerikan bağlantısı ile bu ülkelerin kapitalizme eklemlenmesinde aracı rol alması düşünüldü. Zamanında Amerikan basınında da bu yönde teşvik eden, hatta Türkiye'nin bu süreci ağırdan aldığı ve fırsat kaçırdığı yolunda yazılar yayınlanıyordu. Düşünülen en azından İç Asya petrollerinin bir müttefik olarak Türkiye üzerinden transfer edilmesiydi. Rusya'nın iç karışıklıklarla paralize edildiği süreç, buna imkan tanımaktaydı.

Türkiye yönetenleri Özal'ın cumhurbaşkanlığı döneminde bu yönde adımlar attı. Önce ticari bağlantılar ve sık gerçekleştirilen resmi ziyaretler ve Türkiye'de düzenlenen Türki cumhuriyetler toplantıları o dönemde sık görülen manzaralardı. Bu aynı zamanda Türki cumhuriyetlerin Ankara üzerinde Washington ile konuşması ve kapitalizme eklemlenme çabalarına da denk düşüyordu.

İçerde ise ırkçı unsurların ağırlıkta olduğu bir kesim de büyük umutlar yarattı.

Oluşan rüzgar ile Türkiye yönetenleri Türki cumhuriyetlerde ilkel saray darbelerinde yeni oyuncular olarak boy göstermeye başladılar. Hem bir petrol ülkesi, hem de İç Asya kapısı olarak görülen Azerbaycan'da Aliyev'in yerine ilkel Türkçü Elçibey'in iktidara taşınması ve daha sonraki süreçte Aliyev iktidarına karşı yapılan darbede Türkiye kaynaklı faşizan güçlerin rol oynadığı artık bilinen bir gerçek. Yılların politikacısı ve Sovyet istihbaratında kariyerini yapan Aliyev'in bunları bertaraf etmesiyle Türkiye girdiği oyunun ilk raundunda mat oldu.

Türki cumhuriyetlere, Türk şirketlerinin girmesi ve etkin olması yönünde iki taraflı irade belirtilmesine rağmen işin ekonomik boyutu da başarısızlığa uğradı. Türk şirketleri çoğunlukla batılı şirketlerin aracılığını yapıyordu. Gelinen noktada bir yığın Türk yuppisi çantalarının içinde amerikan ve Avrupa şirketlerinin mallarıyla dolaşmaya başladı. Başlangıçta bu cumhuriyetlerin batıya eklemleyecek Türkiye imajı kapkaççı ve sahtekar Türk girişimcileri ile son darbeyi yemiş ve bu piyasaya girecek yeni şirketler ise büyük bir güvensizlik ortamında ve dezavantajlı gitmek noktasına gelmişlerdi.

Türklerin başlangıçta gözardı ettiği Rusya ise büyük bir tekelli güç olarak ortaya çıkmaktadır. Türki cumhuriyetler kendini milliyet olarak Türkiye ile pek bağlantılı görmemektedirler. Sosyalizmin çözüldüğü hemen her yerde ve sosyalizan güçlerin paralize olduğu ortamda iki güç ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlardan birincisi din temelli hareketler, diğeri ise çoğu zaman heterojen yapısı ile kapitalist modernizasyon temelli hareketler. Bu açıdan bakıldığında İç Asya cumhuriyetleri için modernizasyatör -belki de ters görünüyor- Rusya'dır. Bu cumhuriyetlerde halen mevcut egemen yapı Rusya'nın bu bölgelerdeki modernizasyonu sürecinde oluşmuş güçlerdir. Sosyalizmin birleştiriciliğinin yokluğunda da bu ülkelerin açıkça Rusya'nın en azından düşünme tarzı ve yönetim geleneği olarak dışında olabileceğini düşünmek pek mümkün değildir. Bir diğer olasılık olan dinsel hareketlerde ise kapı olarak düşünülen Azerbaycan'da İran'ın etkinliğinin daha fazla olacağı kesindir.

Bürokratik yozlaşmaya uğrayan işçi örgütlerinin profesyonel kadroları belirli bir aşamadan sonra işçi sınıfının kurtuluşu yolunda bir set oluşturmaktadırlar. Sendikalar, dışlarındaki kuşatmanın ya da yasal-nesnel şartların uzantısı olarak kabul etmek durumunda kaldıkları profesyonel yöneticilik eliyle yönlendirilir oldular.Türkiye prestijli başladığı İç

Raşit Dostum'un az sayıda kişi ile Ankara'ya sığınmasıyla Türkiye'nin İç Asya'da bir siyasal hegemonya kurma girişimlerinin son kalesi de düşüyor ve defteri kapatılmış oluyordu. Haydar Aliyev'in Rusya'nın dışında hareket etmesini

beklemek ise Türkiye yöneticilerinin boş bir hayalinden öteye geçmemektedir. Haydar Aliyev'in Türkiye ziyaretinde Bakü-Ceyhan boru hattına ilişkin Türkiye'yi teskin eden sözler söylerken, petrol şirketlerinden biri Rusya'nın Novorissik ve diğeri Gürcistan'nın Suspa limanına ulaşan iki hat için Rusya'ya güvence vermişlerdi bile.

Kaldı ki Aliyev'in önce 1992'de Hüseyin Cevadov'un darbe girişimini, daha sonra Demirel'in ünlü korkaklığı sayesinde kurtulduğu suikast girişimlerinin Türkiye'de tezgahlandığını unutmasını beklemek safdilliliktir. Sonuçta uzun yıllar KGB'de görev yapan ve Sovyet politbüro eski üyesi Aliyev, Rusya'nın politika tarzına uygun hareket etmektedir.

İç Asya'da, Türkiye'nin aktif rol oynamaya çalıştığı bir diğer bölge Afganistan'da da sonuç hüsran görünmektedir. Amerikan ve Suudi Arabistan ortaklı Washington'un destekli konsorsiyum Türkmen doğalgazını Afganistan ve Pakistan üzerinden Hint okyanusuna ulaştırmak için mayıs ayında bir anlaşma imzaladı. Bu İç Asya ticaret güzargahından da Türkiye'nin silinmesi anlamına geliyor.

Aynı süreçte, Amerika'nın ve Pakistan'ın desteklediği Taliban gücü önce Raşit Dostum'un başkenti Mezar-ı Şerif'i ele geçiriyor; Dostum'un Afganistan'dan ayrılmasının hemen ardından ise Dostum'un yandımcısı ile Şii güçlerin bir manevra ile Taliban'ı büyük ölçüde kayba uğrattığı haberi geliyor. Bunu basit bir ihanet olarak değil, iyi hesaplanmış bir harekat olarak düşünmek gerek. Gelişmelerin politik anlamı ise Dostum ile birlikte Türkiye ve Rusya'nın Afganistan'da devre dışı kalmasıdır. Geriye İran ile Pakistan ve Amerika'nın karşılıklı güç mücadelesi kalıyor. Afganistan operasyonunun arkasında İran'ın parmağı açığa çıkıyor

İran'ın Azerbaycan ve Tacikistan üzerinde etkisi bilinen gerçekler; Türkmenistan ve Afganistan'da ise etkin olma çabaları sürüyor. İran'ın başından beri, emperyalist geçmişe sahip olduğunun bilinci ve tecrübesiyle bölgede etkisini arttırdığı görülüyor.Rusya'nın da bunu belli ölçülerde kabullendiği izlenimi yaygındır.

Sonuçta Türkiye prestijli başladığı İç Asya serüvenini tam bir başarısızlıkla kapatmış oluyor. Türkiye artık özellikle Rusya üzerinden inşaat taahhüt işleri ve Türki cumhuruyetler'de ise ticari anlaşmalarla yetinmek zorunda. Artık siyasi hegemonyanın getireceği olası rantlar ve avantajlar dünyasını kullanamayacaktır. Medyada geçtiğimiz yıllarda seslerini yükselten jingoların, şimdi pek suskun olumaları da buradan ileri gelmektedir.

Artık darbe süreçleri de dahil her türlü pis ve zalim işlerde adı geçen, başta komando Ayvaz olmak üzere bir katil ekibinin tekaüt edilmesinin zamanın da geldiği anlaşılıyor.

Ortadoğu'da yeni görevler

Türkiye kendi coğrafyasında sıkışmaya başlamıştır. Girişimlerde bulunduğu projelerin tümünde etkili sonuç alamamıştır. Geleneksel yönelimi Avrupa birliğine karşı Karadeniz işbirliği anlaşması gibi daha çok kendi kuzey'inde bölgesel işbirliği çabaları, boş girişimler çıkmıştır.

Dış poltikada jingoistlerin çok hevesli oldukları Bosna-Hersek'te masada en ufak bir rolü olmamış, balkanlardaki gerginliklerin çoğunda Rusya'nın daha hakim olduğu görülmüştür. Kuzeyde Türkiye'nin her ne kadar kendisine müttefik olabilecek iç unsurlar mevcut olduğu düşünülse bile; bu alanda sıcak çatışmaya kadar varan gerginliklerde etkin olabilmek için gerekli riski alması mümkün görünmüyor.

Güneyinde ise daha büyük risklere girebileceğini göstermektedir. Kürt savaşı Türkiye'yi zorlamıştır. Türkiye'nin özellikle son on yılda silahlanmaya yaptığı harcamalar hem bütçenin büyük bir kısmını oluşturmaktadır, hem de bu haliyle dünya ölçüsünde silahlanma yarışında ön sıralarda yeralmaktadır.

Yine on yıldan fazla süren düşük yoğunluklu savaş ile Türk askeri sıcak savaşa alıştı. PKK gerekçe gösterilerek ordu modernize edildi, savaş teknikleri bakımından düşünüş tarzı değişti.

Ordu büyümüştür. Son Irak harekatı da bunu gösteriyor. Türk Ordusu Kuzey Irak'a bu harekatla 50 bin askeri her türlü teçhizat ve lojistik desteğiyle sınırdan 120 km uzağa götürebilmiştir. Türkiye savunma konsepti daha önce caydırıcılık üzerine kurulu iken vurucu güç konumuna geçiyor. Bu ordu mobilitesinin artması anlamına geliyor ve bu kadar gelişen ordunun geleneksel savunma anlayışına bağlı kalmasını beklemek pek anlamlı değildir.

Türkiye tekelli düzeni , büyüyen ordusu ve dışa dönük hale gelen ekonomisiyle kendisini yeni

kaynaklar bulmak zorunda hissediyor.

Bütün işaretler Türkiye'nin yeni rolünün ortadoğuda olacağını gösteriyor.

ABD yerine İsrail

ABD yönetimi, mevcut hali ile savunma sanayi alanında Türkiye'ye direk destek ve temastan kaçınmaktadır. Türkiye'nin İnsan hakları ve Kürt sorunun da sicilinin kötü olduğunu düşünülmektedir. Amerikan Kongresi bundan dolayı Türkiye'yei açık bir ambargo uygulama kararı almıştır. Fakat Amerikan yönetimi, kongre kararlarını bir şekilde devreden çıkaran bir formül ile İsrail ile işbirliğini işaret etmiştir. Böylece ABD uzun zamandır, istediği İsrail ile birlikte Ortadoğu'da çıkar birliği yapabilecek bölgesel güç bulmuş oluyordu.

Türkiye uzun zaman Arap dünyasını karşısına almamak kaygısıyla uzak durduğu İsrail'le işbirliğine yönelmiştir.Türkiye'nin Ortadoğu'daki yeni partneri İsrail'dir. İsrail'de hem en ileri teknoloji ve silah mevcut, hem de bunun satışında herhangi bir kısıtlama sözkonusu değil. Türkiye'nin İsrail ile yaptığı anlaşmalara bakıldığında bu yönelim daha net ortaya çıkmaktadır.

Asya serüvenini tam bir başarısızlıkla kapatan Türkiye artık özellikle Rusya üzerinden inşaat taahhüt işleri ve Türki cumhuruyetler'de ise ticari anlaşmalarla yetinmek zorunda. Siyasi hegemonyanın getireceği olası rantlar ve avantajlar dünyasını kullanamayacaktır. Medyada geçtiğimiz yıllarda seslerini yükselten jingoların, şimdi pek suskun olumaları da buradan ileri gelmektedir.

Türkiye İsrail ile savunma alanında biri "Güvenlik ve Eğitim" diğeri "Savunma Sanayi"ne ilişkin olmak üzere iki anlaşma imzalamıştır. Böylece İsrail hava kuvvetleri eğitim uçuşlarını Türk hava sahasında yapacaklar, buna karşılık Türk filoları da elektronik tehdit altında uçuş eğitimi yapıyorlar. Deniz kuvvetlerinde de ortak tatbikatlarla işbirliği arttırılıyor. Savunma sanayine ilişkin olan anlaşma ise Türk uçaklarının ve tanklarının modernizasyonu ile yeni alımlarıdanve elektronik techizinden oluşan, yaklaşık iki milyar dolarlık bir anlaşmadır. Bu kadar büyük askeri anlaşmaların istihbaratı da kapsamaması mümkün değildir.

İşbirliği ticaret ve turizm alanlarında da yapılan anlaşmalarla destekleniyor. Buradan düşünülen işbirliğinin, pek de kısa vadeli olmadığı anlaşılıyor.

Sonuçta Türkiye'nin İsrail ile yapılan anlaşmaları savunmaya dönük değil bölge ölçüsünde etkinlik sağlayabilecek bir ordu projesinin ürünüdür.

Bölge ordusu

Türkiye'nin artık Ortadoğu'da sıcak çatışma provaları yaptığı ve yüzünün artık daha çok Ordadoğu'ya dönük olacağı kesindir. ABD'nin bölge coğrafyasının değiştirme planları içinde özellikle Musul'u da alan bir sınır değişikliğine gidilmesi yönünde olduğu görünmektedir. Özal'ın savaş sırasında açıkça dillendirdiği bu istek; Irak'a yapılan harekatın cesameti ve gazetelerde çıkan "Ordu Musul'u gözle görebilecek kadar yaklaştı" türünden haberlerin bir alıştırma sürecinin parçası olduğu anlaşılıyor. Türkiye böylece "bölge devleti" olma karşılığında Ortadoğu'da ABD jandarmalığını da açıkça kabul ediyor.

Türkiye bu yönelime karşı Arap ülkelerinden gelen tepkileri de artık çok önemsemediği ortaya çıkıyor. İsrail'in varlığını çok daha olumsuz koşullarda sindirebilen Arap dünyasının itirazlarını fiili bir güce dönüştüremeyeceğini ve bunu lokal çatışmaları da göze alarak massedebilecek gücü olduğunu düşünüyor.

Ülke içinde ise ordu tam da bu aşamada seksen den bu yana beslenen ve gelişmesi teşvik edilen dinci gericiliğe karşı mücadele etmeye başlıyor. Kendi içinde yakın zamana kadar pek görülmeyen bir aktivite ile iç politikada boy gösteriyor. Savunma konseptini iç tehtid ve özellikle şeriat tehlikesi üzerine kuruyor. Diğer iç politik gelişmeleri sabit tutmak kaydıyla bu yönelimin bir ucunun Ortadoğu'ya çıktığını belirtmek gerek. Siyasal islamın eninde sonunda Arap milliyetçiliğine yarayan bir ümmetçilik kavramı ile yeni rollere geçişte, direnç noktaları oluşturacağı çok açık görünüyor. Siyasal islamın Türkiye'de geriletilmesi, aynı zamanda arabik etkinin de azaltılmasıdır■

Dağıtım:
TÜM-DA, SAY, C.K.K., İLETİŞİM, BARIŞ, PAPİRÜS, SOSYAL, ARKADAŞ, EVRENSEL, BİRLEŞİK

Sosyalist Yayınlar

Yazışma:
P.K. 1364
Sirkeci -İstanbul
Tel/Faks: (0212) 553 02 93 - 251 83 91

TEMMUZ 1987 SAYI : 1 800 TL. (KDV dahil)

YA HEP, YA REFERANDUM ALDATMACASINA HAYIR.
1982 BELGESİNİN TÜMÜ SANDIĞA!

TOPLUMSAL KURTULUŞ

TEORİK-PRATİK SOSYALİST DERGİ

TÜRKİYE İŞÇİ HAREKETİNDE SIÇRAMA

15 - 16 HAZİRAN KALKIŞMASI

İlhan AKALIN ● Kadir AKBABA ● Erdem AKSOY ● Necmiye ALPAY ● Çelik BİLGİN
● Nezih DANYAL ● Nilgün DOĞA ● Mehmet ERDEMİR ● Bilgesu ERENUS
● Onur ERK ● Orhan GÖKDEMİR ● Işıtan GÜNDÜZ ● Rasih Nuri İLERİ
● Vahdettin KARABAY ● Ali Rıza KÖSE ● İdeniz KURTULAN
● Yalçın KÜÇÜK ● Mesut ODMAN ● Ahmet Zeki OKÇUOĞLU
● Hikmet ÖZDEMİR ● Sırrı ÖZTÜRK ● Mehmet Emin SERT
● Erhan TEZGÖR ● Servet ULUSOY ● Sait ÜNER ● Şaban YILDIZ